

Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Ε.Μ.Π.

Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του Χώρου

Κατεύθυνση Α': Σχεδιασμός - Χώρος - Πολιτισμός

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία:

**(ΑΝΑ)ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ > > ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΤΟΥ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ**

_ συγκροτήσεις του πεδίου της Αθήνας ως ανοιχτό αντικείμενο

Λήδα Κρεμμύδα

Επιβλέπων: Γ. Παρμενίδης
Επιτροπή: Π. Τουρνικιώτης, Ν. Μάρδα

Αθήνα
Οκτώβριος 2015

1 εισαγωγή >> [σελ.04]

2 εργαλείο >> διαμορφώσεις του υποκειμένου

_ εννοιολογικές συγκροτήσεις [σελ.12]

***2.01 _ η κατασκευή του σώματος _**

συγκροτήση του υποκειμένου μέσω μηχανισμών επιθυμίας [σελ.16]

***2.02 _ η οργάνωση συναρτησιακών λόγων _**

συγκροτήση του υποκειμένου μέσω της κατασκευής εννοιολογικών σχημάτων [σελ.26]

***2.04_η εμφάνιση γενόσημων διαδικασιών _**

συγκροτήση του υποκειμένου μέσω της δημιουργίας εργαλείων διαπραγμάτευσης [σελ.29]

3 αντικείμενο>> αναδιαμορφώσεις του αντικειμένου _
πολλαπλές συγκροτήσεις του αστικού πεδίου

_περιγραφή του αντικειμένου [σελ. 35] [σελ.35]

***3.01 _ τυπολογία λογικών περιγραφής I _**

ως προς την εννοιοδότηση του πεδίου [σελ.42]

***3.02 _ τυπολογία λογικών περιγραφής II _**

ως προς τη συγκρότηση εννοιολογικών σχημάτων οργάνωσης του πεδίου [σελ.66]

***3.03 _ τυπολογία λογικών περιγραφής III _**

ως προς τη συγκρότηση εργαλείων και μεθόδων διαπραγμάτευσης του πεδίου [σελ.88]

4 συμπεράσματα >> διαπραγματεύσεις του πεδίου της Αθήνας
ως ανοιχτό αντικείμενο μέσα από διαφορετικά υποκείμενα [σελ.102]

5 βιβλιογραφία >> [σελ.118]

6 πίνακας εικόνων >> [σελ.121]

1 εισαγωγή > >

Κάποιος άνθρωπος βάζει σκοπό της ζωής του να ζωγραφίσει τον κόσμο. Χρόνια ολόκληρα γεμίζει μια επιφάνεια με εικόνες από επαρχίες, βασιλεια, βουνά, κόλπους, καράβια, νησιά, ψάρια, σπίτια εργαλεία, άστρα, άλογα και ανθρώπους. Λίγο πριν πεθάνει, ανακαλύπτει ότι αυτός ο υπομονετικός λαβύρινθος των γραμμών σχηματίζει την εικόνα του προσώπου του.»

Borges, J.-L., **Ο Δημιουργός**, Δενεγρης, Τ., Εκδόσεις Ύψιλον: Αθήνας, 1985.

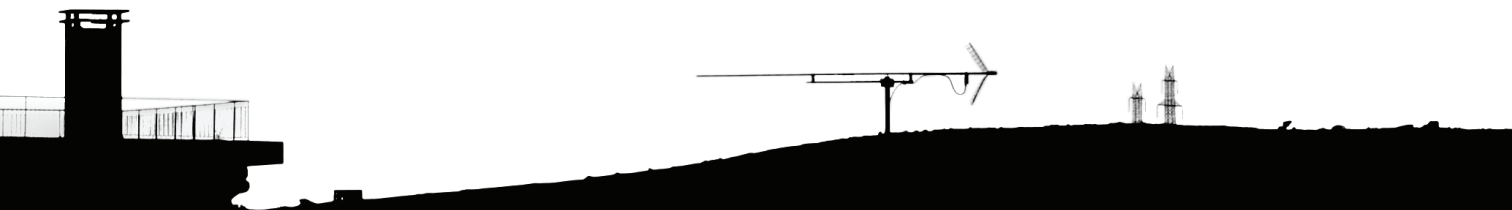


* 1.01 II τοποθέτηση του πλαισίου

Η υπόθεση της παρούσας έρευνας συνίσταται στο ότι η μελέτη σχεδιαστικών προτάσεων παρέμβασης στην πόλη μέσα από τον συσχετισμό σχέσεων και διαδικασιών αμοιβαίας συγκρότησης υποκειμένου και αντικειμένου δημιουργίας, μπορεί να ενημερώσει τη σύγχρονη ρητορική περί του ανοιχτού διαφεύγοντος αντικειμένου που απαιτεί τη συγκρότηση ανοιχτών και πολυσυλλεκτικών εργαλείων σχεδιαστικής διαπραγμάτευσης. Με αυτή την υπόθεση και εντός ενός πλαισίου σκέψης που εστιάζει σε θεωρητικές προσεγγίσεις συγκρότησης του υποκειμένου μέσω της διαπραγμάτευσης ενός εξωτερικού πλαισίου που αναπτύσσονται στην ύστερη νεωτερικότητα, θα επιχειρήσουμε να μελετήσουμε την πόλη ως ανοιχτό αντικείμενο όπως διαμορφώνεται από το ερευνητικό πρόγραμμα «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**»¹ που ολοκληρώθηκε την περίοδο 2012-2014 από το τμήμα της Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ.

Στο συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα αναπτύσσονται διαφορετικές στρατηγικές και λογικές παρεμβάσεων σε ρυθμιστικό και πολεοδομικό επίπεδο για το μητροπολιτικό πεδίο της Αθήνας από διαφορετικές ομάδες ερευνητών. Οι προτάσεις που διατυπώνονται διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό τόσο ως προς το επίπεδο κλίμακας, θεώρησης και προσέγγισης

¹ Ερευνητικό πρόγραμμα: **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**, Φάση Α', Φάση Β', Φάση Γ', Περιφέρεια Αττικής – Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π., Αθήνα: 2012-2014.



του σημερινού πεδίου και των εντάσεων του, και κατ' επέκταση ως προς την κατασκευή διαφορετικών εργαλείων και μεθόδων για την ανάλυση και τη διαχείρισή του. Στην παρούσα εργασία, θεωρούμε ότι κάθε πρόταση, που πραγματοποιείται είτε από μια ομάδα είτε από μεμονωμένους ερευνητές, όχι μόνο κατασκευάζει και επεξεργάζεται ένα διαφορετικό αντικείμενο ως μια διαφορετική λύση-προσέγγιση, αλλά διαπραγματεύεται και διαμορφώνει εντελώς διαφορετικά εννοιολογικά συστήματα που συγκροτούνται με μη υπερθέσιμο και ασύμμετρο τρόπο. Θα επιχειρήσουμε, συνεπώς, να μελετήσουμε και να οργανώσουμε τα διαφορετικά αυτά συστήματα που αναπτύσσονται, στηριζόμενοι στην υπόθεση ότι το υποκείμενο και το αντικείμενο έρευνας συγκροτούνται αμοιβαία σε μια σχέση αλληλοεξάρτησης, ότι δηλαδή τη στιγμή που ο ερευνητής/δημιουργός διαπραγματεύεται και συγκροτεί το αντικείμενο και την μέθοδο έρευνας, συγκροτείται ταυτόχρονα ο 'ερευνητικός/δημιουργικός εαυτός' του, διαμορφώνοντας ένα κλειστό εννοιολογικό σύστημα που διαπερνάται από συγκεκριμένες λογικές. Θα μελετήσουμε, έτσι, τις διαφορετικές προτάσεις και μεθοδολογίες που διατυπώνονται στο ερευνητικό πρόγραμμα ως προς διαφορετικές τυπολογίες λογικών περιγραφής της αμοιβαίας συγκρότησης του ερευνητικού υποκειμένου και αντικειμένου.

Βάση για τη συγκεκριμένη εργασία συνιστά η θεώρηση ότι οι οντότητες υποκειμένου και αντικειμένου είναι δυνατόν να μην συλλαμβάνονται ως αυθύπαρκτες συνθήκες, αλλά να ορίζονται ως ανοιχτές διαδικασίες αμφίδρομων συσχετισμών διαμορφώνοντας ένα σύστημα, που συγκροτείται κάθε φορά βάσει συγκεκριμένων λογικών διαπραγμάτευσης. Σε αυτό το πλαίσιο, επιχειρούμε να δούμε τις συνθήκες συγκρότησης και τις διαδικασίες περιγραφής και εννοιοδότησης του συστήματος, μέσω διαφορετικών εννοιολογικών σχημάτων και εργαλείων αποτύπωσης τους στην σχεδιαστική πρακτική.

Εντός αυτού του πλαισίου θα προσπαθήσουμε αρχικά να διακρίνουμε ως διακριτές τυπολογίες κατηγοριών κάποιους άξονες διαδικασιών μέσω των οποίων το υποκείμενο συγκροτείται ως ενότητα και κατασκευάζει τα εννοιολογικά του σχήματα και εργαλεία διαπραγμάτευσης, και στην συνέχεια θα επιχειρήσουμε μέσω αυτών να οργανώσουμε κάποιες βασικές λογικές περιγραφής των αντικειμένων που προκύπτουν από την ανάλυση του ερευνητικού προγράμματος «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**». Ως εκ τούτου, επιχειρούμε να δούμε πως οι διαφορετικές προσεγγίσεις που προκύπτουν από το υπό εξέταση ερευνητικό πρόγραμμα συγκροτούν το γεωγραφικό πεδίο της Αθήνας ως ένα ανοιχτό πολλαπλό αντικεί-

μενο, το οποίο κατασκευάζεται διαρκώς από διακριτά, και όχι απαραίτητα υπερθέσιμα και συγκρίσιμα συστήματα που ενεργοποιούνται μέσω της κάθε φορά διαπραγμάτευσής τους από διαφορετικά υποκείμενα. Συλλαμβάνοντας και μελετώντας, συνεπώς, την συγκρότηση του υποκειμένου-αντικειμένου ως ένα διαρκές γίνεσθαι, ως αλληλουχίες διαδικασιών που σχετίζουν την αμοιβαία αλληλοδιαμόρφωσή τους, θεωρούμε ότι είναι δυνατόν να βρούμε διαχειρίσεις και οργανώσεις της ανοιχτής αντικειμενικής μορφής του αστικού πεδίου που αποσταθεροποιείται και ανακατασκευάζεται από διαφορετικές εννοιοδοτήσεις και περιγραφές.

***1.02 II ερωτήματα**

Θεωρητική βάση της εργασίας μας συνιστά η πρόταση ότι το υποκείμενο-δημιουργός/ερευνητής ενοποιείται και καθορίζεται κάθε φορά σε σχέση με το δημιουργικό αντικείμενο το οποίο ταυτόχρονα συγκροτεί, ενώ με τη σειρά του το αντικείμενο αναδύεται ως το σύνολο των διαδικασιών περιγραφής και διαμόρφωσής του από το υποκείμενο. Με αυτή την εκκίνηση, επιχειρούμε να εξετάσουμε αυτή την συγκρότηση του υποκειμένου και του αντικειμένου ως αλληλουχία πολλαπλών αμοιβαίων διαδικασιών που διαμορφώνουν ένα δυναμικό σύστημα, όπου αλληλονοηματοδοτούνται και συστήνονται βάσει του αλληλοσυσχετισμού τους ως προς διαδικασίες περιγραφής, και άρα συγκρότησης. Υπό αυτό το πρίσμα, το δημιουργικό υποκείμενο και αντικείμενο συλλαμβάνονται εντός ενός πολύπλοκου πολλαπλού συστήματος, που με την κάθε φορά αλλαγή της λογικής περιγραφής του εμφανίζονται διαφορετικές ταυτότητες.

Ως εκ τούτου, στην συγκεκριμένη εργασία, δεν αναφερόμαστε πλέον σε μια δεδομένη έννοια υποκειμένου που ορίζεται εσωτερικά, και σε ένα ανεξάρτητο από αυτή τη συγκρότηση

αντικείμενο που προϋπάρχει και περιγράφεται. Αντίθετα, επικεντρωνόμαστε σε συγκροτήσεις του υποκειμένου ως προς συγκεκριμένες διαδικασίες την στιγμή διαπραγμάτευσης και διαμόρφωσης ενός αντικειμένου δημιουργίας. Εάν το υποκείμενο και το κάθε φορά υπό διαμόρφωση αντικείμενο σχετίζονται αμοιβαία σε ένα σύστημα, σε έναν διαφορετικό *κόσμο*, επιχειρούμε αρχικά να δούμε την οργάνωση διαφορετικών τυπολογιών της διαμόρφωσης του υποκειμένου ως προς διαφορετικές διαδικασίες συγκρότησής του, και στην συνέχεια μέσω αυτών θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε και να αντιστοιχήσουμε διαφορετικές λογικές περιγραφής του υπό διαμόρφωση αντικειμένου. Σε αυτή την προσπάθεια τόσο το υποκείμενο όσο και το αντικείμενο θεωρούνται ως ανοιχτές οντότητες που εμφανίζονται ως στιγμιαίες αναπαραστάσεις ισορροπίας δυναμικών διαδικασιών εντός συγκεκριμένων εννοιολογικών συστημάτων.

Μέσα από την μελέτη του συγκεκριμένου ερευνητικού προγράμματος θα επιχειρήσουμε να εξετάσουμε πως περιγράφεται και διαμορφώνεται αυτή η αμοιβαία σχέση συγκρότησης μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα της σύγχρονης ελληνικής αρχιτεκτονικής σκέψης που αφορά στην προσέγγιση και παρέμβαση στον αστικό χώρο. Μελετώντας τις συγκεκριμένες προτάσεις και λογικές που αναπτύσσονται θα επιχειρήσουμε να επεκτείνουμε τον προβληματισμό για την αποσταθεροποίηση και ανακατασκευή του πεδίου της πόλης ως ένα ανοιχτό αντικείμενο που βρίσκεται διαρκώς υπό κατασκευή από διαφορετικές διαμορφώσεις υποκειμένων και επί του οποίου μπορούν να επιτελεστούν δυναμικά άπειροι συσχετισμοί και οργανώσεις.

* 1.03 II μέθοδος

Για να απαντήσουμε στα ερωτήματά μας θα χρησιμοποιήσουμε ως αντικείμενο μελέτης το ερευνητικό πρόγραμμα «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**» που περιέχει διαφορετικές προτάσεις στρατηγικών παρέμβασης σε πολεοδομικό και ρυθμιστικό επίπεδο στο ευρύτερο πεδίο της Αθήνας από ένα πλήθος ερευνητών. Κάθε μια από τις προτάσεις συνιστά όχι μόνο μια σχεδιαστική λύση ενός δοθέντος προβλήματος, αλλά μια διαφορετική διαπραγμάτευση της ίδιας ευρύτερης γεωγραφικής ενότητας από όπου διαμορφώνεται το αστικό πεδίο ως διακριτό αντικείμενο. Στην ουσία αναφερόμαστε στην συγκρότηση εντελώς διακριτών κόσμων μέσω των διαφορετικών νοηματοδοτήσεων, οργανώσεων, μεθοδολογιών και εργαλείων, οι οποίοι είναι μεταξύ τους ασύμβατοι και μη υπερθέσιμοι. Εν τέλει, μιλάμε για διακριτά εννοιολογικά συστήματα, που συγκροτούν το αστικό πεδίο με διαφορετικούς τρόπους. Αναλύοντας το συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα, θα προσπαθήσουμε να δούμε πως μέσω της περιγραφής ενδεικτικών προτάσεων μπορούμε να δούμε την αμοιβαία συγκρότηση του δημιουργικού/ερευνητικού υποκειμένου και αντικειμένου μελέτης την στιγμή διαπραγμάτευσης και εμφάνισής τους σε ένα συγκεκριμένο εννοιολογικό σύστημα που ανασυγκροτεί με συγκεκριμένο τρόπο το πεδίο της πόλης, με στόχο να επιχειρήσουμε να οργανώσουμε κάποιους συσχετισμούς ανάμεσα στα διακριτά συστήματα.

Δομώντας αυτή την κατεύθυνση, στο πρώτο μέρος της εργασίας μας αναφερόμαστε σε διαδικασίες διαμόρφωσης του υποκειμένου μέσω της διαπραγμάτευσης ενός εξωτερικού πλαισίου αναφοράς ή ενός εξωτερικού άλλου, από τις οποίες προκύπτουν διαφορετικές λογικές περιγραφής των υποκειμένων ως διακριτοί τύποι. Χωρίς να παραθέτουμε μια εξαντλητική θεωρητική καταγραφή του θέματος, επιχειρούμε να οργανώσουμε τρεις βασικούς άξονες συγκρότησης, κάθε ένας από τους οποίους καταλήγει σε μία διαφορετική τυπολογία λογικών περιγραφής του υποκειμένου. Έτσι, στον πρώτο άξονα περιγράφουμε την συγκρότηση

του υποκειμένου μέσω της κατασκευής του σώματος, μιας ενοποιημένης δηλαδή μονάδας ταυτοποίησης, η οποία θεωρούμε ότι ανάλογα με την λειτουργία των επιθυμητικών μηχανισμών διαρθρώνεται κάθε φορά με διαφορετικό τρόπο (*τυπολογία I*). Ο δεύτερος άξονας, αφορά στην συγκρότηση τύπων υποκειμένου μέσα από την κατασκευή διαφορετικών εννοιολογικών σχημάτων για την κατανόηση και οργάνωση του κάθε φορά πραγματικού, αρά στην συγκρότηση διαφορετικών διαδικασιών κωδικοποίησης και αποκωδικοποίησης του κάθε φορά πραγματικού (*τυπολογία II*). Στον τελευταίο άξονα, αναφερόμαστε στην συγκρότηση του υποκειμένου ως εμφάνιση συγκεκριμένων γενόσημων διαδικασιών διαπραγμάτευσης του πεδίου, μέσα από την κατασκευή διαφορετικών διαδικαστικών μεθόδων και εργαλείων (*τυπολογία III*).

Το δεύτερο μέρος συνιστά το βασικό μέρος της εργασίας μας, όπου θα μελετήσουμε τις διαφορετικές προσεγγίσεις – στρατηγικές που προτείνονται στο ερευνητικό πρόγραμμα. Για να προχωρήσουμε σε αυτή την μελέτη αρχικά θα εντοπίσουμε κάποιες βασικές περιπτώσεις αντικειμένων διακρίνοντας κοινές λογικές συγκρότησης εντός της κάθε περίπτωσης. Προφανώς προκύπτει ότι τα υποκείμενα-ερευνητές που θεωρούμε ότι διαπραγματεύονται ως ενιαία συγκρότηση ένα αντικείμενο δεν αντιστοιχούν κάθε φορά σε μεμονωμένα άτομα, αλλά και σε ομάδες εργασίας που υιοθετούν κοινές γραμμές διαπραγμάτευσης, και άρα αντιμετωπίζονται ως ένα ερευνητικό υποκείμενο το οποίο διαρθρώνεται διαφορετικά. Ακολουθώντας την αρχική μας υπόθεση ότι το υποκείμενο συγκροτείται την στιγμή συγκρότησης του αντικειμένου σε μια αμοιβαία σχέση, θα επιχειρήσουμε να μελετήσουμε τις διακριτές περιπτώσεις του ερευνητικού προγράμματος μέσα από τους τρεις άξονες που αναφέραμε προηγουμένως. Έτσι, θα επιχειρήσουμε να συσχετίσουμε συγκεκριμένες ταυτότητες των υποκειμένων με αντίστοιχες λογικές περιγραφής και συγκρότησης του αντικειμένου ως προς τον κάθε άξονα/τυπολογία. Θα προσπαθήσουμε, με αυτόν τον τρόπο, να φτιάξουμε ένα αδρό σχήμα μιας διαφορετικής κατηγοριοποίησης των παρεμβάσεων ως προς τους βασικούς μας άξονες και κριτήρια.

Στο τελευταίο μέρος της εργασίας μας θα αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα της παραπάνω προσπάθειας και θα επιχειρήσουμε να δούμε εκ νέου τις αμοιβαίες συγκροτήσεις υποκειμένου-αντικειμένου ως προς τους συγκεκριμένους άξονες αναφοράς, και την ανασυγκρότηση του πεδίου της πόλης μέσω αυτών ως ένα ανοιχτό σύστημα που παραμένει διαρκώς υπό κατασκευή.

2 εργαλείο > > διαμορφώσεις του υποκειμένου _



_εννοιολογικές συγκροτήσεις

Η συγκεκριμένη μελέτη τοποθετείται εντός ενός εννοιολογικού πλαισίου που θεωρεί ότι το υποκείμενο δεν συνιστά μια πλήρως καθορισμένη ανεξάρτητη φυσική οντότητα, αλλά προσεγγίζεται ως ανοιχτή-ατελής συνθήκη, η οποία συγκροτείται μέσα από τις κάθε φορά διαδικασίες διαπραγμάτευσης του αντικειμένου που την ίδια στιγμή συγκροτεί και περιγράφει.

Υπό αυτό το πρίσμα, στρεφόμαστε προς θεωρητικές προσεγγίσεις στις οποίες αμφισβητείται η ενιαία και αυθύπαρκτη ταυτότητα ενός ενοποιημένου και ουσιοκρατικά θεωρούμενου υποκειμένου. Το καρτεσιανό υποκείμενο, που συνιστά τη θεμελιώδη και κεντρική μονάδα της νεωτερικής σκέψης, διαμορφώνεται ως αυτοδύναμη και ανεξάρτητη ενότητα με εσωτερική συνοχή, ως μια αυτοσυνηδητοποιημένη μονάδα. Στην ύστερη νεωτερικότητα η ενοποιημένη, δεδομένη και ανεξάρτητη συγκροτητική ταυτότητα του υποκειμένου αποσταθεροποιείται και επεκτείνεται προς εννοιοδοτήσεις που θεωρούν ότι *«η αίσθηση της ταυτότητας του υποκειμένου δεν παραμένει σταθερή ή μοναδική, αλλά ανασυστήνεται διαρκώς μέσω διαδικασιών που σχετίζουν την κοινωνική και προσωπική αλλαγή»*¹. Η ύπαρξη μιας ολοκληρωμένης και ενοποιητικής ταυτότητας αμφισβητείται υπέρ μιας αυξανόμενης πολυπλοκότητας που αναγνωρίζει διακριτές συγκροτήσεις του υποκειμένου σε σχέση με διαφορετικά πλαίσια αναφοράς. Το υποκείμενο διαμορφώνεται όχι ως ομοιογενές, αλλά ως πολλαπλό που ανασυγκροτείται διαρκώς σε σχέση με εξωτερικούς κώδικες-συστήματα.

Στο ίδιο πλαίσιο, ο Alain Badiou διαπιστώνει το πέρασμα σε μια δεύτερη εποχή της θεώρησης του υποκειμένου, το οποίο δεν συστήνεται πλέον ως η θεμέλια, κεντρική μονάδα. Αντίθετα, το μετά-καρτεσιανό υποκείμενο *«συλλαμβάνεται ως κενό και διασπασμένο, και*

¹ Μακρυνιώτη, Δ., (επιμ.) **Τα όρια του Σώματος: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις**, Αθήνα: Νήσος, 2004, σελ. 27.

την ύπαρξή του μπορεί κανείς να την υποθέσει μόνο εντός του συγκεκριμένου συγκεκριμένων διαδικασιών»². Συλλαμβάνοντας την ύπαρξη ως ένα διαφεύγον ένα, που εμφανίζεται με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο μέσα σε διαφορετικά εννοιολογικά και γλωσσολογικά περιβάλλοντα, ο Alain Badiou χαρακτηρίζει το ανθρώπινο υποκείμενο ως «το ον των χιλίων λογικών», που «είναι ικανό να συμπεριλαμβάνει τον εαυτό του στην κίνηση από την εμφάνιση πίσω στην ύπαρξη, και μπορεί να το κάνει αυτό σε σχέση με έναν δυνητικά απεριόριστο αριθμό κόσμων»³. Με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να υποθέσουμε μια πολλαπλή συγκρότηση του υποκειμένου ανάλογα με την κάθε φορά εμφάνισή του σε συγκεκριμένα διαφορετικών διαδικασιών.

Απομακρυνόμενοι, ως εκ τούτου, από την έννοια του υποκειμένου ως μια φυσικά δοθείσα μονάδα, ισχυριζόμαστε ότι παρά την φυσικοποιημένη του ενότητα, η ταυτότητα του υποκειμένου συνίσταται ως άμορφη και ατελής, που συγκροτείται κάθε φορά μέσω της βίωσης και διαπραγμάτευσης εντός ενός πεδίου κωδικών που συναρτούν την εμπειρία και την επιθυμία, το εξωτερικό και το εσωτερικό, τους άλλους και τον εαυτό σε μια χιασματική ρευστή σχέση. Υπό αυτό το πρίσμα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η συγκρότηση της ταυτότητας του υποκειμένου είναι μια διαδικασία που συσχετίζει άμεσα την συνάρτηση ενός εσωτερικού με ένα εξωτερικό σύστημα. Ως εκ τούτου, αναφερόμαστε σε ένα υποκείμενο που συγκροτεί τον εαυτό και την κάθε φορά ταυτότητά του σε αμοιβαία σχέση με το αντικείμενο το οποίο διαμορφώνει ως στιγμιαία συνθήκη ισορροπίας δυνάμεων.

Στο ίδιο πλαίσιο, μπορεί να θεωρηθεί ότι η κάθε φορά συγκρότηση της λογικής της συνάρτησης υποκειμένου-αντικειμένου συνιστά μια διαφορετική διαπραγμάτευση ενός συστήματος που αλληλοδιαμορφώνει μια εσωτερική (υποκείμενο) με μια εξωτερική (αντικείμενο) συνθήκη. Οι σχέσεις που συνάπτονται μεταξύ των εσωτερικών συνθηκών συγκρότησης του υποκειμένου και των λογικών διαπραγμάτευσης ενός εξωτερικού αντικειμένου συνιστούν ένα πολύπλοκο δίκτυο, που διαμορφώνει διακριτούς μικρόκοσμους. Αυτές οι διαμορφώσεις θεωρείται ότι «μπορούν να συγκροτηθούν είτε ως καθαρά νοητικές κατασκευές, είτε ως αφηγηματικές κατασκευές είτε ως πλαστικές-αρχιτεκτονικές κατασκευές στον πραγματικό χώρο»⁴. Οι διαφορετικές μέθοδοι προσέγγισης και σχεδιαστικές αναπαρα-

2 Badiou, A., *Being and Event*, trans. Feltham, O., London: Continuum, 2006, σελ. 2-3.

3 Badiou, A., *Logics of Worlds*, trans. Toscano, A., London: Continuum, 2009, σελ. 114.

4 Παπαλαμπρόπουλος, Λ., *Εμμονικά Μικροκοσμικά Περιβάλλοντα _ Η Πλαστική Διατύπωση της*

στάσεις και διαμορφώσεις ενός αντικειμένου από διαφορετικά υποκείμενα θα μπορούσαν να θεωρηθούν, συνεπώς, εντός τέτοιων μικρόκοσμων που καθορίζονται από λογικές που συγκροτούν ταυτόχρονα τόσο το πεδίο μελέτης όσο και το υποκείμενο-δημιουργό.

Αναφερόμαστε στην ουσία στην κατασκευή και διαπραγμάτευση ενός διαφορετικού κάθε φορά κόσμου μέσα από την κάθε φορά συγκροτητική σχέση μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου. Με τον όρο κόσμο ο Alain Badiou αναφέρεται σε μια πολύπλοκη και κινητή μορφή με εσωτερική συνοχή, που συγκροτεί διαφορετικά εννοιολογικά και γλωσσολογικά συστήματα. Ο κάθε κόσμος σύμφωνα με τον Badiou είναι «το μέρος όπου τα αντικείμενα εμφανίζονται», ή αλλιώς το σύστημα που «προσδιορίζει μια από τις λογικές του εμφανίζεσθαι»⁵. Τα υποκείμενα και τα αντικείμενα εμφανίζονται ως ενοποιημένες συγκροτήσεις με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο μέσα σε αυτά τα κλειστά συστήματα που διαμορφώνονται από διαφορετικές εννοιολογίες και σύνολα σχέσεων. Η ύπαρξη και η συγκρότηση τους νοείται κάθε φορά εντός ενός τέτοιου πολύπλοκου συστήματος που διασχίζεται από συγκεκριμένες λογικές. Οι διαφορετικοί αυτοί κόσμοι, τα διαφορετικά συστήματα είναι κατ' ουσίαν ασύμπτωτοι μεταξύ τους, συνιστούν διαχωρισμένα εννοιολογικά συστήματα, όπου συναντάμε άπειρες εμφανίσεις και διαφορετικές λογικές.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, εάν θεωρήσουμε ότι το υποκείμενο συγκροτείται σε αμοιβαία σχέση με ένα εξωτερικό αντικείμενο κατά την διάρκεια της διαδικασίας διαπραγμάτευσής του, επιχειρούμε μεθοδολογικά να διακρίνουμε στην θεωρία τρεις βασικούς άξονες με τους οποίους προσεγγίζουμε διαφορετικές διαδικασίες συγκρότησης του υποκειμένου ως ενιαία οντότητα και από όπου προκύπτουν διαφορετικές κάθε φορά λογικές περιγραφής ως ταυτότητες του υποκειμένου⁶. Έτσι, ο πρώτος άξονας αφορά σε διαφορετικές διαδικασίες συγκρότησης μιας ενιαίας εικόνας ολότητας του υποκειμένου την στιγμή διάκρισής του από ένα εξωτερικό σύ-

Ιδιωτικής Ουτοπίας, Διδακτορική διατριβή, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π, Τομέας ΙΙΙ, Αθήνα: 2015, σελ.22.

5 Badiou, A., **Logics of Worlds**, *op. cit.*, σελ. 303-306, 598.

6 Στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν προσπαθούμε να συγκεντρώσουμε όλες τις θεωρητικές προσεγγίσεις της ύστερης νεωτερικότητας που αναφέρονται στην συγκρότηση του υποκειμένου, εγχείρημα που θα ξεπερνούσε τα πλαίσια της συγκεκριμένης εργασίας. Επιχειρώντας να συγκροτήσουμε το αντικείμενό μας εννοιολογικά, επιλέγουμε και αναφερόμαστε αδρά σε κάποιες συγκεκριμένες θεωρήσεις βάσει τριών αξόνων που κρίνουμε ότι θα μας βοηθήσουν μεθοδολογικά, και που με κανένα τρόπο δεν εξαντλούν τη σύγχρονη σκέψη επί του συγκεκριμένου θέματος.

στημα αναφοράς που εξετάζεται μέσα από σχέσεις επιθυμίας. Σε αυτόν τον άξονα θα επιχειρήσουμε να δούμε πως κάθε φορά το υποκείμενο συγκροτείται ως μονάδα σε σχέση με τον άλλο και πως διαρθρώνεται διαφορετικά σε σχέση με διαφορετικούς επιθυμητικούς μηχανισμούς. Ο δεύτερος άξονας, αναφέρεται στην συγκρότηση διαφορετικών τύπων ταυτοτήτων υποκειμένου μέσω της διαδικασίας συγκρότησης διαφορετικών εννοιολογικών σχημάτων στην προσπάθεια διαπραγμάτευσης του εξωτερικού κόσμου. Σε αυτή την περίπτωση αναφερόμαστε στην ανάπτυξη διαφορετικών λογικών σχηματοποίησης της αντίληψης και κωδικοποίησης του κάθε φορά πραγματικού από όπου προκύπτουν διαφορετικές εκφορές του υποκειμένου. Τέλος, στον τρίτο άξονα, θα αναφερθούμε στις διαφορετικές συγκροτήσεις του υποκειμένου ανάλογα με τις διαδικασίες που ακολουθεί σε σχέση με ένα συμβάν. Σε αυτή την περίπτωση το ίδιο το υποκείμενο τελεί ως εμφάνιση μιας διαδικασίας, μέσω της οποίας συγκροτεί και συγκροτείται ταυτόχρονα με το εργαλείο και μέθοδο διαπραγμάτευσης του κόσμου.

Στην συνέχεια θα αναφερθούμε σε αυτούς τους τρεις άξονες, με βάση τους οποίους στο επόμενο κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να περιγράψουμε τους διαφορετικούς *κόσμους* (εννοιολογικά συστήματα) που συγκροτούνται στο ερευνητικό πρόγραμμα «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**» και που συμπεριλαμβάνουν διαφορετικές εμφανίσεις του συστήματος υποκειμένου-αντικειμένου.

*2.01 Η κατασκευή του σώματος _

συγκρότηση του υποκειμένου μέσω μηχανισμών επιθυμίας

Στον συγκεκριμένο άξονα αναφερόμαστε σε διαδικασίες μέσω των οποίων το υποκείμενο συλλαμβάνει τον εαυτό του ως οντότητα, διαμορφώνει δηλαδή μια συγκεκριμένη ταυτότητα και καθορίζεται σε σχέση με ένα εξωτερικό Άλλο. Σε αυτή την περίπτωση η σχέση που αναπτύσσει σε σχέση με ένα εξωτερικό σύστημα αναφοράς που καταλήγει στην σύλληψή του ως μιας ενοποιημένης οντότητας, θα μπορούσε να εξεταστεί μέσα από διαφορετικές προσεγγίσεις του μηχανισμού της επιθυμίας από όπου προκύπτουν διαφορετικοί τύποι ταυτοτήτων του υποκειμένου.

Η πρώτη προσέγγιση συγκροτείται θεωρητικά μέσω ψυχαναλυτικών προσεγγίσεων και επικεντρώνεται γύρω από μια *έλλειψη*, αυτή της απωθημένης πρωταρχικής ανάγκης, και μέσω αυτής στην επιθυμία για ταυτοποίηση μέσω του άλλου. Σε αυτή την περίπτωση μπορούμε να διακρίνουμε την οργάνωση μιας οργανικής οντότητας ως αρχική μονάδα συγκροτούμενης από διακριτά λειτουργικά μέλη, και η οποία θα μπορούσε στην έρευνά μας να διακριθεί στην συνέχεια σε δύο τύπους. Η δεύτερη προσέγγιση είναι κατ' ουσίαν δυναμική και επικεντρώνεται στην επιθυμία ως παραγωγική μηχανή που καταλήγει στην συγκρότηση μιας *ανόργανης* οντότητας. Σε αυτή την περίπτωση ο εαυτός και η ταυτότητα κατανοούνται ως καταφατικές, ενεργές ροές, που έρχονται σε αντίθεση με την ύπαρξη μιας μονολιθικής κεντρικής συγκρότησης⁷.

Σε κάθε περίπτωση αναφερόμαστε σε εντελώς διαφορετικές διαρθρώσεις του υποκειμένου ως οντότητα, ως μονάδα και στη συγκρότηση ενός σχήματος που διαμορφώνεται εννοιολογικά από εντελώς διαφορετικές έννοιες. Για την ανάπτυξη αυτού του άξονα θα μας

⁷ Pile, S., Thrift, N., **Introduction**, «*Mapping the Subject, Geographies of Cultural Transformation*», Pile, S., Thrift, N., (edit.), London: Routledge, 1995 σελ. 1-12.

βοηθήσει η μεταφορά του σώματος, της συγκρότησης δηλαδή του υποκειμένου μέσω της διαμόρφωσης μιας διαφορετικής κάθε φορά εικόνας και οργάνωσης σώματος. Η έννοια του σώματος αποκτά βασικό ρόλο στην διαδικασία της υποκειμενοποίησης καθώς παρέχει μια ενοποιημένη εικόνα φυσικοποίησης του υποκειμένου και διαχωρισμού του από το περιβάλλον⁸. Χρησιμοποιείται στην συγκεκριμένη περίπτωση τόσο επειδή δίνει τη δυνατότητα ταύτισης του υποκειμένου σε μια συγκεκριμένη εντοπισμένη οντότητα, αλλά και επειδή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μεταφορά ακόμα και όταν δεν αναφερόμαστε σε ένα φυσικοποιημένο βιολογικά ορισμένο υποκείμενο, αλλά σε πιο αφηρημένες γενικές συγκροτήσεις. Μέσω του σώματος το υποκείμενο συγκροτείται ως οντότητα που εντοπίζεται δίνοντας υπόσταση στο κάθε φορά πραγματικό μέσα από μηχανισμούς που συναρτούν φανταστικά και συμβολικά εξαρτήματα⁹.

Εξετάζοντας το τρίπτυχο *ανάγκη – επιθυμία – αίτημα* ο Lacan διαπιστώνει την ύπαρξη μιας έλλειψης γύρω από την οποία συγκροτείται το υποκείμενο. Ο μηχανισμός της επιθυμίας, που αναδεικνύεται ως βασικός για τη συγκρότηση του υποκειμένου, λειτουργεί ως προς την κάλυψη μιας ανάγκης, η οποία δεν μπορεί να εκπληρωθεί από το ίδιο το υποκείμενο, αλλά εκφράζεται ως αίτημα και προϋποθέτει την σύμπραξη και την ολοκλήρωση αυτής της ανάγκης από έναν εξωτερικό Άλλο. Στην θεώρηση του Lacan η επιθυμία λειτουργεί ως ένα όριο στην άπειρη διαρκή μετατόπιση της ζήτησης προς διαφορετικά αντικείμενα ικανοποίησης της ανάγκης. Πιο αναλυτικά, εάν οι ανάγκες του υποκειμένου εκφράζονται ως αίτημα μέσω της διαμεσολάβησης των *νόμων της γλώσσας*¹⁰, τότε το αντικείμενο του αιτήματος, σε αντίθεση με το αντικείμενο της ανάγκης, *«είναι συμβολικό και έτσι υπόκειται σε μια μετωνυμική μετατόπιση, χάνοντας τη φυσική του ειδικότητα σε μια κίνηση επί της αλυσίδας των σημαίνοντων»*¹¹. Είναι σε αυτό το σημείο που ο μηχανισμός της επιθυμίας λειτουργώντας ως όριο της μετατόπισης

8 Σε αυτήν την κατεύθυνση προσανατολίζεται (μεταξύ άλλων) η E. Grosz, που διαπιστώνει ότι «το Εγώ σχηματίζεται γύρω από την φαντασίωση ενός ολοκληρωμένου και κατακτημένου σώματος, η οποία είναι η καρτεσιανή φαντασίωση που κληρονόμησε ο μοντέρνος κόσμος. Το υποκείμενο για να αναλάβει θέση ως υποκείμενο, πρέπει να είναι ικανό να εντοπίσει τον εαυτό του μέσω του χώρου που καταλαμβάνει με το σώμα του. Αυτή η υποκειμενικότητα που αγκυρώνεται στο σώμα είναι η προϋπόθεση μιας συνεκτικής ταυτότητας, και επιπροσθέτως, η προϋπόθεση υπό την οποία το υποκείμενο αποκτά μια οπτική του κόσμου, γίνεται το σημείο από το οποίο προέρχεται η όραση». Grosz, E., **Space Time and Perversion**, London: Routledge, 1995, σελ. 89.

9 Shepherdson, C., **Lacan and the Limits of Language**, New York: Fordham University Press, σελ. 4-5.

10 Lacan, J., «**The Signification of the Phallus**», **Écrits**, (1966), Fink, B., (transl.) Norton & Company: New York, 2006, σελ. 575-584.

11 Shepherdson, C., **Lacan and the Limits of Language**, *op.cit.*, σελ. 5-6.

του σημαίνοντος ταυτίζει το αίτημα με ένα συγκεκριμένο αντικείμενο, το σταθεροποιεί δηλαδή σε ένα συγκεκριμένο σημαίνον.

Με αυτόν τον τρόπο στο χάσμα μεταξύ αιτήματος και ανάγκης αναφύεται η επιθυμία, ο μηχανισμός της οποίας λειτουργεί ως όριο και αναδεικνύει μια έλλειψη. Η έλλειψη αυτή συνίσταται στην απωθημένη συνθήκη μιας πρωταρχικής εμπειρίας ικανοποίησης που πλέον παραμένει ανέφικτη¹². Η επιθυμία λειτουργώντας ως όριο σταματάει αυτή την αέναη αναζήτηση του αιτήματος για την πρωταρχική εμπειρία ικανοποίησης και αντιστοιχεί το αίτημα σε ένα συγκεκριμένο σημαίνον-αντικείμενο, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο ένα ανέφικτο και απωθημένο όλο, το οποίο το υποκείμενο επιχειρεί να αναπλάσει μέσα από θραύσματα.

Ο Badiou αναφερόμενος στην θεώρηση του Lacan τονίζει την σημασία που αποκτά η επιθυμία εάν οριστεί ως η επίδραση του σημαίνοντος (signifier-effect) στο ον που σηματοδοτεί, και ακόμα περισσότερο αν καταλάβουμε ότι αυτές οι επιδράσεις στο ον είναι επίσης οι επιδράσεις στον κόσμο του όντος¹³. Για τον Lacan οι επιδράσεις αυτές εγγράφονται στο σώμα ως ένας αναπόφευκτος διαμερισμός, που πηγάζει από το γεγονός ότι ο άνθρωπος είναι το έμβιο ον που διαχωρίζει τον εαυτό του από τους άλλους κατοικώντας στην γλώσσα. Θα μπορούσαμε έτσι να πούμε ότι με αντίστοιχο τρόπο που οι νόμοι της γλώσσας καθορίζουν και σηματοδοτούν την συγκρότηση του υποκειμένου ως μια οντότητα μέσω του σώματος, με αντίστοιχο τρόπο συγκροτείται και ο κόσμος τον οποίο διαμορφώνει και στον οποίο συμμετέχει αυτό το υποκείμενο. Ωστόσο, θα μπορούσαμε εδώ να σημειώσουμε ότι το σώμα για τον Lacan δεν είναι το μέρος όπου το υποκείμενο αναγνωρίζει τον εαυτό του μέσω της φυσικής ομοιότητας με τον εαυτό του, αλλά συνίσταται ως ένας δέκτης για την σύγκρουση/συνάντηση με τον Άλλο, ως το μέρος όπου το υποκείμενο συγκροτείται ως εξωτερικό του εαυτού του¹⁴.

12 Ως πρωταρχική εμπειρία ικανοποίησης ο N. Σιδέρης ορίζει αυτήν την πρώτη «συνάντηση ανάγκης και κόσμου, που είχε μάλιστα ευτυχή κατάληξη, που οδήγησε σε μια πρωταρχική εμπειρία ικανοποίησης». Όπως τονίζει «αυτές οι πρωταρχικές εμπειρίες ικανοποίησης συστηματοποιούνται και πλάθουν ένα τυπικό υπόδειγμα ανάγκης-συνάντησης -ικανοποίησης, που καταγράφεται στην ψυχή με την μορφή ίχνους». Στην λακανική θεώρηση ο όρος Πράγμα δηλώνει αυτή την ολική και άνευ όρων ικανοποίηση με όρους πρωταρχικής εμπειρίας ικανοποίησης. Πιο αναλυτικά βλ. το κεφάλαιο «**Ανάγκη-Επιθυμία-Αίτημα και Αγριότητα**» στο Σιδέρης, Ν., **Αρχιτεκτονική και Ψυχανάλυση: Φαντασίωση και Κατασκευή**, Αθήνα: Futura, 2006, σελ. 35-49.

13 Badiou, A., *Logics of Worlds*, op. cit., σελ. 479.

14 *Ibid.*, σελ. 477-482.

Η συγκρότηση του υποκειμένου κατά τη διάρκεια της ταυτοποίησης μέσω του εντοπισμένου σώματος ακολουθεί για τον Lacan αντίστοιχους μηχανισμούς επιθυμίας, απώθησης, λογοκρισίας και διαμερισμού. Περιγράφοντας το *στάδιο του καθρέφτη* ως μια διαδικασία κατά την οποία το υποκείμενο συμμετέχει στην χωρική ταυτοποίηση του με μια ολοκληρωμένη μορφή σώματος, ο Lacan εισάγει την έννοια ενός κατακερματισμένου σώματος που υφίσταται πριν από αυτό το στάδιο. Σε αυτή την φάση το υποκείμενο δεν έχει ακόμα αντικειμενοποιηθεί μέσω της διαλεκτικής με τον Άλλο, και η γλώσσα δεν έχει ακόμα αποκαταστήσει σε αυτό τη λειτουργία του ως υποκείμενο. Μέσω της αναγνώρισης και διαπραγμάτευσης της αντανάκλασής του από τον καθρέφτη το υποκείμενο συγκροτείται μέσω μιας *‘ορθοπεδικής’* μορφής ολότητας, όπως αναφέρει, όπου αποκτάει μια αλλοτριωμένη ταυτότητα η οποία θα σηματοδοτήσει την περαιτέρω ανάπτυξή του¹⁵.

Στην διάρκεια αυτού του σταδίου ο καθρέφτης ως μηχανισμός συνταιριάζει διαμελισμένα φαντάσματα-μέρη του προ-ναρκισσιστικού σώματος σε μια καινούρια συνθήκη που έχει κερδηθεί από την ολότητα του ενοποιημένου φυσικού σώματος που αντανάκλαται στον καθρέφτη. Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, το πρωθύστερο διαμελισμένο σώμα απωθείται στο υποσυνείδητο, και βρίσκει διόδους εμφάνισης είτε μέσω των ονείρων είτε μέσω της τέχνης, και της δημιουργικής διαδικασίας γενικότερα. Αυτή η επαναφορά του διαμελισμένου σώματος, μιας οικείας πρωθυστερης φάσης η οποία έχει απωθηθεί, φέρνει στην επιφάνεια με ανοίκειους μηχανισμούς απωθημένες λειτουργίες και διαδικασίες, που ανασυντάσσουν την κανονικότητα. Όταν το κατακερματισμένο σώμα επανέρχεται στην επιφάνεια θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε μια διαφορετική διάρθρωση του υποκειμένου, το οποίο σε αυτή την περίπτωση ανασύρει μνήμες του προναρκισσιστικού εαυτού του. Μπορούμε σε αυτή την περίπτωση να κάνουμε ένα συσχετισμό με την τοπογραφία της ψυχικής προσωπικότητας που χρησιμοποιεί ο Freud, μέσω του παραδείγματος της Αρχαίας Ρώμης, για να τονίσει μια συγκρότηση σε επίπεδα αντίστοιχη με αυτή της αιώνιας πόλης¹⁶. Έτσι, όσο πιο βαθιά διεισδύεις, ανασύρονται αρχαιότερα στρώματα του ψυχικού βάθους. Δεν υπάρχει ωστόσο μια ιστορική γραμμικότητα

15 Lacan, J., «**The Mirror Stage as Formative of the I Function**», *op. cit.*, σελ. 76, 78 (75-81).

16 «*Ας υποθέσουμε τώρα ότι η Ρώμη δεν είναι ένας τόπος όπου κατοικούν άνθρωποι, αλλά ένα ψυχικό όν με το ίδιο το μακρό και πλούσιο παρελθόν, όπου τίποτε, που είχε δημιουργηθεί μια φορά, δεν έχει εξαφανιστεί, όπου δίπλα στην τελευταία φάση εξέλιξης διατηρούνται ακόμη όλες οι προηγούμενες.*». Freud S., **Πολιτισμός Πηγή Δυστυχίας**, μτφρ. Βαμβαλής Γ., Εκδόσεις Επίκουρος: Αθήνα 1994, σελ. 20-21.

σε αυτή τη διαστρωμάτωση, παρά μόνο ένα πύκνωμα αυτών των εκδηλώσεων που, εντέλει, βγαίνουν στην επιφάνεια μέσα από τις εκδηλώσεις του Εγώ και της συνείδησης.

Σε αντίθεση με την προσέγγιση του Lacan, οι Deleuze και Guattari δίνουν στον μηχανισμό της επιθυμίας την δυνατότητα μιας συνεχούς παραγωγής, επιχειρώντας να συλλάβουν μια έννοια της υποκειμενικότητας που κατασκευάζεται από την εσωτερίκευση 'εξωτερικών' δυνάμεων, και αναφέρονται στη δημιουργία ενός σώματος που τελεί ως παιχνίδι δυνάμεων, ως πεδίο εντάσεων, ως μια προσομοίωση (*simulacra*) χωρίς πρωτότυπα¹⁷. Με αυτόν τον τρόπο η έννοια του σώματος που κατασκευάζουν απομακρύνεται από την καθαρά βιόμορφη υπόσταση. Το υποκείμενο σε αυτή την περίπτωση συνίσταται ως μη ενοποιημένο και νομαδικό, ως μια στιγμή συνάντησης του εσωτερικού με το εξωτερικό, του παρελθόντος και του μέλλοντος. Το εντοπισμένο υποκείμενο δρα και διαπερνάται από ένα πλήθος δυνάμεων, οπότε κατασκευάζεται ως ένα πεδίο πολλαπλότητας, εντάσεων, παραγωγής και ασυνεχειών.

Εισάγοντας την έννοια της επιθυμητικής μηχανής, οι Deleuze και Guattari ορίζουν την επιθυμία ως μια σχέση παραγωγής που βρίσκεται ανάμεσα στο αντικείμενο, στο σώμα και στο υποκείμενο μέσα από σχέσεις ροής και κοψίματος. Η κατασκευή της επιθυμίας συνίσταται ως ένα εργοστάσιο από επιθυμητικές μηχανές οι οποίες συνδέονται συνέχεια αναμεταξύ τους με διαφορετικό τρόπο παράγοντας διαφορετικές ροές και αποτελέσματα. Όπως περιγράφουν οι Deleuze και Guattari «*παντού πρόκειται για μηχανές, και καθόλου με την μεταφορική έννοια: για μηχανές μηχανών, με τις συζεύξεις τους, τις συνδέσεις τους, μια μηχανή όργανο είναι συνδεδεμένη με μια μηχανή ροή που η άλλη την κόβει. [...] Μια μηχανή όργανο για μια μηχανή ενέργεια*»¹⁸. Η επιθυμία σε αυτή την περίπτωση συνταιριάζει ασταμάτητα συνεχείς ροές και μερικά αντικείμενα τα οποία είναι από τη φύση τους αποσπασματικά και κατακερματισμένα, δημιουργώντας ένα σύστημα που λειτουργεί και αναδιοργανώνεται διαρκώς χωρίς να επαναλαμβάνει τον εαυτό του ή να έχει συγκεκριμένο τέλος.

Η λειτουργία αυτών των επιθυμητικών μηχανών, στην περίπτωση που η λειτουργία της συνεχούς αναδιάταξής τους έχει απωθηθεί, είναι αυτό που συγκροτεί το υποκείμενο ως οργανισμό, ως μια διακριτή από το περιβάλλον συγκροτημένη οργάνωση μελών-μερών όπου

17 Pile, S., Thrift, N., *Mapping the Subject*, op. cit., σελ. 38.

18 Deleuze, G., Guattari, F., *Anti-oedipus, Capitalism and Schizophrenia*, University of Minnesota Press: Minneapolis, 1983, σελ. 1.

το κάθε μέρος αναλαμβάνει αενάως συγκεκριμένη λειτουργία και ενέργεια. Ωστόσο, οι Deleuze και Guattari παρατηρούν ότι το παραγόμενο σώμα-οργανισμός υποφέρει από την οργάνωσή του με αυτό τον τρόπο, και επιθυμεί να έχει μια άλλη οργάνωση ή καθόλου οργάνωση. Στην θεώρησή τους η διάκριση μεταξύ ανθρώπου και περιβάλλοντος (παράγωγός και προϊόν) δεν έχει νόημα, αντίθετα διακρίνουν μόνο την διαδικασία της παραγωγής που παράγει το ένα μέσα στο άλλο και ταιριάζει μηχανές μαζί. Σε αυτή την περίπτωση, παραγωγός και προϊόν, παραγωγικές και επιθυμητικές μηχανές, ο εαυτός και ο μη εαυτός, το μέσα και το έξω, όλα γίνονται ένα με την μορφή της παραγωγής, καταργώντας τη διάκριση που κατασκευάζει το δίπολο.

Προς αυτή την κατεύθυνση κατασκευάζουν την έννοια του *σώματος χωρίς όργανα*, ενός πεδίου συνεκτικότητας, που αποτελείται από ροές και συνδέσεις που ακόμα δεν έχουν γίνονται, και που μπορεί να έχει άπειρες εκφορές. Το σώμα χωρίς όργανα περιγράφεται ως ένα αυγό, που διαπερνάται από διαφορετικούς άξονες *«που σημαδεύουν τα γίνεσθαι και τις μεταβάσεις, τους προορισμούς του σώματος που αναπτύσσεται μέσα στο αυγό»* όπου *«δεν υπάρχει τίποτα άλλο από ζώνες έντασης, δυναμικότητες, κατώφλια και γεωθερμικές βαθμίδες»*¹⁹. Το κάθε όργανο-μηχανή σε αυτή την κατάσταση, το κάθε μέρος-μέλος, ερμηνεύει όλον τον κόσμο μέσα από την δική της ροή, σύμφωνα με την ενέργεια που εκρέει από αυτή, αλλά έχοντας την δυνατότητα να συνδεθεί με οποιοδήποτε άλλο σε μια παραγωγική σχέση.

Σε αυτή την περίπτωση, οι Deleuze και Guattari αναφέρονται σε ένα υποκείμενο το οποίο *«δεν είναι στο κέντρο, το οποίο καταλαμβάνεται από τις μηχανές, αλλά στην περιφέρεια, χωρίς σταθερή ταυτότητα, για πάντα έκκεντρο (αποκεντρωμένο), ορισμένο από τις καταστάσεις/φάσεις(states) από τις οποίες περνάει [...], διαχυμένο στην περιφέρεια του κύκλου, το κέντρο του οποίου έχει εγκαταλειφθεί από το εγώ»*²⁰. Το υποκείμενο που ανασυγκροτείται από ένα σώμα χωρίς όργανα προσπαθεί να ανακαλύψει τις ροές της επιθυμίας και της ζωής, αυτές τις ροές που δεν έχουν απωθηθεί από τους οιδιπόδειους κώδικες συγκροτώντας μια ταυτότητα που μετακινείται από το μηδέν (σώμα χωρίς όργανα) στην νιοστή δύναμη (πολλαπλές δυναμικές εκφορές).

19 *Ibid.*, σελ. 19.

20 *Ibid.*, σελ. 20-21.

Στα πλαίσια της εργασίας μας θεωρούμε ότι η παραπάνω διαδικασία υποκειμενοποίησης συνιστά στην ουσία τη διαδικασία διαπραγμάτευσης του υποκειμένου, δηλαδή τη διαδικασία κατά την οποία το υποκείμενο σχετιζόμενο με έναν εξωτερικό ασαφή κόσμο συνειδητοποιεί, συγκροτεί και οργανώνει τον εαυτό τους ως μονάδα. Θεωρούμε ότι με αντίστοιχους μηχανισμούς και λογικές κάθε φορά το υποκείμενο αρχίζει να διαπραγματεύεται τον κόσμο στον οποίο συμμετέχει, και άρα την ίδια στιγμή να κατασκευάζει με αντίστοιχο τρόπο συγκροτήσεις αντικειμένων. Μεταφερόμενοι στον χώρο της σχεδιαστικής πρακτικής και έρευνας, μπορούμε ίσως να πούμε ότι ο κάθε τύπος (δημιουργικού) υποκειμένου συγκροτεί κάθε φορά με αντίστοιχο τρόπο το αντικείμενο μελέτης του, το σώμα της πρότασης του που προκύπτει από το πεδίο διαπραγμάτευσης με αντίστοιχες λογικές.

Θα μπορούσαμε να διακρίνουμε σύμφωνα με αυτόν τον άξονα τρεις τύποι ταυτοτήτων υποκειμένων σε σχέση με το πώς το υποκείμενο ταυτοποιεί τον εαυτό του ως ενότητα, ποια είναι και πως συντίθεται η μονάδα που τίθεται ως αρχική, και κατ' επέκταση πως διαρθρώνει το αντικείμενο σε μέρη τη στιγμή της διαπραγμάτευσής του. Ο πρώτος τύπος θα μπορούσε να οριστεί ως το **'οργανικό'** υποκείμενο, που συλλαμβάνει τον εαυτό του ως μια ενότητα που προκύπτει από διαρθρωμένα μεταξύ τους μέρη. Το κάθε μέρος είναι διακριτό και ιεραρχημένο σε μια διάρθρωση, αποκτά συγκεκριμένη λειτουργία και συμβάλει με τον τρόπο του στην συνολική λειτουργία του οργανισμού-μηχανισμού. Ως δεύτερος τύπος, προκύπτει το **'κατακερματισμένο'** υποκείμενο, που επαναφέρει μέσω δημιουργικών ασυνεχειών και ρήξεων στην επιφάνεια το προναρκιστικό υποκείμενο που υφίσταται πριν το στάδιο του καθρέφτη και το οποίο στην συνέχεια απωθείται. Το υποκείμενο σε αυτή την περίπτωση συγκροτείται ως μια πολυεπίπεδη οργανική οντότητα που επαναφέρει στο προσκήνιο οικείες, αλλά απωθημένες λειτουργίες. Τέλος, το **'ανόργανο'** υποκείμενο προκύπτει ως ο τρίτος τύπος, ως ένα υποκείμενο που συγκροτείται ως 'σώμα χωρίς όργανα'. Το υποκείμενο συλλαμβάνεται ως ένα συνεκτικό πεδίο (plane of consistency) όπου συνεχείς ροές και κοψίματα συμβάλλουν στη διαφορετική κάθε φορά ενεργοποίηση του, στη διαφορετική δυναμική εκφορά του. Το υποκείμενο σε αυτή την περίπτωση δε συγκροτείται ως οργανισμός-μηχανισμός, αλλά ως μια αφαιρετική μηχανή συνεχούς και δυναμικής παραγωγής. Το κάθε μέρος όργανο λειτουργεί (ή δεν λειτουργεί) ανεξάρτητα με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο ανάλογα σε ποια 'μηχανή' συνδέεται, και όλα μαζί δημιουργούν ένα 'σύννεφο' από όπου προκύπτει ένα διαφορετικό κάθε φορά αποτέλεσμα, μια διαφορετική συγκρότηση.

Πιο αναλυτικά, στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας μας μέσω αυτού του άξονα επιχειρούμε θα δούμε πως αυτή η διαδικασία υποκειμενοποίησης δεν αφορά μόνο στη συγκρότηση του υποκειμένου ως μονάδα, αλλά και στο πως κατά τη διάρκεια διαπραγμάτευσης ενός εξωτερικού κόσμου, κατά τη διάρκεια δηλαδή κατασκευής ενός αντικειμένου, συνιστά την αντίστοιχη διαδικασία κατά την οποία ο κάθε τύπος υποκειμένου συλλαμβάνει και κατασκευάζει το σώμα του αντικειμένου του με αντίστοιχο τρόπο. Θα επιχειρήσουμε, έτσι, μέσα από αυτή την τυπολογία να περιγράψουμε τη βασική έννοια μέσω της οποίας ταυτοποιούνται και συγκροτούνται κάθε φορά τα αντικείμενα που εμφανίζονται στο υπό μελέτη ερευνητικό πρόγραμμα, και διαρθρώνονται κάθε φορά τα μέρη τους.

> >

*2.02 Η οργάνωση συναρτησιακών λόγων _

συγκροτήση του υποκειμένου μέσω της κατασκευής εννοιολογικών σχημάτων

Ο δεύτερος άξονας της εργασίας μας αφορά στην συγκρότηση διαφορετικών τύπων υποκειμένων ανάλογα με τα διαφορετικά εννοιολογικά σχήματα συγκρότησης και διαχείρισης του αντικειμένου στην προσπάθεια διαπραγμάτευσης ενός εξωτερικού πλαισίου αναφοράς. Σε αυτή την περίπτωση αναφερόμαστε στους διαφορετικούς τρόπους κωδικοποίησης και αποκωδικοποίησης του κάθε φορά πραγματικού, σε διαφορετικές δομές αντίληψης, πρόσληψης και επεξεργασίας του κόσμου, από όπου προκύπτουν στην ουσία διαφορετικές εκφορές του υποκειμένου την στιγμή διαμόρφωσης και διαπραγμάτευσης του αντικειμένου.

Δίνοντας έμφαση στον τρόπο σχηματισμού των κανονιστικών λόγων ο Foucault διακρίνει διαφορετικούς τύπους υποκειμένων που εμφανίζονται σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια και διακρίνονται κάθε φορά ανάλογα με τις μεθόδους σκέψης και διαμόρφωσης των συγκροτητικών κανόνων των επιστημών του. Έτσι, παρατηρεί ότι μέχρι το τέλος του 16^{ου} αιώνα η αντίληψη, και κατ' επέκταση η γνώση του κόσμου επιτελούταν, μέσα από ένα ατελείωτο *παιχνίδι ομοιοτήτων* που επέτρεπε πολλαπλές ερμηνευτικές διαστάσεις²¹. Η συγκεκριμένη δομή γνώσης αναφέρεται στην αναγνώριση στοιχείων και ενοτήτων, που μπορεί να διαφέρουν σε μέγεθος, αλλά ομοιάζουν ως προς τα χαρακτηριστικά, τις δομές ή τις διαδικασίες. Η οργάνωση των μορφών της γνώσης μέσω της αναζήτησης όμοιων δομών και χαρακτηριστικών υιοθετεί μεθόδους παραλληλισμών και αναλογιών.

Πιο συγκεκριμένα, ο Foucault αναλύει τις μεθόδους της *συμφωνίας* (*convenientia*), της *άμιλλας* (*aemulatio*), της *αναλογίας* και το *παιχνίδι των Συμπαθειών* ως διαδικασίες συγκρότησης ομοιοτήτων μεταξύ των διαφορετικών στοιχείων. Μέσω της συμφωνίας η κίνηση,

21 Foucault, M., *Οι Λέξεις και τα Πράγματα, Μια Αρχαιολογία των Επιστημών του Ανθρώπου*, (1966) Παπαγιώργης, Κ., Εκδόσεις Γνώση: Αθήνα, 1986, σελ. 45-117.

οι επιδράσεις, τα πάθη και οι ιδιότητες μεταδίδονται λόγω της γειννίαςσης, της σύνδεσης και της συναρμογής ενός στοιχείου με το κοντινό του στον χώρο υπό την μορφή του *‘ολίγου κατό-λίγον’*. Η άμιλλα αναφέρεται σε μια διαδικασία διάκρισης ομοιοτήτων, που απελευθερωμένη από τον νόμο του χώρου αναδεικνύει ομοιότητες σε μορφές και δομές που δεν βρίσκονται σε επαφή, αλλά φαίνεται να *«μιμούνται το ένα το άλλο χωρίς αλληλουχία ούτε εγγύτητα, με τον αναδιπλασιασμό τους σε κάτοπτρο»*²². Η τρίτη διαδικασία, αυτή της αναλογίας, πραγματεύεται προσομοιώσεις, οι οποίες δεν αναφέρονται μόνο στις ορατές ομοιότητες των πραγμάτων, αλλά και στις λεπτότερες ομοιότητες των σχέσεων. Έτσι, όπως τονίζει ο Foucault, η διαδικασία της αναλογίας έχει τη δυνατότητα έχοντας ως *«αφετηρία το ίδιο σημείο, να δημιουργήσει απειράριθμες συγγένειες»*²³ μεταξύ φαινομενικά εντελώς διαφορετικών στοιχείων. Τέλος, το παιχνίδι των συμπαθειών υποκινεί μια εσωτερική κίνηση, μια μετάθεση ιδιοτήτων ανάμεσα στα πιο δισταμένα πράγματα, καθιστώντας διαφορετικά στοιχεία ταυτόσημα μεταξύ τους. Την κινητήριον αυτή δύναμη της συμπάθειας έρχεται να ισορροπήσει η αντίστροφη διαδικασία της αντιπάθειας που περιχαράκωνει κάθε πράγμα στο είδος του. Μέσω αυτού του ζεύγους αντίρροπων δυνάμεων, που επιτάσσει μια ταυτόχρονη κίνηση και διασπορά, επιτρέπονται όλες οι μορφές της ομοιότητας που αναφέρθηκαν και συγκροτείται η *«ταυτότητα των πραγμάτων, το γεγονός ότι μπορεί να μοιάζουν με τα άλλα και να πλησιάζουν σε αυτά, αλλά χωρίς να χάνουν την μοναδικότητά τους»*²⁴. Η ταλάντευση μεταξύ των δύο δυνάμεων του ζεύγους που κάνει τα πράγματα να πλησιάζουν και να απομακρύνονται περικλείει, διατηρεί και αναδιπλασιάζει όλες τις συνάψεις, τις συγγένειες και τις ομοιότητες.

Οι ομοιότητες μεταξύ των στοιχείων του κόσμου, όπως σημειώνει ο Foucault, εμφανίζονται ως *«ότι πιο έκδηλο και ταυτόχρονα ότι πιο καλοκρυμμένο, (που) απαρτίζονται από παρατεταμένα τμήματα, τα μεν ταυτόσημα, τα άλλα διαφορετικά»*²⁵. Οι ομοιώσεις αυτές καθίστανται προφανείς και υφίστανται μόνο όταν αναγνωρίζονται από μια πέμπτη ομοιότητα, ένα σημειογράφημα, ένα ορατό δηλαδή σημάδι των αόρατων αναλογιών που αναγνωρίζονται στον κόσμο. Με αυτόν τον τρόπο η γνώση που οργανώνει τον κόσμο μέσω συνεχόμενων και απειράριθμων ομοιοτήτων *«θεμελιώνεται στην λεπτομερή καταγραφή*

22 *Ibid.*, σελ. 48.

23 *Ibid.*, σελ. 51.

24 *Ibid.*, σελ. 55-56.

25 *Ibid.*, σελ.57.

αυτών των σημειογραφημάτων και στην αποκρυπτογράφησή τους»²⁶. Έτσι μπορούμε συνοψίζοντας να πούμε ότι ο κόσμος που συγκροτείται μέσω εννοιολογικών συσχετισμών μεταξύ όμοιων ποσοτήτων, εμφανίζει έναν τύπο υποκειμένου που σημειώνει, καταγράφει και διαπραγματεύεται αναλογίες, συνάφειες και συγγένειες για να ερμηνεύσει και να διαχειριστεί τις άπειρες προσομοιώσεις. Η κατασκευή μικρόκοσμων αναδεικνύεται σε προσίδια οργανωτική κατηγορία σκέψης αυτού του υποκειμένου που εφαρμόζει σε όλα τα πεδία το παιχνίδι των αναδιπλασιασμένων ομοιοτήτων μέσω αναλογιών και παραλληλισμών.

Με την έλευση και εδραίωση του Διαφωτισμού ο Foucault παρατηρεί μια ασυνεχή μετατόπιση στην δυτική σκέψη καθώς «*το όμοιο, που για πολύ καιρό ήταν θεμελιώδης κατηγορία της γνώσης, εξαρθρώνεται μέσα σε μια ανάλυση καμωμένη με όρους ταυτότητας και διαφοράς*»²⁷. Έτσι, η πολυσημία και πολλαπλότητα των ατέρμονων αναλογιών των ομοιοτήτων, αντικαταστάθηκε από την ανάλυση που μέσω συγκρίσεων, διαφορών και ταυτοτήτων θέτει σε τάξη τον κόσμο. Σε αυτό το πλαίσιο, η σύγκριση σχετίζεται όχι με την αποκάλυψη της διευθέτησης του κόσμου μέσω στοιχείων που ομοιάζουν και αντιστοιχίζονται, αλλά με μια επιστημονική τάξη που προσανατολίζεται από το πιο απλό στο περίπλοκο. Κάθε ομοιότητα υποβάλλεται τώρα στην δοκιμασία της σύγκρισης, υφίσταται μόνο όταν βρεθεί η ταυτότητά της σε μια σειρά διαφορών, και έτσι περιορίζεται το ατέρμονο παιχνίδι των ομοιοτήτων. Με αυτόν τον τρόπο, επιτελείται μια τακτοποίηση των σημείων που συγκροτεί όλες τις εμπειρικές γνώσεις ως γνώσεις ταυτότητας και διαφοράς.

Σε αυτή την περίπτωση, όπως παρατηρεί ο Foucault, η γνώση και αντίληψη ενός πράγματος συγκροτείται τη στιγμή που είναι δυνατή μια πλήρης αρίθμηση, είτε με την μορφή πλήρους καταγραφής των στοιχείων του εξεταζόμενου συνόλου, είτε με την μορφή μιας κατηγοριοποίησης που αρθρώνει τον μελετώμενο τομέα στην ολότητά του, είτε με την ανάλυση ορισμένου επαρκή και αντιπροσωπευτικού αριθμού σημείων²⁸. Όπως είναι φανερό διακρίνεται μια δραστηριότητα του πνεύματος που επικεντρώνεται «*στο να διακρίνει, δηλαδή να πιστοποιεί τις ταυτότητες*»²⁹. Μέσω μιας σύγκρισης επιτελούμενης σε επίπεδο διαφορών υφί-

26 *Ibid.*, σελ. 57-58.

27 *Ibid.* σελ. 94.

28 *Ibid.*, δελ. 95.

29 *Ibid.*, σελ.96.

σταται η κάθαρση από την ασάφεια των ομοιοτήτων, η ακριβής άρα γνώση των ταυτοτήτων, που δίνει τη δυνατότητα εκφοράς μια αληθινής και ακριβούς κρίσης. Η παράθεση των κοινών στοιχείων γίνεται όχι με βάση τις προσομοιότητές τους, αλλά με βάση κανόνες που ορίζουν τις ιδιότητές τους και που κατ' επέκταση τις οργανώνουν σε κατηγορίες κοινών χαρακτηριστικών.

Η βαρύτητα, δηλαδή, όπως φαίνεται μετατοπίζεται από μια συνεχή σύζευξη μέσω αναλογιών διαφορετικών ποσοτήτων του κόσμου, στην συγκρότηση κανόνων και ιδιοτήτων που δίνουν τη δυνατότητα ταυτοποίησης και συγκεκριμενοποίησης όλων των στοιχείων. Μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι σε αυτή την περίπτωση οι συγκροτήσεις εννοιολογικών σχημάτων απομακρύνονται από την κατηγορία του μικρόκοσμου που έρχεται σε αναλογία με άλλους μικρόκοσμους ή τον κόσμο, και επικεντρώνονται στην οργάνωση κανονιστικών σχημάτων μέσω συγκρίσεων και αφαιρέσεων που δίνουν τη δυνατότητα συνολικής εποπτείας του εξεταζόμενου θέματος. Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι ο κόσμος που συγκροτείται σε αυτή την περίπτωση είναι δυνατόν να αναλυθεί σε κατηγορίες, σειρές και σχηματοποιήσεις στοιχείων μέσω κανόνων και ιδιοτήτων που ορίζουν ταυτότητες και διαφορές. Το αντίστοιχο υποκείμενο που εμφανίζεται σε αυτόν τον κόσμο επιτελώντας συνεχείς αφαιρέσεις, οργανώνει κάθε στοιχείο που συναντάει σε σχέση με τα υπόλοιπα κατηγοριοποιώντας τα σε συγκροτήσεις μέσω όσο το δυνατόν ουδέτερων, εποπτικών και καθολικών μεθόδων.

Ο Foucault παρατηρεί τον εντοπισμό κάθε τύπου υποκειμένου σε μια συγκεκριμένη ιστορική και πολιτιστική στιγμή. Παρ' όλα αυτά, η γενεαλογική μέθοδος που χρησιμοποιεί αφήνει τη δυνατότητα να εντοπίσουμε τους συγκεκριμένους τύπους συγκρότησης της γνώσης, και κατ' επέκταση συγκρότησης διαφορετικών εκφορών και τύπων ταυτοτήτων των υποκειμένων, σε διαφορετικά ευρύτερα πολιτισμικά συγκείμενα. Μεταφερόμενοι στον χώρο της σχεδιαστικής αρχιτεκτονικής έρευνας μέσω του σχεδιασμού αστικών παρεμβάσεων και σύμφωνα με τα παραπάνω, μπορούμε να παρατηρήσουμε τη διαμόρφωση τριών τύπων ταυτοτήτων υποκειμένου. Έτσι, εντοπίζουμε μέσω των μεθόδων συγκρότησης εννοιολογικών σχημάτων έναν τρόπο σκέψης που οργανώνει και αντιλαμβάνεται τον κόσμο μέσω της ερμηνείας σε ποσότητες που μεταξύ τους αναδεικνύονται συνάφειες, συγγένειες και ομοιότητες. Προκύπτει ίσως με αυτόν τον τρόπο ένας τύπος υποκειμένου, που θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ως **`αναλογικό`** καθώς μέσω μεθόδων παραλληλισμών και αναλογιών διακρίνει έναν κόσμο που εμφανίζονται ποσότητες διαφορετικής κλίμακας, αλλά που ομοιάζουν ως προς συγκεκριμένη ερμηνεία, και άρα είναι δυνατόν να τις διαχειριστεί με αντίστοιχο τρόπο.

Σε αντίθεση προς αυτόν τον τρόπο σκέψης και οργάνωσης εννοιολογικών σχημάτων είναι δυνατόν να διακρίνουμε μια συγκρότηση που στοχεύει στην οργάνωση του κόσμου μέσω μιας τάξης, μέσω κανόνων που ορίζουν κατηγορίες πραγμάτων που ταυτίζονται ή διαφέρουν. Ο συγκεκριμένος τρόπος σκέψης προϋποθέτει μια κάθαρση, μια αφαίρεση, και την κατηγοριοποίηση σε σχήματοποιήσεις μέσω συγκεκριμένων ιδιοτήτων που αναγνωρίζονται με κανονιστικό τρόπο στα στοιχεία. Θα μπορούσαμε με αυτόν τον τρόπο να διακρίνουμε έναν δεύτερο τύπο υποκειμένου που θα αναφέραμε ως **'αφαιρετικό'**, ο οποίος ακολουθώντας κανόνες που ορίζουν διαφορές και ταυτότητες σχηματοποιεί τα δεδομένα του σε αφαιρετικές συγκροτήσεις.

Θα μπορούσαμε, ίσως σήμερα, επιπροσθέτως, να διακρίνουμε έναν τοπολογικό τρόπο σκέψης, που βρίσκεται σε ανάπτυξη λόγω της διαρκούς εξέλιξης των επιστημών μέσω διαρκώς αναπτυσσόμενων τεχνολογιών. Ως ένας τρίτος τύπος εμφανίζεται ένας τρόπος σκέψης που οργανώνει τον κόσμο σε δυναμικούς σχηματισμούς όπου η σημασία επικεντρώνεται όχι στους όρους-ποσότητες που απαρτίζουν το δίκτυο, ή στις ιδιότητές τους, αλλά στις διαδικασίες -σενάρια που συγκροτούν το σύστημα ως τέτοιο. Ο τρίτος τύπος υποκειμένου, που θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ως **'τοπολογικό'** συγκροτεί τους όρους του μέσω ενός μετωνυμικού παιχνιδιού που ανασυντάσσει τις ιδιότητές τους βάσει θεμελειωδών διαδικαστικών ορισμών (αλγοριθμικών προτάσεων) που συγκροτούν το σύστημα.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, μελετώντας ενδεικτικές περιπτώσεις του ερευνητικού προγράμματος θα δούμε σε συνάρτηση με τους τρεις τύπους υποκειμένου που περιγράψαμε πως εκφράζονται και διαμορφώνονται τα κάθε φορά συγκροτητικά σχήματα των σχεδιαστικών οργανώσεων.



*2.03 II η εμφάνιση γενόσημων διαδικασιών _ συγκρότηση του υποκειμένου μέσω της δημιουργίας εργαλείων διαπραγμάτευσης

Στον τρίτο άξονα θα αναφερθούμε στην συγκρότηση του υποκειμένου ως εμφάνιση μιας διαδικασίας κατά τη διάρκεια διαμόρφωσης ενός πεδίου μέσω ενός συμβάντος, από όπου προκύπτει ένα νέο αντικείμενο. Αναφερόμαστε στην συγκρότηση μιας διαφορετικής διαμόρφωσης του υποκειμένου που ορίζεται μέσα από την λογική του, από τις διαδικασίες και τα εργαλεία που διαμορφώνει ώστε να ανακατασκευάσει το παρόν. Στην σχεδιαστική πρακτική, αυτό το συμβάν μπορεί στην ουσία να θεωρηθεί η διαφορετική κάθε φορά αντιμετώπιση του θέματος μέσω της ανάδειξης διαφορετικών συνδέσεων του πεδίου, μέσω της αναγνώρισης (ή μη) μιας στιγμής ρήξης που ανασυγκροτεί το ήδη υπάρχον.

Για τον Alain Badiou το υποκείμενο «είναι μια έμμεση και δημιουργική σχέση ανάμεσα σε έναν κόσμο και ένα συμβάν»³⁰. Με τον όρο συμβάν αναφέρεται σε μια ρήξη, σε μια αλλαγή που επιφέρει έντονη μετατόπιση και έχει τη δύναμη να ανακατασκευάσει το ήδη υπάρχον, να δημιουργήσει ένα νέο παρόν. Το υποκείμενο εδώ μελετάται ως μια ασαφής οργάνωση που αναφέρεται σε μια εντοπισμένη εντός ενός κόσμου ύπαρξη. Σε αυτό το πλαίσιο, το υποκείμενο από την μια δεν είναι παρά ένα σύνολο στοιχείων ενός κόσμου, άρα όχι κάτι παραπάνω από ένα αντικείμενο πολλαπλοτήτων, αλλά την ίδια στιγμή συνιστά τον φορέα που προσανατολίζει αυτό το αντικείμενο με κατεύθυνση που πηγάζει από ένα συμβάν. Έτσι, το υποκείμενο αυτό μπορεί να συλληφθεί ως συγκρότηση μιας νοητής σύμπραξης ανάμεσα στην *φαινομενική σταθερότητα ενός κόσμου και στην συμβαντική αναδιάταξή του*³¹. Το υποκείμενο σε αυτή την

30 Badiou, A., *Logics of Worlds*, *op. cit.*, σελ. 79.

31 *Ibid.*, σελ. 79.

περίπτωση συγκροτείται μέσω της διαδικασίας περιγραφής του παρόντος ως αναδιοργανωμένου έπειτα από ένα συμβάν, ή ακριβέστερα μέσω της παραγωγής, άρνησης ή απόκρυψης του συμβαντικού παρόντος.

Είναι κατανοητό ότι το υποκείμενο που μελετάει ο Badiou δεν ταυτίζεται με ένα άτομο, δεν συνιστά μια φυσική μονάδα, αλλά μια συγκρότηση που διαμορφώνεται από ένα ή περισσότερα άτομα με βάση τις πράξεις τους έπειτα από ένα συμβάν. Αυτό που ορίζει την συγκρότηση και τη συμμετοχή σε ένα υποκείμενο είναι η εμφάνιση μιας συγκεκριμένης λογικής, μέσω της οποίας ορίζεται και αναπτύσσεται η ταυτότητα του υποκειμένου που εμφανίζεται ως εντοπισμένο εντός ενός κόσμου³². Σε σχέση με αυτή την συγκεκριμένη λογική το υποκείμενο ορίζει τις επιδράσεις και τις συνέπειες ενός (μετά-συμβαντικού) σώματος εισάγοντας τομές και εντάσεις στην οργάνωση του κόσμου³³.

Αυτό που έχει περισσότερη σημασία για τον Badiou δεν είναι τόσο το υποκείμενο ως δομή, αλλά το υποκείμενο ως διαδικασία σύστασης αυτής της δομής. Έτσι, μέσω της κατάφασης ή μη μιας διαδικασίας σε σχέση με συγκεκριμένο συμβάν τα υποκείμενα για τον Badiou συγκροτούνται μέσω έργων τέχνης, επιστημονικών θεωρημάτων, πολιτικών αποφάσεων και αποδείξεων αγάπης. Η αγάπη, η τέχνη, η επιστήμη και η πολιτική συνιστούν για τον Badiou αυτές τις «γενόσημες διαδικασίες» με τις οποίες συνδέονται ως τετελεσμένες στιγμές εμφάνισής τους τα υποκείμενα³⁴. Προκύπτουν, λοιπόν, αντίστοιχα το *ερωτικό*, το *καλλιτεχνικό*, το *επιστημονικό* και το *πολιτικό* υποκείμενο ως τύποι υποκειμένου που ενεργοποιούν και αναδιοργανώνουν κάθε φορά το παρόν αντίστοιχα με την εκφορά κάθε διαδικασίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, το πολιτικό υποκείμενο αποκαλύπτει παραλλαγές του χάσματος που δημιουργείται μεταξύ της απεριόριστης δύναμης του κράτους και οποιασδήποτε καταφατικής ικανότητας του λαού. Η ένταση που δημιουργείται ανάμεσα στην αναπαράσταση από μια εξουσιαστική κατεστημένη δύναμη και στην παράσταση της δυναμικής ικανότητας του λαού διαμορφώνει έναν κόσμο που αποτελείται αντίστοιχα από πολιτικές τοποθεσίες. Αντίθετα, ο κόσμος στον οποίο εμφανίζεται το καλλιτεχνικό υποκείμενο επιδεικνύει διαφορετικές

32 *Ibid.*, σελ. 116.

33 *Ibid.*, σελ. 45-46.

34 *Ibid.*, σελ. 16-17.

εκφορές έντασης ανάμεσα στην πολλαπλότητα του αισθητού και στον εφησυχασμό που προκύπτει από τις μορφολογικές συμβάσεις. Σε αυτή την περίπτωση, το συμβάν βάσει του οποίου συγκροτείται αυτός ο τύπος υποκειμένου ερμηνεύεται ως μια ρήξη στο καθιερωμένο σύστημα επίλυσης αυτής της έντασης. Η παραγωγή-κατασκευή του παρόντος γίνεται από το καλλιτεχνικό υποκείμενο μέσω διαδικασιών καλλιτεχνικών σχηματισμών, που παράγουν ένα σύνολο έργων, με την μορφή ενεργών υλοποιήσεων, ικανών να ενημερώσουν το αισθητό.

Εάν η τέχνη επικεντρώνεται στο αισθητό και στις κάθε φορά διακυμάνσεις του, τότε η επιστήμη διαπραγματεύεται την αντιληπτότητα του κόσμου και το αμετάβλητο των συναρτήσεών του. Έτσι, η επιστήμη εξηγώντας τον θεαματικό ισομορφισμό ανάμεσα στα συμβαντικά ίχνη της θα μπορούσε να θεωρηθεί, για τον Alain Badiou, ως το αντίστροφο της τέχνης. Ο κόσμος της επιστήμης είναι η καθαρή έκθεση των εμφανίσεων καθαυτό που τίθενται όχι ως προς την δεδομενικότητά τους, αλλά μέσω των κανονιστικών και μοντελοποιημένων σχημάτων τους. Οι έννοιες από τις οποίες συστήνεται ο επιστημονικός κόσμος είναι μαθηματικοποιημένες, έχουν, δηλαδή, υποβληθεί στην κυριολεκτική ισχύ τεκμηριωμένων συμπερασμάτων, και άρα είναι εντελώς ανεξάρτητες από την φυσικότητα ή την πολλαπλότητα των γλωσσών. Σε αυτό το πλαίσιο, ένας επιστημονικός κόσμος σχετίζεται με «ένα όριο ανάμεσα σε ότι ήδη υπόκειται σε κυριολεκτικά τεκμήρια [...], και ότι φαίνεται να είναι απείθαρχο σε αυτό»³⁵. Το επιστημονικό υποκείμενο εκφράζεται μέσα από το συμβάν μετατόπισης αυτού του ορίου, αναδιαμορφώνοντας το παρόν την στιγμή που η συνοχή των αποτελεσμάτων μιας μαθηματικό-πειραματικής μετατόπισης συστήνει μια νέα θεωρία.

Τέλος, στον κόσμο του ερωτικού υποκειμένου εμφανίζεται μια έντονη ασυμφωνία, μια ενεργή διαφοροποίηση, που αναδεικνύει το *απόλυτο διπλό* (an absolute Two). Το ερωτικό υποκείμενο αναδεικνύεται από αυτή τη σύμπραξη δύο διαφορετικών ειδών, δύο διαφορετικών μονάδων, όπου το συμβάν, η ερωτική συνάντηση σε αυτή την περίπτωση, ενεργοποιεί τη δήλωση ότι αυτά τα δύο είδη έχουν κάτι κοινό, ένα *παγκόσμιο αντικείμενο* στο οποίο συμμετέχουν και οι δύο³⁶. Η ύπαρξη αυτού του κοινού αντικειμένου επιβεβαιώνεται μόνο ως έκβασμα της ερωτικής συνάντησης.

35 *Ibid.*, σελ. 75.

36 *Ibid.*, σελ. 73.

Στις παραπάνω περιπτώσεις, αναφερόμαστε στο υποκείμενο ως μια δημιουργική συγκρότηση που έχει τη δυνατότητα να ανακατασκευάσει το παρόν μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες και λογικές, αναδεικνύοντας συμβάντα που λειτουργούν κάθε φορά με διαφορετικούς τρόπους. Μεταφερόμενοι στο πεδίο της έρευνας μας, θα μπορούσαμε σε αντιστοιχία να διακρίνουμε κάποιες αντίστοιχες 'γενόσημες' διαδικασίες, οι οποίες καθορίζουν μια τρίτη τυπολογία υποκειμένων. Οι τύποι ταυτοτήτων αυτών των υποκειμένων προκύπτουν από την μελέτη των μεθόδων συγκρότησης και περιγραφής των διαφορετικών αντικειμένων και των εργαλείων ανασυγκρότησης του κάθε φορά διαφορετικού παρόντος. Θα μπορούσαμε έτσι πολύ αδρά σε αυτό το σημείο να σκιαγραφήσουμε την εμφάνιση του αναλυτικού, του σχεδιαστικού, και του υβριδικού υποκειμένου.

Σε αυτή την περίπτωση, το '**αναλυτικό**' υποκείμενο σε έμμεση αντιστοιχία με το επιστημονικό υποκείμενο προκύπτει μέσω της λεπτομερούς περιγραφής του πεδίου, της συγκρότησης συγκεκριμένων κανόνων και εννοιών με όσο το δυνατόν πιο τεκμηριωμένες μεθόδους που καταλήγουν σε θεωρητικά αξιώματα που περιγράφουν την ολότητα ενός συνόλου. Αντίθετα, το '**σχεδιαστικό**' υποκείμενο, θα μπορούσε να συσχετιστεί έμμεσα με το καλλιτεχνικό υποκείμενο, καθώς εμφανίζεται μέσω διαδικαστικών μεθόδων και σχεδιαστικών διαμορφώσεων που κινούνται στο επίπεδο της άμεσης υλοποίησης, αναδεικνύοντας την διαφορετικότητα των περιπτώσεων ανάλογα με την κάθε φορά εφαρμογή. Τέλος, το '**υβριδικό**' υποκείμενο, σε αντιστοιχία με το ερωτικό, εμφανίζεται ως μια σύμπραξη των δύο πρωθύστερων τύπων, καθώς αναφέρεται στην ανασύνταξη του παροντικού πεδίου διαμέσω του σχεδιασμού, με διαδικαστικές – εφαρμοστικές δηλαδή μεθόδους, που την ίδια όμως στιγμή διεκδικούν την επιστημονικότητα και αντικειμενικότητα αναλυτικών μεθόδων.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας μέσω της ανάλυσης συγκεκριμένων περιπτώσεων που περιγράφονται στο ερευνητικό «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**» θα προσπαθήσουμε να δούμε πως αυτοί οι τύποι υποκειμένου συγκροτούν κάθε φορά τα εργαλεία, τις μεθόδους και τις λογικές τους στην προσπάθειά τους να συγκροτήσουν εκ νέου το παρόν.

Τ Ι
ως προς την διαδικασία
κατασκευής του σώματος

οργανικό
.....
κατακερματισμένο
.....
ανόργανο

Τ ΙΙ
ως προς την διαμόρφωση
συναρτησιακών λόγων

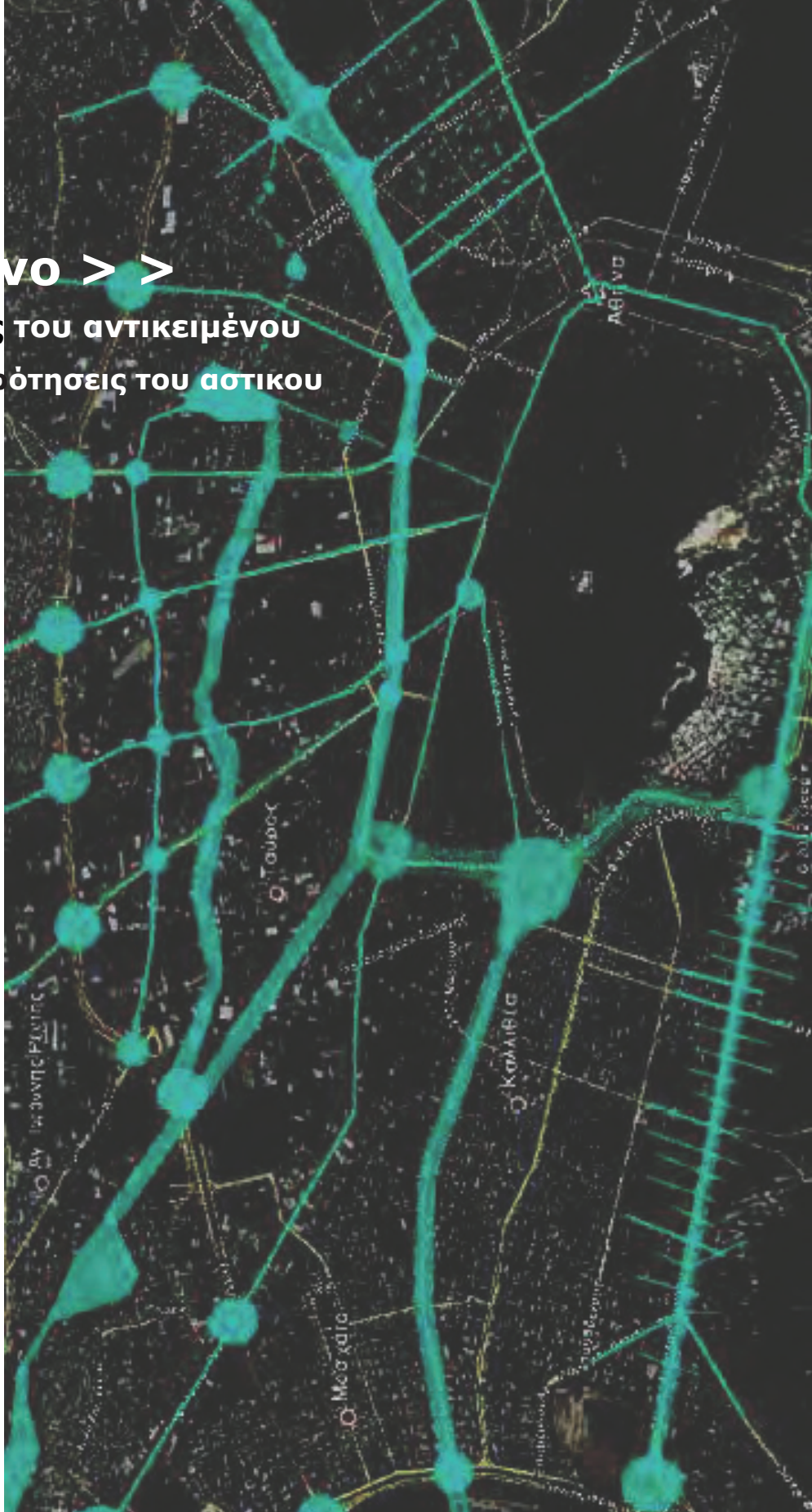
αναλογικό
.....
αφαιρετικό
.....
τοπολογικό

Τ ΙΙΙ
ως προς την εμφάνιση
γενόσημων διαδικασιών

αναλυτικό
.....
σχεδιαστικό
.....
υβριδικό

3 αντικείμενο >> αναδιαμορφώσεις του αντικειμένου _ πολλαπλές συγκρότητες του αστικού πεδίου

4. Δικτύωσεις αστικών
παρεμβάσεων στο
Μητροπολιτικό
Κέντρο Αθηνών, όπως
αποτυπώνονται στο
υπό μελέτη ερευνητικό
πρόγραμμα



_περιγραφή του αντικειμένου

Στο προηγούμενο κεφάλαιο σκιαγραφήσαμε ένα ευρύ εννοιολογικό πλαίσιο, το οποίο συγκροτήθηκε βάσει διαφορετικών διαδικασιών διαμόρφωσης του υποκειμένου τη στιγμή διαπραγμάτευσης ενός εξωτερικού πεδίου, τη στιγμή δηλαδή κατασκευής ενός αντικειμένου. Προέκυψαν με αυτόν τον τρόπο τρεις βασικοί άξονες ως διακριτές τυπολογίες λογικών περιγραφής των υποκειμένων που θα αποτελέσουν τα βασικά ερμηνευτικά εργαλεία τα οποία θα χρησιμοποιήσουμε στη συνέχεια για να περιγράψουμε βάσει αυτών τις διαφορετικές συγκροτήσεις του πεδίου της Αθήνας, όπως αυτές αναδεικνύονται μέσω του ερευνητικού «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**» κατά την περίοδο 2012-2014.

Το ερευνητικό πρόγραμμα «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**» ολοκληρώθηκε το 2012-2014 από τη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ σε συνεργασία με την περιφέρεια Αττικής με στόχο τη διατύπωση και οργάνωση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου παρεμβάσεων για το κεντρικό μητροπολιτικό πεδίο της Αθήνας. Στο συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα μια ευρεία ομάδα αρχιτεκτόνων, πολεοδόμων και άλλων ερευνητών μελέτησε ένα *σύνθετο πλέγμα δράσεων που θα συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών κατοίκησης του αστικού χώρου*¹. Βασική πρόθεση του ερευνητικού προγράμματος ήταν η ανάδειξη συγκεκριμένων στρατηγικών προσέγγισης και η συγκρότηση ενός γενικού πλαισίου ολοκληρωμένης παρέμβασης για το ευρύτερο μητροπολιτικό πεδίο βάσει του οποίου κάθε φορά καθίσταται δυνατόν να προσδιορίζεται και να αξιολογείται κάθε επιμέρους δράση.

Ως βασική στρατηγική κατεύθυνση όλων των διαφορετικών προσεγγίσεων που διατυπώνονται στο ερευνητικό πρόγραμμα αναδεικνύεται «*η δικτύωση δημόσιων χώρων, αστικών διαδρομών πεζού, ποδηλάτου, αυτοκινήτου, μέσω των ΜΜΜ και σταθερής τροχιάς, σε*

¹ Ερευνητικό πρόγραμμα: **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**, *op. cit.*, Φάση Β', σελ.7.

άξονες πολιτισμού και επιχειρηματικότητας, και πορείες φυσικού και ιστορικού ενδιαφέροντος, που θα ανασυνθέσουν τις περιοχές πυκνής κατοικίας και εργασίας, στο μητροπολιτικό ενδιαμέσο της κεντρικότητας»². Διαμορφώνονται εντός αυτού του πλαισίου ένα σύνολο προτάσεων που συγκροτούν επιλεγμένες χωρικές ενότητες μέσω δικτυακών προσεγγίσεων που συνδέουν κόμβους και άξονες με γνώμονα τον πολιτισμό, τις μετακινήσεις, την κυκλοφορία ποδηλάτων και πεζών, την περιβαλλοντική άνεση και μικροκλιματική αλλαγή, την ανταποδοτικότητα των χρήσεων και την τοπιακή ποιότητα. Οι παρεμβάσεις που διατυπώνονται στο ερευνητικό πρόγραμμα αφορούν σε κόμβους και άξονες ενός συνολικού δικτύου που συγκροτεί το μητροπολιτικό πεδίο, και οι οποίες αξιολογούνται και κατηγοριοποιούνται βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που σχετίζονται με τη δυνατότητα και σημασία εφαρμογής τους σε σχέση με την υλοποίηση του κοινού συνολικού πλαισίου, διαμορφώνοντας με αυτόν τον τρόπο ένα ιεραρχημένο δίκτυο παρεμβάσεων.

Για μεθοδολογικούς λόγους το ερευνητικό πρόγραμμα διαρθρώνεται σε τρεις φάσεις μελέτης κάθε μια από τις οποίες ανασυντάσσει το αντικείμενο έρευνας και εξειδικεύει τις στρατηγικές και λογικές που προτείνονται. Έτσι, στην πρώτη φάση όπου διευκρινίζεται το γενικό πλαίσιο επιλέγεται ως ειδική περιοχή μελέτης η Νοτιοδυτική Μητροπολιτική Κεντρικότητα, καθώς ως χωρικό πεδίο παρουσιάζει κοινά χαρακτηριστικά τόσο μιας υποβάθμισης των σημερινών συνθηκών κοινωνικής, περιβαλλοντικής και αστικής διαβίωσης, αλλά και γιατί την ίδια στιγμή διακρίνεται η δυναμική μιας λανθάνουσας οξείας ανάπτυξης. Επί αυτής της χωρικής ενότητας σε αυτή την φάση ορίζονται τα πλαίσια κατευθύνσεων και στρατηγικών μέσω διαφορετικών παρεμβάσεων σε κόμβους και άξονες ενός συνολικού δικτύου. Πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι οι προτεινόμενες παρεμβάσεις δεν αποτελούν μεμονωμένες λύσεις που απευθύνονται στις κάθε φορά υπό διερεύνηση περιοχές, αλλά *πιλοτικές δράσεις αστικής δικτύωσης* που δρουν με παραδειγματικό χαρακτήρα για μελλοντικές στρατηγικές παρεμβάσεις και που είναι δυνατόν να εφαρμοστούν σε άλλες περιοχές με αντίστοιχα προβλήματα. Για τον λόγο αυτό σε αυτή την πρώτη φάση οι παρεμβάσεις οργανώνονται σε διακριτές κατηγορίες ως προς τις τυπολογίες διαδημοτικών σχέσεων που αναπτύσσονται ως προς αστικούς διαδρόμους πολιτισμού, επιχειρηματικότητας, φυσικού και ιστορικού ενδιαφέροντος. Με αυτόν τον τρόπο καθίσταται δυνατή η σύγκριση και αξιολόγηση παρεμβάσεων που αφορούν σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, αλλά προσδιορίζονται από κοινά προβλήματα και

² *Ibid.*, σελ.8.

αστικά χαρακτηριστικά, και άρα προκύπτουν στρατηγικά εργαλεία για την προσέγγιση και ανασυγκρότηση διαφορετικών περιοχών του ευρύτερου μητροπολιτικού πεδίου.

Βάσει των γενικών πλαισίων που αναπτύσσονται στην πρώτη φάση και εντός της τυπολογίας διάκρισης των δράσεων, στην δεύτερη φάση πραγματοποιούνται εκτενέστερες περιγραφές των διακριτών αντικειμένων των παρεμβάσεων και αναπτύσσεται πιο συστηματικά η μεθοδολογία τους. Σε αυτή την φάση συντάσσονται συγκεκριμένες μελέτες προδιαγραφών και κατευθυντήριων στρατηγικών, και πραγματοποιείται εξειδικευμένη εφαρμογή των μεθοδολογιών και εργαλείων που διατυπώθηκαν σε ένα πρώτο επίπεδο στην προηγούμενη φάση. Οι διαφορετικές μελέτες παρεμβάσεων κατηγοριοποιούνται ως προς τον χαρακτήρα τους, ο οποίος συστέίνεται ως προς τις κυρίαρχες στρατηγικές σε τρεις τομείς, που αναφέρονται αντίστοιχα σε *στρατηγικές των αστικών λεωφόρων και μητροπολιτικών δακτυλίων*, σε *στρατηγικές αξιοποίησης των κενών* και σε *στρατηγικές αστικών συστημάτων καινοτομίας*. Τέλος, στην τρίτη φάση του ερευνητικού προγράμματος αξιολογείται η μεθοδολογία που αναπτύχθηκε, και κυρίως αναγνωρίζονται οι νέες κατευθύνσεις και τα βασικά εργαλεία που αναδύθηκαν κατά την εκπόνηση της μελέτης.

Στην εργασία μας θα επικεντρωθούμε στην περιγραφή παρεμβάσεων που έχουν προκύψει από το συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα, εντοπίζοντας διαφορετικά αντικείμενα, διαφορετικές δηλαδή διαπραγματεύσεις του αστικού πεδίου, στα οποία αναπτύσσονται κοινές λογικές, μεθοδολογίες και εργαλεία. Μέσα από τη μελέτη των διακριτών αντικειμένων του ερευνητικού προγράμματος θεωρούμε ότι είναι δυνατόν να δούμε την διαφορετική περιγραφή και άρα ανασυγκρότηση του ευρύτερου πεδίου της πόλης την συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Το υπό μελέτη ερευνητικό πρόγραμμα διεξάγεται με τη συνεργασία και συνεννόηση επίσημων φορέων στρατηγικού σχεδιασμού κι ακαδημαϊκών ερευνητών, συγκροτώντας έτσι ένα παραδειγματικό δείγμα για το πώς μέσω της έρευνας δια του σχεδιασμού ανασυγκροτείται το μητροπολιτικό πεδίο της Αθήνας τη δεδομένη χρονική στιγμή εκπόνησης της μελέτης. Λαμβάνοντας ως βάση την αρχική μας υπόθεση σύμφωνα με την οποία τα υποκείμενα και αντικείμενα έρευνας συγκροτούνται αμοιβαία διαμορφώνοντας και αναδεικνύοντας διακριτά εννοιολογικά συστήματα, διαφορετικούς κόσμους, θα επιχειρήσουμε με ερμηνευτικά εργαλεία τους άξονες που σκιαγραφήσαμε στο πρώτο κεφάλαιο, να περιγράψουμε τις ανασυγκροτήσεις του αστικού πεδίου όπως αυτές αποτυπώνονται από μια συγκεκριμένη ερευνητική κοινότητα κατά την περίοδο των τελευταίων ετών.

Σε αυτή την κατεύθυνση τα αντικείμενα που διακρίνουμε, οι διαφορετικές δηλαδή συγκροτήσεις του πεδίου της πόλης, εμφανίζονται εντός του κοινού στρατηγικού πλαισίου του ερευνητικού προγράμματος, αλλά την ίδια στιγμή θεωρούμε ότι διατυπώνουν και διαπερνώνται από διαφορετικές μεταξύ τους λογικές που διαμορφώνουν εντελώς διακριτά εννοιολογικά συστήματα.

Έτσι, όπως ήδη είδαμε, σε όλες τις περιπτώσεις κυρίαρχη πρόθεση αναδεικνύεται η ανασυγκρότηση της κατοίκησης της πόλης με όρους που σχετίζονται με την ανάπτυξη της αστικής ποιότητας σε επίπεδο λειτουργιών, χρήσεων και καθημερινής διαβίωσης, την ανάδειξη του πολιτισμού, του φυσικού περιβάλλοντος και της εμπορικότητας, και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών, των αστικών και τοπιακών υποδομών και της αστικής κινητικότητας μέσα από ενναλακτικές διευθετήσεις. Με στόχο την ενεργοποίηση μιας νέας αστικότητας όλες οι προτάσεις εξετάζουν το αστικό πεδίο όχι ως συγκροτούμενο από μεμονωμένες διακριτές περιοχές που προσεγγίζονται ανεξάρτητα, αλλά ως μια ευρεία δικτυακή συγκρότηση που σχετίζει σε ένα συνδεδεμένο εξαρτώμενο σύνολο κόμβους και άξονες ως προς διαφορετική κάθε φορά πρόθεση και κριτήριο. Εντός αυτού του κοινού πλαισίου, είναι δυνατόν τέλος να διακρίνουμε ότι όλες οι προσεγγίσεις συγκροτούνται από διεπιστημονικές μεθόδους σχετίζοντας λιγότερο ή περισσότερο κάθε φορά εργαλεία και πρακτικές από διαφορετικές επιστημονικές περιοχές, που έχουν ως στόχο την πιο αποτελεσματική και αποδοτική προσέγγιση και διευθέτηση του αντικειμένου.

Την ίδια στιγμή, ωστόσο, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, οι προτάσεις που διατυπώνονται αναπτύσσουν στις περισσότερες περιπτώσεις διαφορετικές μεταξύ τους λογικές και μεθοδολογίες, αναδεικνύοντας διακριτά εννοιολογικά συστήματα, διαφορετικούς κόσμους, που δεν είναι πάντα υπερθέσιμοι και συγκρίσιμοι. Καθώς, όπως είδαμε, οι προτάσεις δεν λειτουργούν τόσο ως επιλύσεις διακριτών περιοχών, αλλά κυρίως ως παραδειγματικές προσεγγίσεις που είναι δυνατόν να εφαρμόζονται σε διαφορετικές περιπτώσεις, οι διαφοροποιήσεις τους δεν αφορούν μόνο στην διάκρισή τους ως προς την υπό εξέταση περιοχή, αλλά στην εμφάνιση διαφορετικών λογικών και μεθόδων. Αναφερόμαστε στην ουσία σε εντελώς διαφορετικές αναγνώσεις, θεωρήσεις και συγκροτήσεις της πόλης μέσα από συγκεκριμένα εργαλεία που περιγράφουν κάθε φορά το σημερινό πεδίο με διαφορετικούς τρόπους, αναγνωρίζοντας και αναδεικνύοντας διακριτά ζητήματα και άρα επεμβαίνοντας σε αυτό με εντελώς δική τους στόχευση και διαφορετικά εννοιολογικά, ερμηνευτικά και μεθοδολογικά εργαλεία.

Έτσι, στην εργασία μας επιχειρούμε να εντοπίσουμε διακριτά αντικείμενα στις διατυπωμένες προτάσεις του ερευνητικού προγράμματος, όχι μόνο βάσει των διαφορετικών περιοχών παρέμβασης, αλλά κυρίως μέσω της εμφάνισης κοινών λογικών και στους τρεις άξονες περιγραφής και συγκρότησης που έχουμε διακρίνει στο προηγούμενο κεφάλαιο. Με αυτόν τον τρόπο, όπως είναι φανερό, κάθε αντικείμενο ως διαφορετική διαπραγμάτευση του αστικού πεδίου που διακρίνουμε είναι δυνατόν να έχει διαμορφωθεί από ένα άτομο – ερευνητή ή από μεγαλύτερες ερευνητικές ομάδες που με κάποιον τρόπο συμπράττουν, διαμορφώνοντας διακριτές, ή μη, όψεις του ίδιου αντικειμένου ορισμένου από εμφανείς κατευθυντήριες λογικές και κοινές συγκροτήσεις. Αντίστοιχα, κάποια από τα αντικείμενα που διακρίνουμε είναι δυνατόν να αντιστοιχούν σε ολόκληρα μέρη ή ενότητες του ερευνητικού προγράμματος, ενώ κάποια άλλα μπορεί να αποτελούν συγκεκριμένα υποκεφάλαια εντός ευρύτερων ενοτήτων.

Μεθοδολογικά, κατά τη διάρκεια της εργασίας μας θα επικεντρωθούμε ως επί το πλείστον στον εντοπισμό και την περιγραφή χαρακτηριστικών αντικειμένων που διατυπώνονται κυρίως στη δεύτερη φάση του ερευνητικού προγράμματος, καθώς είναι σε αυτό το μέρος που επιτελείται η πληρέστερη ανάδειξη των λογικών ανάπτυξης και υποστήριξης των διακριτών μεθοδολογιών και εργαλείων που διακρίνουν τα αντικείμενα³. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν θα επιχειρήσουμε μια εξαντλητική ανάλυση όλων των διακριτών προτάσεων, αλλά μέσω ενδεικτικών μελετών θα περιγράψουμε πώς συγκροτούνται κάθε φορά τα αντικείμενα, βάσει ποιων εννοιολογικών σχημάτων οργανώνονται, και τι είδους μέθοδοι και εργαλεία αναδεικνύονται κάθε φορά από την προσέγγισή τους σε σχέση με την ταυτόχρονη συγκρότηση διαφορετικών τύπων (δημιουργικού) υποκειμένου την στιγμή εκπόνησης του ερευνητικού προγράμματος. Ακολουθώντας ως βασικές τυπολογίες λογικών ταυτόχρονης περιγραφής του ερευνητικού υποκειμένου και αντικειμένου τους τρεις άξονες διαδικασιών συγκρότησης του υποκειμένου κατά τη διαπραγμάτευση ενός πεδίου που αναδείξαμε στο πρώτο κεφάλαιο, θα επιχειρήσουμε στη συνέχεια να μελετήσουμε τις διακριτές εννοιολογικές συγκροτήσεις, τα συγκροτητικά σχήματα και τις μεθοδολογίες και εργαλεία των αντικειμένων που συν-συγκροτούν το ανοιχτό και πολλαπλό πεδίο της πόλης, όπως αυτά διατυπώνονται από το υπό μελέτη ερευνητικό πρόγραμμα.

³ Η επιλογή αυτή δεν είναι αυστηρή ή απόλυτα δεσμευτική αλλά γίνεται για μεθοδολογικούς σκοπούς της εργασίας, καθώς σε αυτή την φάση του προγράμματος (Β') υπάρχει μεγαλύτερη και πιο εξειδικευμένη ανάπτυξη των εργαλείων που παρουσιάζονται σε κάθε αντικείμενο παρέμβασης. Για αυτόν τον λόγο όπου κρίνεται απαραίτητο επιχειρείται η παράλληλη εξέταση/μελέτη των αντικειμένων όπως αυτά διατυπώνονται στην πρώτη, ή και στην τρίτη φάση, καθώς με αυτόν τον τρόπο αποκτάμε περισσότερα στοιχεία για την καλύτερη κατανόηση και περιγραφή τους.

// // συνοπτική περιγραφή προσεγγίσεων/αντικειμένων

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
<p>Α01</p> <p>ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΘΗΝΑ</p>	<p>Διαμόρφωση γενικού στρατηγικού πλαισίου που κατευθύνει το σύνολο των παρεμβάσεων στο αστικό πεδίο της Νοτιοδυτικής Μητροπολιτικής Κεντρικότητας της Αθήνας με την οργάνωση ενός πλέγματος παρεμβάσεων στρατηγικού χαρακτήρα με στόχο την αποκατάσταση της αστικής συνεκτικότητας. Το αστικό πεδίο περιγράφεται ως διαμερισματοποιημένο λόγω κοινωνικο-οικονομικών και περιβαλλοντικών γεωγραφικών διαχωρισμών. Στόχευση η ανατροπή δύο συνθηκών που επιβαρύνουν την διαμερισματοποίηση και εντείνουν την αστική υποβάθμιση: της γραμμικής παρόδιας ανάπτυξης κατ'ή μήκος των λεωφόρων ταχείας κυκλοφορίας, και της υποβάθμισης των φυσικών ρεμάτων.</p>
<p>Α02</p> <p>ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΚΕΝΩΝ: Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ</p>	<p>Διαμόρφωση μεθοδολογιών και εργαλείων για την αξιοποίηση των αστικών κενών με την εισοδο ανταποδοτικών χρήσεων σε κενά κελύφη και ελευθέρους υπαίθριους χώρους με στόχο την αναδιαμόρφωση ή ενίσχυση του χαρακτήρα συγκεκριμένων πολεοδομικών συνόλων σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Επιλογή τεσσάρων περιοχών μελέτης: Πατήσια, Κολωνός, Λ. Συγγρού, Ιερά Οδός. Στόχος η ανάπτυξη της κάθε περιοχής μέσω της εισαγωγής ιδιοτήτων-χρήσεων που δίνουν τη δυνατότητα ελέγχου των χωρικών σχέσεων ή οντοτήτων, ορίζοντας την κατεύθυνση της κάθε πρότασης όχι μέσα από το πλήθος των παρεμβάσεων, αλλά μέσα από την ανάπτυξη συγκεκριμένων ιδιοτήτων-λειτουργιών .</p>
<p>Α03</p> <p>ΤΑ ΚΕΝΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ, ΟΙ ΑΚΑΛΥΠΤΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ: ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ ΠΟΥ ΘΑ ΕΥΝΟΕΙ ΤΟΝ ΓΕΝΟΣΗΜΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ</p>	<p>Διαμόρφωση μεθοδολογιών και εργαλείων για την αξιοποίηση των κενών οικοπέδων, των ακάλυπτων χώρων και των δρόμων ως ένα σύνολο που μπορεί να παραλάβει άκτιστες χρήσεις με στόχο την αξιοποίηση του λανθάνοντος αστικού δυναμικού και την ενεργοποίηση του αστικού χώρου. Μέσω διαδικαστικών εργαλείων γενόσημου σχεδιασμού το δημόσιο αστικό πεδίο προσεγγίζεται μέσα από την ανάδειξη και κατηγοριοποίηση άτυπων σχηματισμών συνενώσεων ελευθέρων χώρων του οικοδομικού τετραγώνου σε γενόσημους τύπους. Οι γενόσημοι τύποι χώρων που προκύπτουν στη συνέχεια αντιστοιχίζονται βάσει κριτηρίων με ένα ευρύ φάσμα γενόσημων τύπων χρήσεων. Ως περιοχή πιλοτικής εφαρμογής επιλέγεται η περιοχή των Πατησίων.</p>
<p>Α04</p> <p>ΑΣΤΙΚΑ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ</p>	<p>Διαμόρφωση ενός πλαισίου στρατηγικών και εργαλείων για την ανασυγκρότηση του αστικού πεδίου μέσα από δραστηριότητες και εφαρμογές που διαμορφώνουν συστήματα εφαρμοσμένης στον αστικό ιστό καινοτομίας. Το αστικό πεδίο αναδεικνύεται ως έξυπνη πόλη μέσα από κατανεμημένες στον χώρο δραστηριότητες που διασυνδέονται μέσα από ψηφιακά ή/και φυσικά δίκτυα. Τα εργαλεία και οι εφαρμογές που διαμορφώνονται, στην συνέχεια εφαρμόζονται και ελέγχονται στις περιοχές των Πατησίων, του Ελαιώνα, της Πειραιώς και της Συγγρού.</p>

<p style="text-align: center;">Α05</p> <p style="text-align: center;">ΣΥΓΓΡΟΥ: ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΟ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΛΕΩΦΟΡΟ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ ΜΕΤΩΠΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ</p>	<p>Διαμόρφωση πλαισίου κατευθυντήριων στρατηγικών και προτάσεων για την σύνδεση κέντρου της Αθήνας με τον Πειραιά και το παραλιακό μέτωπο. Με στόχο την αποκατάσταση της αστικής συνέχειας, της βιώσιμης κινητικότητας και της λειτουργικής, περιβαλλοντικής και αισθητικής αναβάθμισης του δημόσιου χώρου η μελέτη επικεντρώνεται στον επαναπροσδιορισμό της Λ. Συγγρού ως Αστικής Λεωφόρου και στον εντοπισμό και αναδιάρθρωση ενός δικτύου δημόσιων χώρων για τη σύνδεση του κέντρου της πόλης με το θαλάσσιο μέτωπο. Μέσω συστηματικής ανάλυσης του πεδίου και των παθολογικών προβλημάτων του αστικού χώρου διεκδικούνται διαφορετικές συνθήκες αστικότητας με βασικούς άξονες την περιβαλλοντική αναβάθμιση και την αποκατάσταση των όρων κατοικισιμότητας του δημόσιου χώρου.</p>
<p style="text-align: center;">Α06</p> <p style="text-align: center;">ΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ: Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΠΑΤΗΣΙΩΝ</p>	<p>Διαμόρφωση στρατηγικών και εργαλείων για την επανακατοίκηση των αστικών κενών με στόχο την συνεκτικότητα του αστικού σώματος. Το αστικό πεδίο περιγράφεται μέσα από σύνολα δικτυακών συγκροτήσεων του κτιριακού δυναμικού. Με στόχο την αποκατάσταση και αναδιάρθρωση του αστικού ιστού μέσω των λιγότερων δυνατών παρεμβάσεων, η μελέτη επικεντρώνεται στην διαμόρφωση ενός διαδικαστικού εργαλείου που επιτρέπει τον εντοπισμό αυτών των κενών κελυφών ή ορόφων, των οποίων η επανακατοίκηση καθίσταται πιο κρίσιμη και δραστική. Ως περιοχή μελέτης και πιλοτικής εφαρμογής επιλέγεται η περιοχή των Πατησίων.</p>
<p style="text-align: center;">Α07</p> <p style="text-align: center;">ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΟΔΟ</p>	<p>Διαμόρφωση στρατηγικών και εργαλείων για την οργάνωση ενός σύνθετου διευρυμένου πλέγματος πράσινου υδάτινου πάρκου, αγορών και πειραματικών καλλιέργειών στοχεύοντας στην μετατροπή του γραμμικού χαρακτήρα της Ιερά Οδού σε αστική λεωφόρο. Το αστικό πεδίο περιγράφεται μέσα από ένα ευρύ δίκτυο παραγωγικών και φυσικών τοπικών συστημάτων που μέσω της μηχανικής και παραγωγικής τροποποίησης των εδαφών, των εγκαταστάσεων παραγωγής, των καλλιέργειών και της ενεργειακής εκμετάλλευσης των διαθέσιμων πόρων διαρθρώνει κομβικές και δικτυακές παρεμβάσεις ανταποδοτικής λογικής.</p>
<p style="text-align: center;">Α08</p> <p style="text-align: center;">ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ</p>	<p>Διατύπωση στρατηγικών και κριτηρίων σχεδιασμού με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και των οικολογικών συνθηκών, και την εξοικονόμηση ενέργειας μέσω των συστημάτων ΑΕΠ στον αστικό ιστό. Το αστικό πεδίο περιγράφεται ως διαμορφούμενο από διασυνδεδεμένες χωρικές ενεργειακού και οικολογικού δυναμικού ή ελλείματος με στόχο τη βιωσιμότητα και εξοικονόμηση ενέργειας και πόρων για κάθε εξεταζόμενη περιοχή. Διατύπωση εργαλείων για τον συντονισμό του ενεργειακού σχεδιασμού και τον επαναπροσδιορισμό των παραμέτρων του αστικού χώρου με στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας των αστικών οικοσυστημάτων καινοτομίας.</p>

***3.01 II τυπολογία λογικών περιγραφής υποκειμένου - αντικειμένου I _**

ως προς την εννοιοδότηση του πεδίου

Στον πρώτο άξονα περιγραφής της διαμόρφωσης του υποκειμένου αναφερθήκαμε στην συγκρότησή του μέσω επιθυμητικών μηχανισμών που συμβάλλουν στη οργάνωση και διάρθρωσή του ως μια ενοποιημένη οντότητα. Για την ανάλυση αυτής της κατεύθυνσης χρησιμοποιήσαμε την μεταφορά της σύλληψης και κατασκευής του σώματος με την συγκρότηση του οποίου το υποκείμενο ταυτοποιείται και διακρίνεται σε σχέση με ένα εξωτερικό πλαίσιο αναφοράς. Διαμέσω του πλαισίου που αναπτύξαμε προέκυψε μια πρώτη τυπολογία που αφορά στην διαπραγμάτευσή του υποκειμένου ως μια ενότητα, που αφορά άρα στην βασική συγκρότηση, αναγνώριση και διάρθρωση ή μη των μερών που αποτελούν και συνιστούν την ταυτότητά του. Αναγνωρίζοντας συγκροτήσεις που στηρίζονται στη λειτουργία επιθυμητικών μηχανισμών που επικεντρώνονται είτε γύρω από μια έλλειψη, είτε γύρω από την επαναφορά απωθημένων λειτουργιών, είτε μέσω διαρκώς μετατοπιζόμενων και δυναμικών παραγωγικών σχέσεων θεωρούμε ότι διαμορφώνονται τρεις διαφορετικές εκφορές του υποκειμένου, τρεις διαφορετικοί τύποι ταυτότητας, το *οργανικό*, το *κατακερματισμένο*, και το *ανόργανο* υποκείμενο.

Σε αντιστοιχία με αυτούς, μελετώντας το ερευνητικό πρόγραμμα «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**» εντοπίζουμε την συγκρότηση αντικειμένων-προτάσεων που διαρθρώνονται με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο. Παρατηρούμε δηλαδή ότι σύμφωνα με την κάθε φορά περιγραφή του παρόντος και της στόχευσής του, κατασκευάζεται και περιγράφεται το αντικείμενο ως αποτελούμενο από διαφορετικά μέρη-έννοιες που οργανώνονται μεταξύ τους με άλλους τρόπους, συστήνοντας έτσι διαφορετικές οργανώσεις, *διαφορετικές εκφορές σωμάτων* που αντιστοιχούν σε διαφορετικούς τύπους ταυτοτήτων υποκειμένου. Διακρίνουμε,

έτσι, προτάσεις που διαμορφώνουν το πεδίο της πόλης ως ένα *συνεκτικό, ολοκληρωμένο αντικείμενο* που αποτελείται από διακριτά μέρη (χωρικές ενότητες) που ενοποιούνται σε ένα σύστημα με συγκεκριμένο τρόπο και κανόνες. Ένα δεύτερο σύνολο προτάσεων παρατηρούμε ότι αναγνωρίζει το πεδίο της πόλης ως ένα *πλούσιο 'υπόστρωμα'* όπου τα μέρη του (λειτουργίες και χαρακτηριστικά του χώρου) διαρθρώνονται σε υπερτιθέμενα επίπεδα, δίνοντας τη δυνατότητα κάθετων αναγνώσεων από όπου ανασύρονται στοιχεία πολλές φορές απωθημένα. Τέλος, παρατηρούμε προτάσεις που διαρθρώνουν το πεδίο της πόλης ως ένα ανόργανο σύνολο, ένα *αστικό σύννεφο* λειτουργιών, που όλα τα μέρη του (δραστηριότητες στον χώρο) συσχετίζονται με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο καταλήγοντας σε διαφορετικές οργανώσεις του πεδίου.

Στη συνέχεια, περιγράφοντας κάποιες ενδεικτικές περιπτώσεις που εντοπίζουμε στο ερευνητικό πρόγραμμα, θα επιχειρήσουμε να δούμε πως διαφορετικά ερευνητικά υποκείμενα συγκροτούν το βασικό εννοιολογικό σύστημα του αντικειμένου τους και διαρθρώνουν τα μέρη του σε μια ενότητα με αντίστοιχο τρόπο¹.

¹ Σε πρώτη φάση θα μελετηθούν πιο αναλυτικά μόνο κάποιες ενδεικτικές περιπτώσεις από το ερευνητικό πρόγραμμα ώστε να γίνουν κατανοητοί οι διαφορετικοί τύποι συγκρότησης. Στην συνέχεια, με πιο συνοπτικό, αναφορικό τρόπο θα επιχειρηθεί να κατηγοριοποιηθούν και οι υπόλοιπες περιπτώσεις προτάσεων του ερευνητικού σε σχέση με τη συγκεκριμένη λογική συγκρότησης σε έναν συνολικό εποπτικό πίνακα.

Α01 πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα

* οι φωτογραφίες και χάρτες που παρουσιάζονται αποτελούν μέρος της συγκεκριμένης μελέτης του ερευνητικού προγράμματος (βλ.σημ. 2)

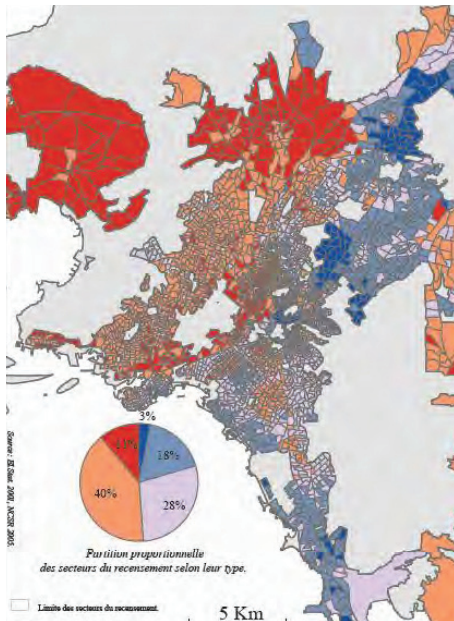
✕ Εντοπίζοντας ένα σύνολο προτάσεων που προσεγγίζουν την πόλη ως ένα συνεκτικό οργανικό πεδίο που διαρθρώνει τα μέρη της με συγκεκριμένο τρόπο μπορούμε να περιγράψουμε την πρόταση της μελέτης «**Πολιτικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα**»² που συνιστά ένα μεγάλο και σημαντικό μέρος του ερευνητικού προγράμματος, καθώς δημιουργεί ένα ευρύ υπόβαθρο στρατηγικών κατευθύνσεων, το οποίο υιοθετούν γενικά όλες οι προτάσεις του προγράμματος. Η συγκεκριμένη μελέτη διαμορφώνει ένα γενικό πλαίσιο, που ακολουθούν όλες οι μελέτες σε ένα βαθμό, για τον σχεδιασμό ολοκληρωμένων αστικών επεμβάσεων σε επιλεγμένα τμήματα του Λεκανοπεδίου και εξετάζει τις προοπτικές υλοποίησης του. Παρά το ότι η συγκεκριμένη μελέτη εκπονείται από μια πολυμελή ομάδα ερευνητών και χωρίζεται σε διακριτά θεματικά κεφάλαια, στα πλαίσια της εργασίας μας θεωρείται ως ένα ενιαίο αντικείμενο που έχει συγκροτηθεί από ένα συγκροτημένο υποκείμενο, καθώς θεωρούμε ότι διακατέχεται από μια κοινή διαπραγματευτική λογική που δεν διαφοροποιείται στους τρεις άξονές της περιγραφής μας. Αντικείμενο της συγκεκριμένης μελέτης είναι η ανασυγκρότηση του αστικού πεδίου, που θεωρείται ως κατακερματισμένο σε διαφορετικές χωρικές ενότητες λόγω διαφορετικών κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών συνθηκών, μέσω στρατηγικών κινήσεων και προτάσεων που κινούνται στο ευρύτερο μητροπολιτικό πεδίο και επιδιώκουν την συνολική αντιμετώπιση του.

Πιο αναλυτικά, σε συνάρτηση με το αντικείμενο του ερευνητικού προγράμματος, επιλέγεται ως πεδίο άσκησης η μελέτη του συνολικού πεδίου της Νοτιοδυτικής Μητροπολιτικής Αθήνας, το οποίο ανασυγκροτείται μέσω ενός *πλέγματος παρεμβάσεων στρατηγικού χαρακτήρα*³. Το συγκεκριμένο πεδίο εξετάζεται ως προς κοινωνικο-οικονομικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες που διακρίνουν έντονες γεωγραφικές διαφοροποιήσεις, ανομοιογέ-

2 Ερευνητική Ομάδα: Πολύζος, Γ., Μπαλαμpanίδης Δ., Τριάντης, Λ., «**Πολιτικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα**», στο *Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο*, *op. cit.*, Φάση Β', σελ. 24-98.

3 *ibid.*, σελ.27.

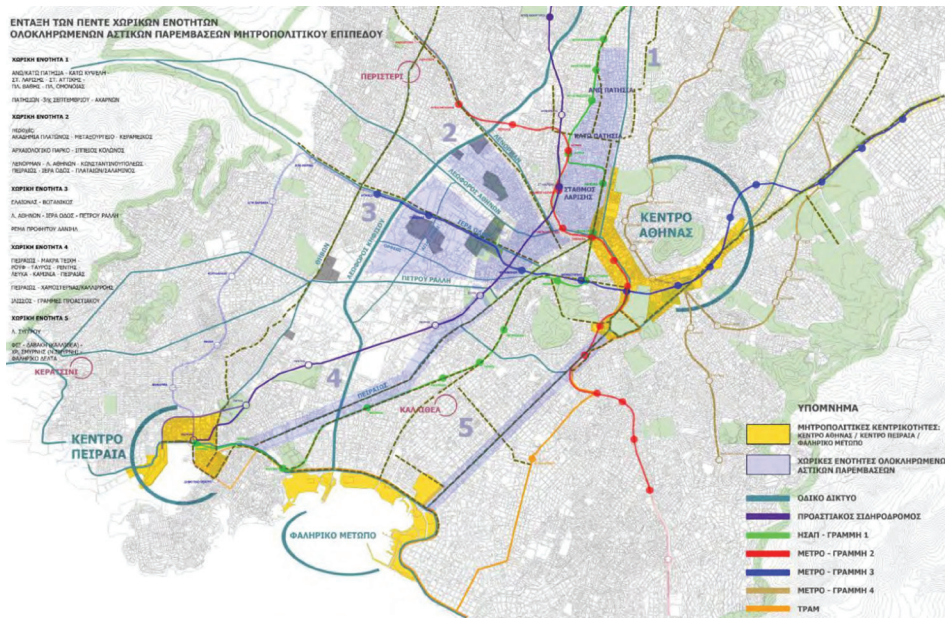
3.01>> ΠΙ_ ως προς την εννοιοδότηση του πεδίου



[6]

6. Διαμερισματοποίηση του πεδίου λόγω κοινωνικό-επαγγελματικών ανισοτήτων, 2001.

7. Πέντε Χωρικές Ενότητες Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων στη Νοτιοδυτική Αθήνα



[7]

νεις και ανισότητες που καταλήγουν στην διαμερισματοποίηση του αστικού πεδίου σε διακριτές χωρικές ενότητες και υποενότητες. Στόχος της μελέτης είναι η διαμόρφωση στρατηγικών εργαλείων και παρεμβάσεων που θα συμβάλουν στην υπέρβαση του αποσπασματικού αθροίσματος της πόλης και θα συντελέσουν στην ανασυγκρότηση της λειτουργικής ενότητας μιας συνεκτικής πόλης⁴.

Αυτό το πεδίο ανομοιογένειας και ανισοτήτων φαίνεται, όπως παρατηρείται από τη μελέτη, να εντείνεται ακόμα περισσότερο από τη συντελεσμένη διαμερισματοποίηση μέσω των μεγάλων αστικών αξόνων, αλλά και από την υποβάθμιση και έλλειψη πρόληψης του στρατηγικού αστικού σχεδιασμού για τα φυσικά ρέματα που διατρέχουν το λεκανοπέδιο, η υποβάθμιση των οποίων συντελεί στην ανάδειξη περιβαλλοντικών ανομοιομορφιών. Συνεπώς, οι στρατηγικές κατευθύνσεις που προτείνονται από τη συγκεκριμένη μελέτη στοχεύουν ταυτόχρονα στην ανατροπή τόσο της υποβάθμισης που προκύπτει από την παρόδια ανάπτυξη, αλλά και της περιβαλλοντικής επιδείνωσης που συντελείται από τη μη πρόβλεψη των φυσικών ρεμάτων στο ρυθμιστικό σχεδιασμό, αποσκοπώντας στην εύρυθμη συνεκτική λειτουργία της πόλης.

Σε αυτό το πλαίσιο η ομάδα έρευνας διακρίνει το αντικείμενο μελέτης σε πέντε χωρικές ενότητες, που θα συμμετέχουν όλες μαζί σε ένα πλέγμα παρεμβάσεων με στόχο την ενιαία λειτουργική ενότητα της πόλης. Όπως αναφέρεται, οι χωρικές ενότητες της μελέτης *«συγκροτούνται τυπολογικά με βάση κάποια αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά που αφορούν στην κοινωνική και οικονομική τους φυσιογνωμία, τις κυρίαρχες χρήσεις γης και τους συνδυασμούς τους, τις ποιότητες του χτισμένου περιβάλλοντος, τις συνδέσεις/προσβάσεις ή το περιβάλλον»*⁵. Η διάκριση των χωρικών ενότητων γίνεται μεθοδολογικά ώστε να δημιουργηθεί μια τυπολογία επεμβάσεων για περιοχές με αντίστοιχα πολεοδομικά προβλήματα και για να ανα-

⁴ *Ibid.*,σελ. 27, 69.

⁵ *Ibid.*, σελ. 71.

γνωριστεί και να εντοπιστεί ο ρόλος που τελεί κάθε ενότητα στο συνολικό πεδίο της πόλης ώστε να προταθούν οι αντίστοιχες ολοκληρωμένες στρατηγικές ανασυγκρότησης. Στηριζόμενη στη διακήρυξη του Τολέδο βασική πρόθεση της μελέτης είναι η ολοκληρωμένη προσέγγιση της πόλης «ώστε οι στρατηγικές και πολιτικές να λαμβάνουν υπόψη την πολυπλοκότητα της αστικής ανάπτυξης και το ρόλο του εκάστοτε τμήματος στη συνολική δομή»⁶.

Ως βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις για τη διασύνδεση των χωρικών ενότητων, και εν γένει του αστικού πεδίου, διατυπώνονται οι βασικές έννοιες-κλειδιά των αστικών Λεωφόρων, των Πράσινων Διαδρόμων και των Πολιτιστικών Διαδρόμων που διατρέχουν το αστικό πεδίο σαν 'ραχοκοκαλιές' ενοποιώντας το. Έτσι, μέσω της ανάπτυξης ενός πλέγματος αστικών λεωφόρων, επτά μητροπολιτικών πράσινων διαδρόμων και τεσσάρων πολιτιστικών διαδρόμων που συνδυάζονται με την διαμόρφωση δύο βασικών πολεοδομικών μητροπολιτικών δακτυλίων, ολοκληρώνεται και συγκροτείται ένα οργανικό σύστημα που ανασυγκροτεί το αστικό πεδίο σε μια συνεκτική δομή όπου κάθε μέρος επιτελεί τη λειτουργία του.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω θα μπορούσαμε να συσχετίσουμε τη διαμόρφωση του συγκεκριμένου αντικειμένου με τη συγκρότηση ενός **'οργανικού υποκειμένου'**. Σε αυτή την περίπτωση μελετώντας την περιγραφή της πόλης από τη συγκεκριμένη πρόταση εντοπίζουμε τον καθορισμό μιας έλλειψης που καθίσταται συγκροτητική για το υποκείμενο όπως παρατηρήσαμε στο προηγούμενο μέρος, αλλά ταυτόχρονα οργανώνει τη διαπραγμάτευση του αντικειμένου. Θα μπορούσαμε, έτσι, να διαπιστώσουμε ως έλλειψη αυτή της συνεκτικότητας της πόλης που επιχειρείται να απαντηθεί μέσω της συγκρότησης μιας ολοκληρωμένης και ενοποιητικής δομής. Το αντικείμενο αιτήματος σε αυτή την περίπτωση εντοπίζεται σε δυο βασικές συνθήκες που αιτούνται την ανατροπή δύο βασικών πολεοδομικών ζητημάτων, της άρσης της διαμερισματοποίησης που προκύπτει από τις

⁶ *Ibid.*, σελ. 30.

αστικές λεωφόρους και τις παρόδιες χρήσεις τους και της ανατροπής της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ανομοιογένειας που προκύπτει από την μη αξιοποίηση των φυσικών ρεμάτων. Μέσω στρατηγικών εργαλείων που απαντούν στα παραπάνω προβλήματα, το αστικό πεδίο στο σύνολό του ανασυγκροτείται και ταυτοποιείται ως αντικείμενο με μια λειτουργική συνεκτική δομή όπου το κάθε μέρος-χωρική ενότητα συντελεί στην βέλτιστη λειτουργία της.

Μπορούμε, λοιπόν, να θεωρήσουμε σε αυτή την περίπτωση τη διαπραγμάτευση του αντικειμένου της πόλης ως ένα οργανικό σώμα που προκύπτει αμοιβαία με τη διαμόρφωση ενός *οργανικού υποκειμένου* (ερευνητή). Βασική έννοια/εικόνα συγκρότησης αυτού του αντικειμένου αποτελεί η σύσταση μιας 'ορθοπεδικής ενότητας' μέσω της οποίας συνθέτονται τα διακριτά μέρη-μέλη, που στην συγκεκριμένη περίπτωση συνιστούν οι διαφορετικές χωρικές ενότητες. Οι έννοιες που καθορίζουν την τυπολόγηση και διάκριση των περιοχών συνιστούν οι κοινωνιο-οικονομικοί και περιβαλλοντικοί χωρικοί διαχωρισμοί που συνιστούν το αστικό πεδίο ως κατακερματισμένο. Στόχευση της μελέτης συνιστά η άρση της διαμερισματοποίησης και η αποκατάσταση της συνεκτικότητας σε μια λειτουργική ενότητα που κάθε μέρος υιοθετεί τον συγκεκριμένο ρόλο του. Σε αυτό το πλαίσιο, οι χωρικές διαφοροποιημένες ενότητες ανασυγκροτούνται και διαρθρώνονται μέσω του σχηματισμού ενοποιητικών χωρικών ενοτήτων για τη διαμόρφωση μιας λειτουργικής ενότητας που εννοιοδοτεί το αστικό πεδίο. Η εικόνα-έννοια με την οποία ταυτοποιείται σε αυτή την περίπτωση το αστικό πεδίο είναι αυτή ενός ενιαίου συνεκτικού συνόλου που λειτουργεί ως οργανισμός-μηχανισμός και συγκροτείται από διακριτά μέρη-μέλη και 'ραχοκοκαλιές' που τα συνδέουν. Παρατηρούμε ότι το ζήτημα εδώ έγκειται στον εντοπισμό και διάκριση των χωρικών ενοτήτων, οι οποίες στη συνέχεια μπορούν να μελετηθούν ανεξάρτητα ως προς τα διαφορετικά ζητήματά τους λαμβάνοντας όμως υπόψη και συμμετέχοντας στο γενικό διαμορφωμένο πλαίσιο που ορίζει τη λειτουργία τους.

× Σε διαφορετικό πλαίσιο φαίνεται να κινείται η μελέτη «**Συγγρού: Από τον Αυτοκινητόδρομο στην Αστική Λεωφόρο και η Σύνδεση της Αθήνας με το Παραλιακό Μέτωπο και τον Πειραιά**»⁷ που επικεντρώνεται στον επαναπροσδιορισμό της Λεωφόρου Συγγρού ως Αστικής Λεωφόρου που συνδέει το κέντρο της Αθήνας με τον Πειραιά με στόχο την αποκατάσταση της αστικής συνέχειας και της αναβάθμισης του δημόσιου χώρου. Η συγκεκριμένη μελέτη, ακολουθώντας το ευρύτερο πλαίσιο στρατηγικών που αναπτύσσεται από το ερευνητικό πρόγραμμα, κινείται σε πιο εντοπισμένη περιοχή μελέτης διαμορφώνοντας συγκεκριμένα εργαλεία ανάλυσης και σχεδιασμού της, που αποτυπώνουν συγκεκριμένες λογικές για τη διαπραγμάτευση του αστικού πεδίου. Μέσω μιας συστηματικής ανάλυσης του πεδίου και των παθολογικών προβλημάτων του αστικού χώρου η μελέτη καταλήγει στην διατύπωση κατευθυντήριων στόχων που προτείνουν και επιδιώκουν την άρση του *‘φράγματος’* που προκύπτει από την λεωφόρο, με βασικές κατευθύνσεις τη λειτουργική αλληλοδιείσδυση των απέναντι οικιστικών περιοχών και την ανάπτυξη χρήσεων στα μέτωπά της⁸.

Α05 Συγγρού:
απο τον
αυτοκινητόδρομο
στην αστική
λεωφόρο και
η σύνδεση της
Αθήνας με το
Παραλιακό
Μέτωπο και τον
Πειραιά

* οι φωτογραφίες και χάρτες που παρουσιάζονται αποτελούν μέρος της συγκεκριμένης μελέτης του ερευνητικού προγράμματος (βλ.σημ. 7)

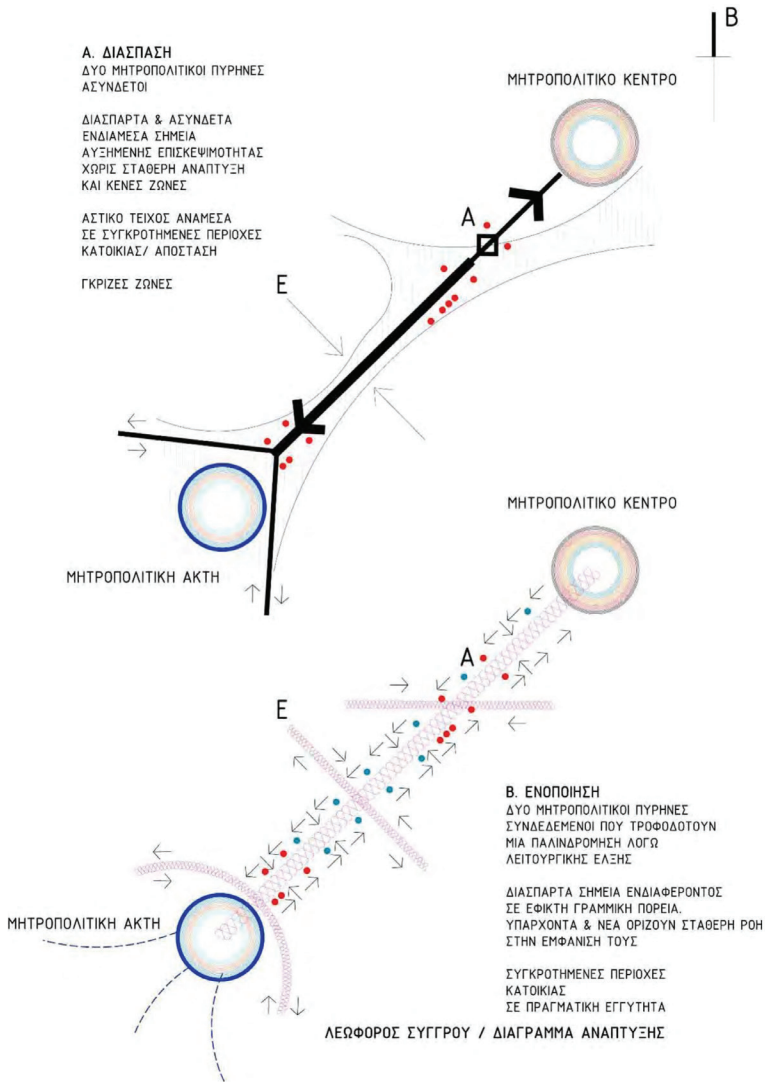
Σε αυτή την περίπτωση το σώμα της μελέτης διαρθρώνεται εξαρχής σε διακριτά επίπεδα περιγραφής που αφορούν στη μελέτη διαφορετικών χωρικών χαρακτηριστικών και λειτουργιών της πόλης, και που ορίζονται από τους μελετητές ως η στρωματογραφία της πρότασης. Έτσι, διαρθρώνονται και μελετώνται αρχικά σε ανεξάρτητα επίπεδα *οι χρήσεις γης και η λειτουργική διάρθρωση του άξονα, κοινωνικοί και χωρικοί μετασχηματισμοί* που έχουν εγγραφεί στο αστικό τοπίο σε βάθος χρόνου, *ο δείκτης τιμών των ακινήτων*, τα έργα υποδομών ως προς τα χαρακτηριστικά της *υδροκριτικής Λεκάνης του Ιλισσού, η κυκλοφορία των πεζών και των οχημάτων και η υδρολογική συμπεριφορά του τοπίου*. Τα έξι παραπάνω επίπεδα στην ουσία αποτελούν διακριτές μελέτες, που πραγματοποιούνται από διαφορετικά άτομα- ερευ-

7 Ερευνητική Ομάδα: Τουρνικιώτης, Π. (υπεύθυνος), Βασενχόβεν, Μ., Βασιλειάδης, Β., Βασιλοπούλου, Χ, Καρύδη, Η., Καφαντάρης, Φ., Κίτσος, Β., Πατατούκα Ε., Μουζακίτης, Σ., «**Συγγρού: Από τον Αυτοκινητόδρομο στην Αστική Λεωφόρο και η Σύνδεση της Αθήνας με το Παραλιακό Μέτωπο και τον Πειραιά**», στο *Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο*, *op. cit.*, Φάση Β', σελ.233-396.

8 *Ibid.*, σελ. 293.

3.01>> ΠΙ_ ως προς την εννοιοδότηση του πεδίου

8. Ανάγνωση της στρωματογραφίας στην κατεύθυνση του προσδιορισμού στόχων



νητές η κάθε μια. Διακρίνεται, ωστόσο σε αυτή την περίπτωση, μια κοινή και ιδιαίτερα στοχευμένη μεθοδολογία που επιδιώκει την προσέγγιση του πεδίου μέσω της ενδεδειγμένης μελέτης διαφορετικών χαρακτηριστικών και ποιοτήτων για την πιο τεκμηριωμένη διάρθρωση της πρότασης. Καθώς διακρίνεται μια ευρύτερη κοινή μεθοδολογία και η κοινή στόχευση ανάπτυξης ενός ενιαίου εργαλείου διαχείρισης της περιοχής, η μελέτη εξετάζεται στην εργασία μας ως ένα αντικείμενο που περιγράφει με διαφορετικά μέσα το πεδίο, και επιχειρεί την συσσωμάτωση μιας *‘στρωματογραφίας’*, από την ανάγνωση της οποίας διατυπώνεται η στόχευση και η συγκρότηση του αντικειμένου.

Έτσι, μέσα από κάθετες αναγνώσεις και συσσωματώσεις χαρακτηριστικών προκύπτει η σπονδύλωση της πρότασης σε διαφορετικά χαρακτηριστικά χωρικά πεδία και χρονικές φάσεις των επεμβάσεων που στοχεύουν στη μετατροπή της Λεωφόρου Συγγρού σε μια εμβληματική αστική λεωφόρο που ακολουθεί τη γενική κατεύθυνση *«της αποκατάσταση της αστικής συνέχειας, της βιώσιμης κινητικότητας τη λειτουργικής, περιβαλλοντικής και αισθητικής αναβάθμισης του δημόσιου χώρου στην ευρύτερη περιοχή του μητροπολιτικού κέντρου»*⁹. Σε αυτό το πλαίσιο τα πεδία επεμβάσεων διακρίνονται στον κορμό του αυτοκινητόδρομου, στους κυκλοφοριακούς κόμβους, στις περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος, στις ανισόπεδες, ισόπεδες και υπόγειες οδικές διασταυρώσεις ή πεζοδιαβάσεις¹⁰. Η μελέτη με αυτήν την παραμετροποίηση καταλήγει τελικά στη διαμόρφωση εργαλείων στοχευμένων ανά πεδίο που συγκροτούνται από στρατηγικές και τεχνικές κατευθύνσεις σχεδιασμού. Μπορούμε να πούμε ότι βασικό ζήτημα της μελέτης συνιστά η διάρθρωση της στρωματογραφίας του αντικειμένου, η ανάγνωση της οποίας αναδεικνύει τις διακριτές περιοχές επεμβάσεων και καταλήγει στα αντίστοιχα στρατηγικά εργαλεία.

⁹ *Ibid.*, σελ.295.

¹⁰ *Ibid.*, σελ. 296.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω θα μπορούσαμε σε αυτή την περίπτωση να συσχετίσουμε τη συγκρότηση και τη διάρθρωση του αντικειμένου τη στιγμή διαπραγμάτευσης του αστικού πεδίου με την ταυτόχρονη συγκρότηση ενός **‘κατακερματισμένου υποκειμένου’**. Και σε αυτή την περίπτωση διαρθρώνεται μια οργανική ‘ορθοπεδική’ ενότητα που αναδεικνύει την έλλειψη της αστικής συνέχειας και συγκεκριμενοποιεί το αντικείμενο αιτήματος ως επιθυμία σύνδεσης του κέντρου με τη θάλασσα. Στην λειτουργική δομή που προκύπτει το κάθε μέρος συνιστά ένα διακριτό επίπεδο καταγραφής και περιγραφής λειτουργικών χαρακτηριστικών που με τον τρόπο του συντελεί στην σαφέστερη και οργανική λειτουργία του πεδίου. Μπορούμε να πούμε ότι το αντικείμενο σε αυτή την περίπτωση διαρθρώνεται από την ταυτόχρονη συγκρότηση πολλαπλών αντικειμένων, πολλαπλών δηλαδή περιγραφών και συγκροτήσεων του πεδίου. Το κάθε μέρος-λειτουργικό επίπεδο ως διακριτή περιγραφή του πεδίου στοχεύει, όχι στην αποσπασματική διαμόρφωσή του, αλλά στην ανασυγκρότηση του μέσω της συσσωμάτωσης και διαλειτουργικότητας των διακριτών μερών. Με την ταυτόχρονη συστηματική ανάλυση σε διακριτά επίπεδα δημιουργείται ένα πυκνό σύστημα, ένα πλούσιο υπόστρωμα. Προκύπτει, έτσι, η διαμόρφωση του αστικού πεδίου μέσω της εγγραφής επάλληλων ιστορικών γεγονότων και μετασχηματισμών, μέσω των αλλαγών χρήσεων ιστορικά που αποτυπώνουν την κατεύθυνση του μητροπολιτικού φαντασιακού για την περιοχή και μέσω της ανάδειξη των φυσικών και υποβαθμισμένων σημείων και λειτουργιών. Με αυτή την συσσωμάτωση και την διεξοδική συγκρότηση διακριτών περιγραφών διαμόρφωσης του πεδίου, είναι δυνατόν να αναδύονται κάθε φορά στην επιφάνεια μέσω της διασύνδεσής τους λειτουργίες αμελημένες ή απωθημένες. Συνεπώς, η διάκριση των διαφορετικών μερών διαρθρώνεται σε επίπεδα που μελετώνται σε βάθος και είναι δυνατόν να φέρουν στην επιφάνεια μέσω κάθετων αναγνώσεων της στρωματογραφίας μη προφανή ή δεδομένα χαρακτηριστικά που συνθέτουν την πολυεπίπεδη ταυτότητα του άξονα. Έτσι, η συγκρότηση του αντικειμένου και η σπονδύλωση του σε σημεία παρέμβασης προκύπτει μέσω κατακόρυφων αναγνώσεων της πλούσιας στρωματογραφίας των πολλαπλών επιπέδων λειτουργικής ανάπτυξης του δρόμου.

Μπορούμε, λοιπόν, να θεωρήσουμε σε αυτή την περίπτωση τη διαπραγμάτευση του αντικειμένου της πόλης ως ένα *πολυεπίπεδο σώμα*, ένα πλούσιο υπόστρωμα, που συγκροτείται αμοιβαία με τη διαμόρφωση ενός *κατακερματισμένου υποκειμένου* (ερευνητή). Το αστικό πεδίο σε αυτή την περίπτωση εννοιοδοτείται μέσω του εντοπισμού διαφορετικών λειτουργιών της πόλης, ιστορικών εγγραφών, χρήσεων γης, περιβαλλοντικών διασυνδέσεων, που κάθε μια διαμορφώνει ένα διακριτό επίπεδο μέρος. Βασική έννοια ταυτοποίησης αυτού του αντικειμένου συνιστά η σύσταση μιας οντότητας, η οποία διαρθρώνει τα μέρη της (λειτουργικά επίπεδα) σε μια κατακόρυφη, πολυεπίπεδη οργάνωση. Προκύπτει, έτσι, μέσω της υπέρθεσης και συσσωμάτωσης των διαφορετικών περιγραφών του αστικού πεδίου ένα πλούσιο υπόστρωμα, που μέσα από την αναγνώριση χρονικών και χωρικών ρήξεων και ασυνεχειών φέρει στην επιφάνεια μη δεδομένα ή προφανή χαρακτηριστικά. Βασική κατεύθυνση σε αυτή την περίπτωση συνιστά η συστηματική διαμόρφωση των διακριτών επιπέδων λειτουργικών χαρακτηριστικών όλης της περιοχής μελέτης τα οποία συγκροτούν μια στρωματογραφία μέσα από την ανάγνωση της οποίας προκύπτουν, τελικά, οι ειδικές περιοχές μελέτης και παρέμβασης.

✖ Με αντίστοιχο τρόπο θεωρούμε ότι συγκροτείται το αντικείμενο της μελέτης **«Στρατηγικές Δικτύωσης και Προγραμματισμού Κοινόχρηστων Χώρων και Πρασίνου στην Ιερά Οδό»**¹¹ που διατυπώνει στρατηγικές και εργαλεία για τη διαμόρφωση ενός σύνθετου διευρυμένου πλέγματος πράσινου υδάτινου πάρκου, αγορών και πειραματικών καλλιεργειών στοχεύοντας στην μετατροπή του γραμμικού χαρακτήρα της Ιερά Οδού σε αστική λεωφόρο. Συγκροτείται, έτσι, ένα ευρύ δίκτυο παραγωγικών και φυσικών τοπιακών συστημάτων που μέσω της μηχανικής

Α07 στρατηγικές δικτύωσης και προγραμματισμού κοινόχρηστων χώρων και πρασίνου στην Ιερά Οδό

11 Ερευνητική Ομάδα: Μάρδα, Ν. (Υπεύθυνη), Σταυρουλάκη, Γ., Καρύδη, Η., Κάλφα, Κ., Μουστάκας, Β., «Εξειδικεύσεις Προδιαγραφών για τους Τύπους των Αστικών Παρεμβάσεων στην Περιοχή της Ιεράς Οδού», στο «Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο», *op. cit.*, Φάση Β', σελ. 453-509.

* οι φωτογραφίες και χάρτες που παρουσιάζονται αποτελούν μέρος της συγκεκριμένης μελέτης του ερευνητικού προγράμματος (βλ. σημ. 11)

και παραγωγικής τροποποίησης των εδαφών, των εγκαταστάσεων παραγωγής, των καλλιέργειών και της ενεργειακής εκμετάλλευσης των διαθέσιμων πόρων διαρθρώνει κομβικές και δικτυακές παρεμβάσεις ανταποδοτικής λογικής.

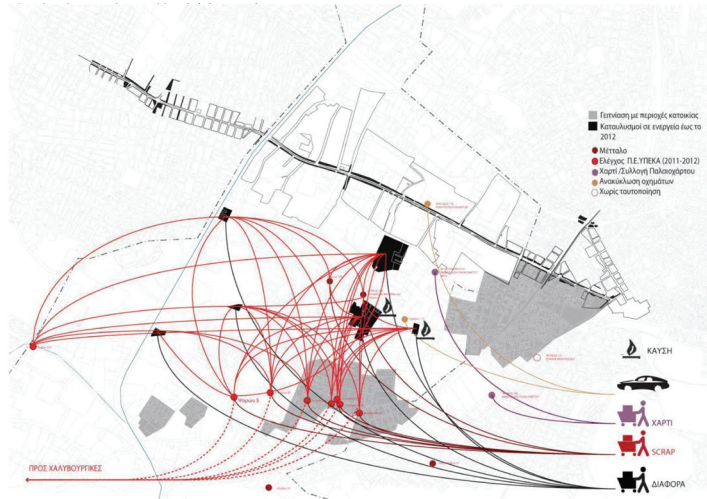
Στην συγκεκριμένη περίπτωση το αστικό πεδίο συλλαμβάνεται ως ανομοιογενές που συγκεντρώνει πλήθος διαφορετικών λειτουργικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών. Η πόλη προσεγγίζεται όχι ως *μηχανή*, αλλά ως ένα *«σύνθετο κοινωνικό πολιτιστικό φαινόμενο με μη απόλυτα ελέγξιμες παραμέτρους»*¹². Σε αυτό το πλαίσιο, αναλύεται ως πολυεπίπεδο δυναμικό σύστημα που συναρτά διαφορετικές μετρήσεις και περιγραφές χωρικών ποιότητων και χρήσεων γης. Μέσω αυτής της ανάλυσης έρχονται στην επιφάνεια απωθημένες λειτουργίες της πόλης και κρυφές τοπογραφίες, όπως τα παραγωγικά βιομηχανικά συστήματα της περιοχής, το νόμιμο και παράνομο δίκτυο ανακύκλωσης και το εφήμερο εβδομαδιαίο παζάρι του Σωματείο Ρακοσυλλεκτών που συντελούν στη διαμόρφωση του τοπιακού συστήματος της περιοχής. Σε συνδυασμό με επιπρόσθετα δεδομένα ανάλυσης και στρατηγικής που προκύπτουν από το θεσμικό πλαίσιο, όπως οι αξίες γης και οι συντελεστές εμπορικότητας, διαρθρώνονται τελικά παρεμβάσεις που διακρίνονται σε δικτυακές και κομβικές διαμορφώνοντας ένα σύνθετο πλέγμα.

Μέσω της συγκεκριμένης ανάλυσης προκύπτει η εννοιοδότηση και συγκρότηση του αντικειμένου μέσα από πέντε διακριτά λειτουργικά επίπεδα διαχείρισης που το κάθε ένα συγκροτεί ένα ανεξάρτητο σύστημα με διαφορετική οργανωτική λογική. Συγκροτούνται με αυτόν τον τρόπο το πράσινο δίκτυο οικολογικών διαδρομών, το παραγωγικό δίκτυο, το δίκτυο ανακύκλωσης, το δίκτυο πολιτιστικών τοπίων και το δίκτυο αστικών υδρολογικών συστημάτων. Στόχος τίθεται η διαλειτουργικότητα ανάμεσα στα ιεραρχημένα επίπεδα συστημάτων που επιτυγχάνεται μέσω συνεργειών ανάμεσα στις διαφορετικές οργανωτικές λογικές, που ενοποιούν τα διαφορετικά διαχειριστικά συστήματα σε ενιαία λογική διαχείρισης. Έτσι, με

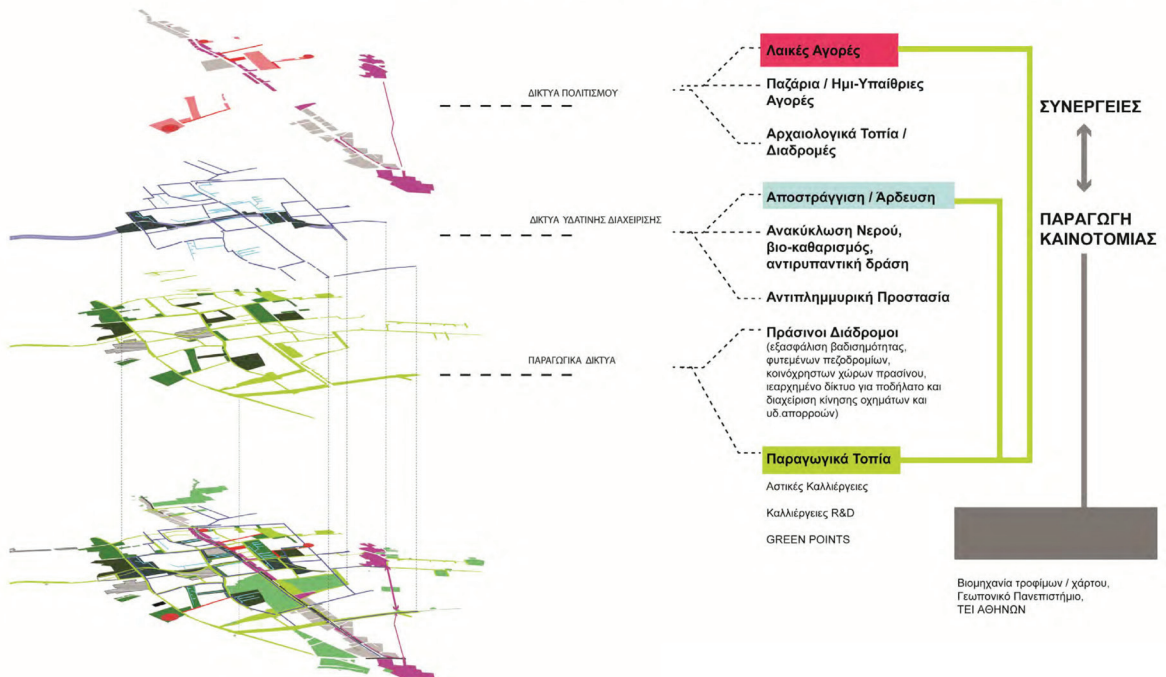
12 *Ibid.*, σελ.494.

9. Το νόμιμο και παράνομο δίκτυο ανακύκλωσης

10. Στοιβάδες οργάνωσης των 4 δικτύων και η σύνδεσή τους με την παραγωγή καινοτομίας



[9]



[10]

την υπέρθεση και κάθετη ανάγνωση της στρωματογραφίας των επιπέδων προκύπτουν υβριδικές υποδομές οικολογικής, τοπιακής και παραγωγικής παρέμβασης.

Παρατηρούμε και σε αυτή την περίπτωση τη συγκρότηση ενός πολυεπίπεδου αντικειμένου που προκύπτει τη στιγμή διαπραγμάτευσης από ένα αντίστοιχο **κατακερματισμένο** υποκείμενο. Το κάθε μέρος του αντικειμένου αφορά σε χωρικές λειτουργίες του αστικού πεδίου και συγκροτείται σε διακριτό επίπεδο, όχι μόνο περιγραφής της υφιστάμενης κατάστασης, αλλά και διαχείρισης της παρέμβασης. Το αστικό πεδίο περιγράφεται και εννοιοδοτείται από τοπία παραγωγής, οικολογίας, ανακύκλωσης, πολιτισμού και υδρολογικών συστημάτων. Η συγκρότηση του αντικειμένου προκύπτει τελικά από την υπέρθεση και σύνδεση όλων των επιπέδων μέσω κατακόρυφων αναγνώσεων σε υβριδικές δομές-οικοσυστήματα που στοχεύουν στη συνεκτικότητα του πολιτιστικού, κοινωνικού, οικονομικού και τεχνικού προγραμματισμού. Μέσω αυτής της οργάνωσης τα διακριτά λειτουργικά επίπεδα-μέρη της πόλης συνεργάζονται και αλληλεπιδρούν, ενώ επιτελούν τη διακριτή λειτουργία τους. Με την διερεύνηση και οργάνωση της ανάλυσης και της διαχείρισης σε μια πολυεπίπεδη συστρωμάτωση δίνεται η δυνατότητα ανάδειξης και επαναφοράς διαφορετικών μη φανερών λειτουργιών της πόλης, που παρά την απώθηση τους συμβάλουν καθοριστικά στη διαμόρφωση του πεδίου. Συνοψίζοντας, βασική έννοια ταυτοποίησης και διάρθρωσης του αντικειμένου συνιστά μια λειτουργική δυναμική ενοποιητική δομή διακριτών 'μερών-λειτουργιών' που αναδεικνύουν ένα πλέγμα δικτύων και κόμβων παρέμβασης.

Α04 αστικά οικοσυστήματα καινοτομίας

× Τέλος, μελετώντας την πρόταση «**Αστικά Οικοσυστήματα Καινοτομίας**» μπορούμε να εντοπίσουμε μια τρίτη πιο αφηρημένη και δυναμική συγκρότηση του αστικού πεδίου που σε αυτή την περίπτωση προσεγγίζεται και συγκροτείται ως έξυπνη πόλη. Στην συγκεκριμένη μελέτη περιγράφεται ένα πλαίσιο μεθοδολογίας και στρατηγικών για την

«ανάπτυξη συνδεδεμένων μεταξύ τους εφαρμογών 'έξυπνης πόλης'» που θα διαμορφώνουν ένα «οικοσύστημα εφαρμοσμένης στον αστικό ιστό καινοτομίας»¹³. Η μελέτη αφορά στην ανασυγκρότηση του αστικού πεδίου μέσα από κατανεμημένες στον χώρο δραστηριότητες και εφαρμογές που διασυνδέονται μέσω ψηφιακών δικτύων, αλλά και μέσα από στρατηγικά εργαλεία αστικού σχεδιασμού. Τα εργαλεία διαχείρισης και ανασυγκρότησης του αστικού χώρου που αναπτύσσονται στην συγκεκριμένη μελέτη, στην συνέχεια εφαρμόζονται στοχευμένα σε τέσσερις περιοχές μελέτης, στα Πατήσια, στον Ελαιώνα, στην Πειραιώς και στη Συγγρού, οι οποίες μέσω αυτών διασυνδέονται σε ένα τοπικό και ταυτόχρονα υπερτοπικό δυναμικό σύστημα.

Η συγκεκριμένη πρόταση αποτελεί μια διαφορετική περιγραφή του παρόντος ως μια υβριδική συγκρότηση που συνδέει την χωρική και εικονική διάσταση της πόλης δημιουργώντας μια επαυξημένη πραγματικότητα, στην οποία συναρτώνται και ενεργοποιούνται με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο ψηφιακά, φυσικά και αστικά δικτυωμένα τοπία. Ο δημόσιος αστικός χώρος σε αυτή την περίπτωση συγκροτείται από συνεχείς ροές και κινήσεις, ενώ προσεγγίζεται και νοηματοδοτείται ως χώρος επαφών, καθώς συνιστά μια πλατφόρμα επικοινωνίας είτε μέσω της ανάπτυξης διαπροσωπικών και

* οι φωτογραφίες και χάρτες που παρουσιάζονται αποτελούν μέρος της συγκεκριμένης μελέτης του ερευνητικού προγράμματος (βλ.σημ. 13)

11. Η διαμόρφωση του ψηφιακού τοπίου της Αθήνας από διαφορετικές δραστηριότητες

13 Ερευνητική Ομάδα: Παπαλεξόπουλος, Δ., Μαυρομάτη, Σ., Χανή, Α., Αντωνοπούλου, Ε., Παπαλεξόπουλος, Β., Αδαμόπουλος Γ., «**Αστικά Οικοσυστήματα Καινοτομίας**», στο **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**, *op. cit.*, Φάση Γ', σελ. 43.



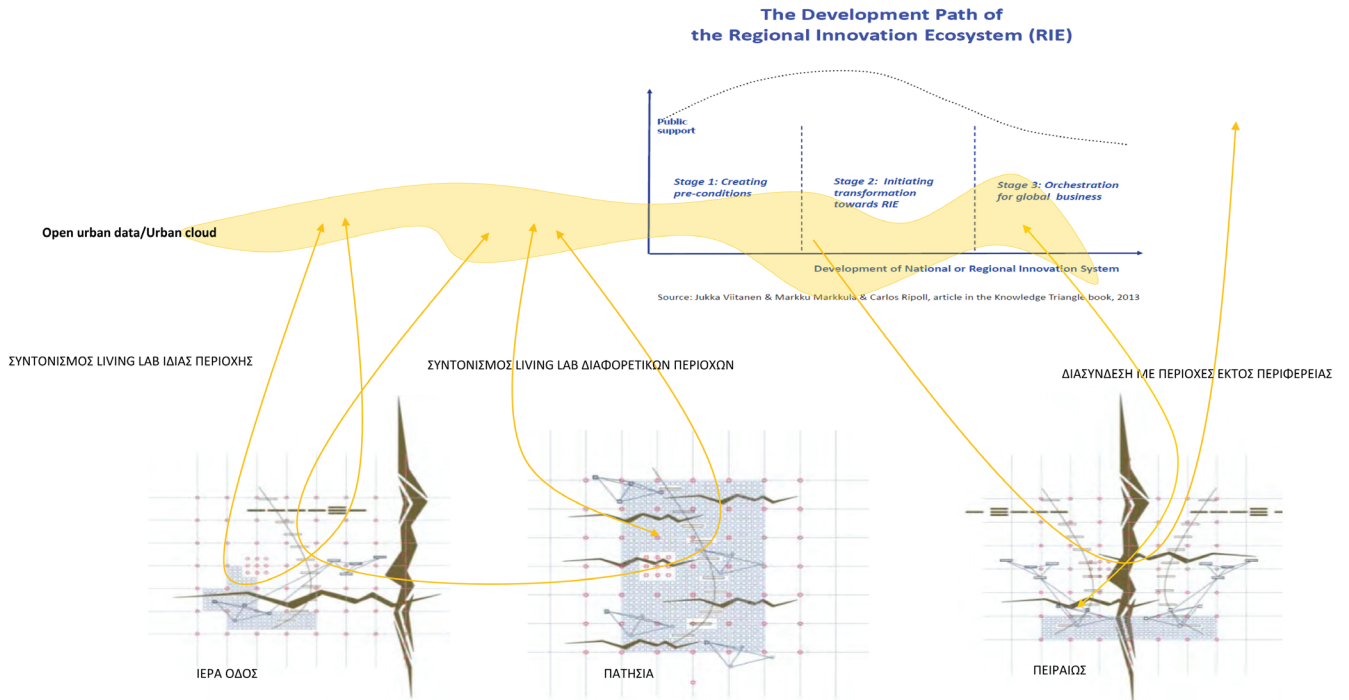
αλληλεπιδραστικών σχέσεων των χρηστών, είτε ως φορέας διαμόρφωσης και προβολής μηνυμάτων έκφρασης και προβολής προς το κοινωνικό σύνολο¹⁴.

Τα Αστικά Οικοσυστήματα Καινοτομίας που συγκροτεί η πρόταση περιλαμβάνουν εντοπισμένες καινοτομίες στον αστικό χώρο που αφορούν κυρίως σε άυλες και ψηφιακές εφαρμογές, η εγκατάσταση των οποίων διαμορφώνει όλους τους τομείς του αστικού πεδίου. Κινούμενη ταυτόχρονα σε τρεις βασικές κατευθύνσεις η συγκεκριμένη μελέτη επιχειρεί να συγκροτήσει εργαλεία και εφαρμογές καινοτομίας που αναδεικνύουν και ανασυγκροτούν την *αισθητή/αντιληπτή* (sensible), τη *δημιουργική* και την *παραγωγική ταυτότητα* της πόλης. Προς αυτή την κατεύθυνση οι εφαρμογές που αναπτύσσονται στοχεύουν αρχικά στη συνεχή συλλογή και καταγραφή δεδομένων της πόλης μέσα από δίκτυα αισθητήρων, αλλά και μέσα από την αλληλεπίδραση από τους ίδιους τους χρήστες ώστε να είναι δυνατή η άμεση μεταβολή και βελτιστοποίηση όλων των αστικών συστημάτων. Την ίδια στιγμή αναπτύσσονται εφαρμογές που στοχεύουν στην παραγωγή και διασύνδεση της γνώσης και της τεχνολογικής καινοτομίας μέσα από την εγκατάσταση δικτύου από δημιουργικά εργαστήρια, Living Labs, που θα αποτελούν διεπιστημονικούς πυρήνες συνεργασίας χρηστών και άλλων φορέων. Τέλος, με στόχο την ανάπτυξη νέων αστικών παραγωγικών δραστηριοτήτων διαμορφώνεται ένα ευρύ δίκτυο από Fab Labs (Fabrication Laboratories) που συνιστούν μικρές μονάδες παραγωγής τοπικά καταναλωμένες στο χώρο και διασυνδεδεμένες ψηφιακά, οι οποίες αναδεικνύουν το φανταστικό μετατροπής των καταναλωτών σε παραγωγούς. Στοχεύοντας σε αυτές τις τρεις βασικές κατευθύνσεις αναπτύσσεται ένα ευρύ σύνολο εφαρμογών που στοχεύει στην ανασυγκρότηση του αστικού πεδίου.

Σε αυτό το πλαίσιο οι διαφορετικές εφαρμογές χωρίζονται σε έξι κατηγορίες που αφορούν αντίστοιχα καινοτομίες και εργαλεία που σχετίζονται με το περιβάλλον, την κινητικότητα, τον αστικό χώρο, την κοινότητα,

14 *Ibid.*, Φάση Β', σελ. 149.

12. Κέντρα εφαρμογών Αστικών οικοσυστημάτων Καινοτομίας - Γραμμικές Αναπτύξεις Διασύνδεσης, Διαμόρφωση αστικού νέφους



την διαβίωση και την οικονομία. Δημιουργείται με αυτό τον τρόπο μια διευρυμένη δεξαμενή εργαλείων ως μια δυναμική βάση δεδομένων, από την οποία επιλέγονται διαφορετικές κάθε φορά εφαρμογές που θα απαντήσουν στα συγκεκριμένα προβλήματα και προκλήσεις της κάθε περιοχής μελέτης. Οι διαφορετικοί τομείς και εφαρμογές διασυνδέονται και διαπλέκονται με διαφορετικό τρόπο κάθε φορά μεταξύ τους, αναδεικνύοντας -μεμονωμένα ή ταυτόχρονα- μια διαφορετική ταυτότητα της έξυπνης πόλης (αισθητή, δημιουργική, παραγωγική). Χρησιμοποιείται, όπως αναφέρεται από την ερευνητική ομάδα, μια *μεθοδολογία plug-in αστικού σχεδιασμού*, στόχος της οποίας είναι η διαλειτουργικότητα μεταξύ των δραστηριοτήτων και η διασύνδεση των καινοτομιών στο πεδίο, ώστε να δημιουργηθούν διευρυμένα οικοσυστήματα καινοτομίας και παραγωγής που έχουν τη δυνατότητα να ανασυγκροτούν την πόλη και να αναδεικνύουν διαφορετικές κάθε φορά ταυτότητές της.

Σύμφωνα με τα παραπάνω μπορούμε να διακρίνουμε μια πιο δυναμική και μεταβαλλόμενη συγκρότηση του αντικειμένου που συμβαίνει ταυτόχρονα με τη διαμόρφωση ενός **'ανόργανου υποκειμένου'**. Η επιθυμία σε αυτή την περίπτωση, αυτή που στοχεύει στη διαμόρφωση μιας επαυξημένης πραγματικότητας που θα ενσωματώνει αδιάκριτα το εικονικό και το χωρικό, το ψηφιακό και το πραγματικό, λειτουργεί μέσα από διαρκείς σχέσεις παραγωγικότητας που ενεργοποιούν το αστικό πεδίο με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο. Σε αυτό το πλαίσιο η βαρύτητα δίνεται στις δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο αστικό πεδίο, και που δίνουν τη δυνατότητα διαρκούς παραγωγής μιας διαφορετικής πραγματικότητας όπου το τοπικό σχετίζεται με το υπερτοπικό, το φυσικό με το ψηφιακό, το χωρικό με το εικονικό. Το αντικείμενο σε αυτή την περίπτωση δεν ταυτοποιείται στην έννοια μιας σταθερής δομής, αλλά κάθε φορά αναδεικνύεται μία ή περισσότερες ταυτότητές του και προκύπτει ως διαφορετική δυναμική συγκρότηση.

Μπορούμε σε αυτή την περίπτωση να θεωρήσουμε ότι η διαπραγμάτευση του αστικού πεδίου διαμορφώνει ένα *ανόργανο σώμα*, ένα σώμα χωρίς όργανα. Σε αυτό το πλαίσιο, τα διακριτά μέρη-μέλη του σώμα-

τος συνιστούν διαφορετικές δραστηριότητες (εφαρμογές καινοτομίας) που λειτουργούν ως αφαιρετικές μηχανές, όπου ανάλογα με τις διαφορετικές συνδέσεις επιτελούνται άλλες λειτουργίες. Κάθε μέρος-μηχανή ερμηνεύει μέσα από την δική της ροή το αντικείμενο καταγράφοντας και ανασυγκροτώντας διαρκείς μεταβολές σε ένα διαρκές γίνεσθαι, μέχρι τη στιγμή που η λειτουργία της θα διακοπεί και θα ανασυνταχθεί από μια άλλη μηχανή . Η διασύνδεση των διαφορετικών μερών, των διαφορετικών μηχανών με άλλον τρόπο, επιτρέπει ή μπλοκάρει ροές και συνέχειες ενεργοποιώντας κάθε φορά άλλες πραγματώσεις του αστικού πεδίου. Το αντικείμενο εδώ δε διαρθρώνεται σε ιεραρχημένα επίπεδα ή μέρη, αλλά διαμορφώνεται τελικά ως ένα ανοικτό αστικό σύννεφο δεδομένων και εφαρμογών, που ενσωματώνει όλα τα δυνατά μέρη, η σύνδεση και εφαρμογή των οποίων συντελεί στη διαφορετική κάθε φορά εκφορά του πραγματικού. Το αστικό πεδίο μπορούμε να πούμε ότι προσεγγίζεται ως ένα πεδίο συνεκτικότητας από όπου τροφοδοτούνται και οι –θεωρητικά- άπειρες δυνατικές εκφορές του.

*

Ο πρώτος άξονας, όπως είδαμε στο πρώτο κεφάλαιο, αφορά στην περιγραφή της διαμόρφωσης του υποκειμένου κατά την συγκρότηση και οργάνωσή του σε μια ενοποιημένη οντότητα, σε ένα σώμα. Την στιγμή διάκρισης του υποκειμένου από ένα εξωτερικό πλαίσιο αναφοράς, τη στιγμή δηλαδή ταυτοποίησης μέσω της κατασκευής μιας ενιαίας εικόνας σώματος και φυσικοποιείται μέσω μιας ενοποιητικής δομής διάρθρωσης των μερών, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι με αντίστοιχους τρόπους διαπραγματεύεται το εξωτερικό σύστημα συγκροτώντας αντικείμενα. Αναφερόμαστε, έτσι, στην ταυτοποίηση του εννοιολογικού συστήματος που συγκροτεί το αντικείμενο σε μια βασική εικόνα-δομή, βάσει της οποίας διαρθρώνονται κάθε φορά τα μέλη –μέρη του, οι βασικές κάθε φορά έννοιες που το συγκροτούν. Η συγκεκριμένη τυπολογία λογικών περιγραφής εστιάζει στη βασική πλαισίωση του αντικειμένου μέσω των βασικών εννοιών που το απαρτίζουν, άρα στην αρχική θα λέγαμε διαπραγμάτευση του πεδίου ως διακριτού αντικειμένου. Διαμορφώνονται και επιλέγονται κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας οι βασικές συνθήκες και παράμετροι που συνδράμουν στη

διαπραγμάτευση του αντικειμένου, στην θεώρηση του ως ανασυγκρότηση ενός πεδίου. Η επιλογή προσέγγισης του αστικού χώρου μέσω διαφορετικών παραμέτρων και συνθηκών, η εστίαση σε διαφορετικά προβλήματα και στοχεύσεις, συγκροτούν τα βασικά μέρη που οργανώνονται σε διαφορετικές κάθε φορά διαρθρώσεις, μέσω των οποίων μπορούμε να περιγράψουμε κάθε φορά το αντικείμενο. Μπορούμε, έτσι να δούμε συνδυαστικά την συγκρότηση του σώματος του αντικειμένου ταυτόχρονα με την εμφάνιση ενός αντιστοιχού τύπου υποκειμένου.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω μπορούμε να περιγράψουμε μια πρώτη τυπολογία λογικών περιγραφής του υποκειμένου – αντικειμένου, που αφορά σε τρεις τύπους υποκειμένου, το **‘οργανικό’**, το **‘κατακερματισμένο’** και το **‘ανόργανο’**, που σχετίζονται κάθε φορά με διαφορετικές συγκροτήσεις και διαρθρώσεις του εννοιοδοτικού συστήματος του αντικειμένου. Ως πρώτος τύπος υποκειμένου ορίζεται το **‘οργανικό υποκείμενο’** που συγκροτεί το σώμα του αντικειμένου που διαπραγματεύεται ως μια ολοκληρωμένη ‘ορθοπεδική’ δομή που λειτουργεί ως οργανισμός-μηχανισμός. Σε αυτή την περίπτωση, η περιγραφή του αστικού πεδίου γίνεται μέσα από έννοιες που το οργανώνουν σε μέρη που διακρίνονται μεταξύ τους. Με στόχο τη διαμόρφωση του αστικού πεδίου ως συνεκτικής ενότητας, τα διακριτά μέρη συνθέτονται σε μια λειτουργική ενιαία δομή, στην οποία το κάθε μέρος επιτελεί τον συγκεκριμένο ρόλο του. Ως δεύτερος τύπος υποκειμένου προσεγγίζεται το **‘κατακερματισμένο υποκείμενο’** που διαρθρώνει και νοηματοδοτεί το σώμα του αντικειμένου διαπραγμάτευσης σε μια κατακόρυφη ενοποιητική δομή πολλαπλών επιπέδων. Οι βασικές έννοιες περιγραφής του αστικού πεδίου διακρίνονται σε επίπεδα-μέρη, που το καθένα προσεγγίζει και δομεί μια ανεξάρτητη συνθήκη-λειτουργία. Με την υπέρθεση των επιπέδων προκύπτει η παραγωγή ενός ‘μωσαϊκού’ πολλαπλών τάξεων που συνιστά το αστικό πεδίο ως ετερογενές και πολύπλοκο. Με την επικάλυψη των επιπέδων αναδεικνύεται ένα σύμπλεγμα σχέσεων ανάμεσα σε στοιχεία που βρίσκονται στο ίδιο ή σε διαφορετικά επίπεδα, δημιουργώντας έτσι μια πλούσιο υπόστρωμα, μια υβριδική δομή, όπου συσχετισμοί πραγματώνονται είτε συγχρόνως σε διαφορετικά επίπεδα, είτε ακόμα συγχωνευόμενοι σε μια νέα δομή. Η διάρθρωση του αντικειμένου σε επίπεδα συγκρότησης διαφορετικών λειτουργικών συνθηκών που συσσωματώνονται σε μια ενιαία δομή, παρέχει τη δυνατότητα ανάδειξης κρυφών τοπογραφιών που προκύπτουν ανάμεσα σε κυρίαρχες, επικρατούσες δομές και λειτουργίες, σε μια προσπάθεια επανεδαφικοποίησης φαινομενικά απωθημένων εδαφών. Τέλος, ως τρίτος τύπος περιγράφεται το **‘ανόργανο υποκείμενο’** το οποίο συγκροτεί το σώμα του αντικειμένου του σε μια δυναμική και μετα-

βαλλόμενη διάρθρωση που διασυνδέει με διαφορετικό τρόπο τα μέρη του. Το αστικό πεδίο σε αυτή την περίπτωση νοηματοδοτείται ως χώρος συνεχών ροών και συναντήσεων που οργανώνεται μέσω διαφορετικών δραστηριοτήτων. Οι διαφορετικές χωρικές δραστηριότητες συγκροτούν με τον συνδυασμό τους τα μέρη διάρθρωσης του αντικειμένου, τα οποία μεταβάλλονται τη στιγμή διαφορετικής διασύνδεσής τους. Τα μέρη του αντικειμένου ενσωματώνονται και τροφοδοτούνται όχι σε μια σταθερή δομή αλλά σε ένα αστικό λειτουργικό σύννεφο, σε ένα ανομοιογενές πεδίο συνεκτικότητας, από όπου κάθε φορά μέσω των διαφορετικών συνδέσεων και συσχετισμών προκύπτουν διαφορετικές δυναμικές διαπραγματεύσεις του αστικού πεδίου, διαφορετικές ενεργοποιήσεις του.

*Στην επόμενη σελίδα ακολουθεί συνοπτικός πίνακας/λίστα περιγραφής και κατάταξης των οχτώ διακριτών αντικειμένων του ερευνητικού προγράμματος σύμφωνα με την τυπολογία Ι.

/ / τυπολογία λογικών περιγραφής υποκειμένου - αντικειμένου Ι

ορθοπεδικό σώμα	<p>Ο01</p> <p>ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΘΗΝΑ</p>	<p>Το σώμα του αστικού πεδίου διαρθρώνεται και νοηματοδοτείται ως μια ορθοπεδική ενότητα, ως μια συνεκτική λειτουργική δομή που λειτουργεί ως οργανισμός-μηχανισμός και συγκροτείται από διακριτά μέρη (χωρικές ενότητες με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά) που κάθε ένα υιοθετεί τον δικό του ρόλο και συντελεί στην βέλτιστη λειτουργία της. Διαμόρφωση 'ραχοκοκαλιών' που διαπερνούν και συνδέουν το διαρθρωμένο ορθοπεδικό σώμα του αστικού πεδίου.</p>	οργανικό υποκείμενο
	<p>Ο08</p> <p>ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ</p>	<p>Το σώμα του αστικού πεδίου συλλαμβάνεται σε μια ορθοπεδική οργανωτική ενότητα που λειτουργεί ως οργανισμός-μηχανισμός. Το αστικό πεδίο νοηματοδοτείται μέσα από την διαχωρισμό του σε χωρικές ενότητες βάσει του ενεργειακού τους αποθέματος, αλλά ως στόχος τίθεται η συμβολή-συνεργασία τους για την αποδοτικότερη λειτουργία του συνόλου. Η πόλη προσεγγίζεται μέσα από την ενιαία οικολογική της ταυτότητα.</p>	
πολυεπίπεδο σώμα	<p>Ο02</p> <p>ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΚΕΝΩΝ: Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ</p>	<p>Το σώμα του αστικού πεδίου διαρθρώνεται σε διακριτά επίπεδα λειτουργικών και χαρακτηριστικών της πόλης, που συσσωματώνονται και προσδιορίζουν την θεώρηση της ταυτότητας της κάθε περιοχής. Ως διακριτά επίπεδα ανάλυσης και διαχείρισης εντοπίζονται: κοινωνικοί μετασχηματισμοί στο παρελθόν (ιστορικός προσδιορισμός) και στο παρόν (καθημερινή ζωή, τοπική οικονομία), χρήσεις γης, αστικό περιβάλλον (κτιριακό δυναμικό και αδόμητοι χώροι), φυσικό ανάγλυφο.</p>	κατακερματισμένο υποκείμενο
	<p>Ο05</p> <p>ΣΥΓΓΡΟΥ: ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΟ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΛΕΩΦΟΡΟ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ ΜΕΤΩΠΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ</p>	<p>Διάρθρωση του σώματος του αστικού πεδίου σε διακριτά επίπεδα λειτουργιών και περιγραφών του πεδίου που συσσωματώνονται δημιουργώντας ένα πλούσιο υπόστρωμα σε μια κατακόρυφη πολυεπίπεδη οργάνωση. Τα έξι διακριτά επίπεδα: κοινωνικοί και χωρικοί μετασχηματισμοί σε βάθος χρόνου, χρήσεις γης και η λειτουργική διάρθρωσή τους, δείκτης τιμών ακινήτων, υποδομές για την υδροκρτική λεκάνη Ιλισού, κυκλοφορία πεζών και οχημάτων, υδρολογική συμπεριφορά.</p>	
	<p>Ο07</p> <p>ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΟΔΟ</p>	<p>Διάρθρωση του σώματος του αστικού πεδίου σε επίπεδα λειτουργιών που διαχειρίζονται τοπία παραγωγής, οικολογίας, ανακύκλωσης, πολιτισμού και υδρολογικών συστημάτων. Η συγκρότηση του σώματος προκύπτει από την υπέρθεση και σύνδεση των επιπέδων μέσω κατακόρυφων αναγνώσεων σε υβριδικά οικοσυστήματα.</p>	



ανόργανο σώμα	Ο03	<p>ΤΑ ΚΕΝΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ, ΟΙ ΑΚΑΛΥΠΤΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ: ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ ΠΟΥ ΘΑ ΕΥΝΟΕΙ ΤΟΝ ΓΕΝΟΣΗΜΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ</p>	<p>Διάρθρωση του σώματος του αστικού πεδίου ως ένα ανόργανο σώμα που μεταλλάσσεται στον χωροχρόνο καθώς μεταβάλλονται οι σχέσεις και οι διαδικασίες που επιτελούνται από τα μέρη του (αστικό περιβάλλον, αστικές δραστηριότητες και χρήσεις). Τα μέρη δεν έχουν σαφείς αγκυρώσεις, δε έχουν σαφή ανεξάρτητη λειτουργία, αλλά ενεργοποιούνται από τους κατοίκους και συνδέονται με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο ενεργοποιώντας διαφορετικές χωροχρονικά γεγονότα που αναδιαμορφώνουν το πεδίο.</p>	ανόργανο υποκείμενο
	Ο04	<p>ΑΣΤΙΚΑ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ</p>	<p>Διάρθρωση του σώματος του αστικού πεδίου ως ένα ανοιχτό αστικό σύννεφο που συνενώνονται και τροφοδοτούνται όλα τα μέρη του (δραστηριότητες και εφαρμογές που κατανέμονται και διασυνδέονται στον χώρο). Τα μέρη-εφαρμογές/δραστηριότητες λειτουργούν σαν αφαιρετικές μηχανές που συνενώνονται με διαφορετικό τρόπο καταλήγοντας σε διαφορετική οργάνωση του σώματος. Οι εφαρμογές και δραστηριότητες κατηγοριοποιούνται σε έξι ευρύτερους τομείς: περιβάλλον, κινητικότητα, αστικός χώρος, κοινότητα, διαβίωση, οικονομία.</p>	
	Ο06	<p>ΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ: Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΠΑΤΗΣΙΩΝ</p>	<p>Διάρθρωση του σώματος του αστικού πεδίου ως ένα ανόργανο σώμα που συνίσταται από μέρη (χρήσεις-δραστηριότητες, αστικό περιβάλλον/κτιριακό δυναμικό) που θεωρούνται μεταβαλλόμενα και διασυνδέονται με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο καταλήγοντας σε διαφορετική οργάνωση του σώματος.</p>	

*3.02 II τυπολογία λογικών περιγραφής υποκειμένου - αντικειμένου II _

ως προς την συγκρότηση εννοιολογικών σχημάτων οργάνωσης του πεδίου

Ο δεύτερος άξονας περιγραφής αφορά στη διαμόρφωση διαφορετικών τύπων ταυτοτήτων υποκειμένου κατά τη διάρκεια συγκρότησης εννοιολογικών σχημάτων που οργανώνουν το κάθε φορά πραγματικό μέσω συναρτησιακών συγκροτητικών σχέσεων. Στην ουσία αναφερόμαστε στη διαμόρφωση ρυθμιστικών, κανονιστικών σχέσεων μεταξύ των στοιχείων ή των συνόλων που συγκροτούν το αντικείμενο, διαδικασία μέσω της οποίας θεωρούμε ότι διαμορφώνεται κάθε φορά αμοιβαία ο αντίστοιχος τύπος υποκειμένου. Διαμορφώνεται με αυτόν τον τρόπο μια δεύτερη τυπολογία ταυτοτήτων του υποκειμένου και ταυτόχρονα μια δεύτερη λογική περιγραφής του αντικειμένου μέσω της συνάρτησης στοιχείων ή συνόλων σε συγκροτητικά σχήματα, όπου αναδεικνύεται το 'αναλογικό', το 'αφαιρετικό', και το 'τοπολογικό' υποκείμενο.

Μελετώντας τις προτάσεις που διατυπώνονται στο ερευνητικό πρόγραμμα «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**» και σε συνάρτηση με το εννοιολογικό πλαίσιο που έχουμε διαμορφώσει στο προηγούμενο κεφάλαιο, μπορούμε να εντοπίσουμε αντίστοιχα τρεις διαφορετικές κατηγορίες συγκροτητικών σχημάτων που αποτυπώνονται στους βασικούς τρόπους οργάνωσης στοιχείων του αντικειμένου της κάθε πρότασης. Σε αυτό το πλαίσιο παρατηρούμε κάποιες προτάσεις όπου η βασική πρόθεση συνιστά η συγκρότηση *ιδεογραμμάτων*, αφαιρετικών δηλαδή διαγραμμάτων που σηματοδοτούν και ταυτόχρονα συνδέουν όμοιες ποσότητες του χώρου μέσω αναλογιών και παραλληλισμών, στοχεύοντας στη συγκρότηση αντίστοιχων στρατηγικών για την αντιμετώπιση διαφορετικών περιοχών/μικρο-ποσοτήτων. Ένα δεύτερο σύνολο προτάσεων επιχειρεί τη συγκρότηση των στοιχείων του αντικειμένου μέσα από τη διαμόρφωση

ρυθμιστικών δεικτών/κανόνων με την βοήθεια των οποίων τα στοιχεία του χώρου αποκτούν συγκεκριμένες ταυτότητες και ομαδοποιούνται ή διακρίνονται αντίστοιχα σε διακριτές κατηγορίες. Δημιουργούνται έτσι μέσω **αφαιρετικών σχηματοποιήσεων** ευρείες χωρικές ενότητες στοιχείων με συγκεκριμένη ταυτότητα που οργανώνουν το πεδίο. Τέλος, σε αρκετές περιπτώσεις βλέπουμε να αναδεικνύεται μια τρίτη λογική η οποία έχει ως βασική πρόθεση τη διαμόρφωση μιας δυναμικής **διαγραμματικής συγκρότησης** που δικτυώνει τα στοιχεία του χώρου που συγκροτούν το αντικείμενο μέσω τοπολογικών σχέσεων. Σε αυτή την περίπτωση το δικτυακό διάγραμμα συγκροτείται μέσα από αλγοριθμικές προτάσεις που δίνουν κάθε φορά διαφορετική ταυτότητα στα στοιχεία-κόμβους. Οι συγκροτήσεις αυτές προσπαθούν να ενσωματώσουν πολλαπλές παραμέτρους δίνοντας πολλαπλές μεταβαλλόμενες ταυτότητες στα διαφορετικά στοιχεία.

Στη συνέχεια περιγράφοντας κάποιες ενδεικτικές περιπτώσεις του ερευνητικού προγράμματος θα επιχειρήσουμε να δούμε πως κάθε τύπος υποκειμένου διαμορφώνει διαφορετικές συγκροτητικές οργανώσεις των στοιχείων του αντικειμένου που διαπραγματεύεται.

× Πιο αναλυτικά μπορούμε να μελετήσουμε ως προς τη διαμόρφωση συγκροτητικών σχημάτων την πρόταση **«Τα σημεία των κενών: Ο προσδιορισμός των ανταποδοτικών χρήσεων»**¹ που εντάσσεται σε ένα ευρύτερο σύνολο στρατηγικών και μεθοδολογιών εντοπισμού και αξιοποίησης κενών σημείων της πόλης, αδόμητων χώρων ή κενών κελυφών, με στόχο την ενεργοποίηση και ανασυγκρότηση ενός συνεκτικού αστικού ιστού. Η συγκεκριμένη πρόταση επικεντρώνεται στις περιοχές των Πατησίων, του Κολωνού, της Λεωφόρου Συγγρού και της Ιεράς Οδού, μέσω της μελέτης των οποίων συγκροτούνται παραδειγματικές προτάσεις-

Α02 τα σημεία των κενών: ο προσδιορισμός των ανταποδοτικών χρήσεων

1 Ερευνητική Ομάδα: Μάρη Ι., **«Τα σημεία των κενών: Ο προσδιορισμός των ανταποδοτικών χρήσεων»**, στο *Διερεύνηση Στρατηγικών για τη δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο*, *op. cit.*, Φάση Β', σελ. 104-135, φάση Γ', σελ. 31.

* οι φωτογραφίες και χάρτες που παρουσιάζονται αποτελούν μέρος της συγκεκριμένης μελέτης του ερευνητικού προγράμματος (βλ. σημ. 1)

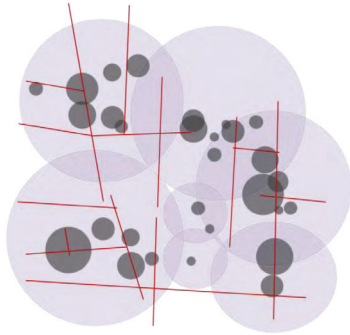
λύσεις που είναι δυνατόν να εφαρμοστούν σε άλλες αντίστοιχες περιοχές. Οι παρεμβάσεις, οι οποίες προτείνονται και στις τέσσερις περιοχές, κινούνται σε πολεοδομικό-αστικό χαρακτήρα και εστιάζουν στην είσοδο ανταποδοτικών χρήσεων σε κενά κελύφη και ελεύθερους υπαίθριους χώρους με στόχο την αναδιαμόρφωση ή ενίσχυση του χαρακτήρα της κάθε περιοχής σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Η κοινή ιδέα που διατρέχει όλες τις προτάσεις αφορά στην ανάπτυξη της κάθε περιοχής μέσω της εισαγωγής ιδιοτήτων-χρήσεων που δίνουν τη δυνατότητα ελέγχου των χωρικών σχέσεων ή οντοτήτων, ορίζοντας την κατεύθυνση της κάθε πρότασης όχι μέσα από το πλήθος των παρεμβάσεων αλλά μέσα από την ανάπτυξη συγκεκριμένων ιδιοτήτων-λειτουργιών².

Μέσω της μελέτης βάσει των συγκεκριμένων χωρικών και τοπογραφικών χαρακτηριστικών της κάθε περιοχής και μέσω της διερεύνησης των κοινωνικών και ιστορικών μετασχηματισμών που διαμορφώνουν την ταυτότητά της σε βάθος χρόνου, προσδιορίζονται οι ανάγκες και η ιδιαίτερη στρωματογραφία του κάθε πεδίου. Έτσι, για την διαχείριση της κάθε περιοχής μελέτης επιχειρείται η προσέγγιση της *«με μια γεωμετρική θεώρηση της, ως συνόλου σημείων μεμονωμένων ή που ορίζουν άξονες ή κέντρα κύκλων και συνθέτουν διαφορετικούς σχηματισμούς (κόμβους, γραμμικούς άξονες, κύκλους ακτίνες)»*³. Μέσω των διαφορετικών γεωμετρικών θεωρήσεων που συγκροτούνται από τα διαφορετικά χαρακτηριστικά και προκλήσεις που αναδεικνύονται κάθε φορά, κατευθύνονται χωρικά οι παρεμβάσεις και ορίζεται η κατεύθυνση της στόχευσης για κάθε περιοχή μελέτης. Με αυτόν τον τρόπο οι περιοχές των Πατησίων, του Κολωνού, της Λεωφόρου Συγγρού και της Ιερά Οδού διαμορφώνονται και μελετώνται αντίστοιχα μέσω των *θεωρήσεων των τεμνόμενων κύκλων, των ακτινικών αξόνων, των κόμβων κατά μήκος εκτεταμένου γραμμικού άξονα, και των κόμβων κατά μήκος κατατετημημένου γραμμικού άξονα*. Η θεώρηση των τεμνόμενων κύκλων αφορά στην εισαγωγή χρήσεων και δραστηριοτήτων σε κενά κελύφη δι-

² *Ibid.*, σελ.108.

³ *Ibid.*, σελ.104.

3.02>> ΤΙΙ_ ως προς την συγκρότηση εννοιολογικών σχημάτων οργάνωσης του πεδίου



[15]

Περιοχή 1: η περιοχή των Πατησίων

- 13. Καταγραφή κτιριακών κενών
- 14. Προτεινόμενες δικτυακές οργανώσεις
- 15. Η θεώρηση των τεμνόμενων κύκλων
-



[13]

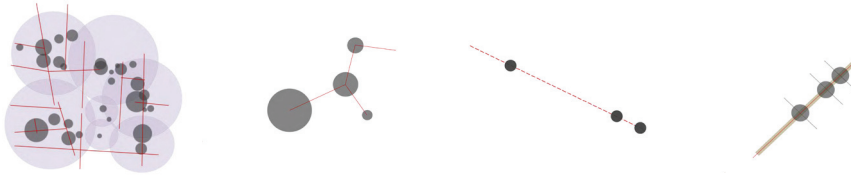


[14]

άσπαρτα στον αστικό ιστό, που διαμορφώνουν με αυτόν τον τρόπο ένα πλέγμα παρεμβάσεων. Σε διαφορετική κατεύθυνση η θεώρηση των ακτινικών αξόνων συγκροτείται μέσω του εντοπισμού σημαντικών τοπόσημων-ελεύθερων χώρων που διασυνδέονται με την εισαγωγή δραστηριοτήτων σε ακτινικούς γραμμικούς άξονες. Τέλος, η προσέγγιση των κόμβων κατά μήκος εκτεταμένου άξονα αφορά στη διαμόρφωση ενός συνεκτικού δικτύου μέσω της επανακατοίκησης πυκνού κενού κτιριακού δυναμικού, σε αντίθεση με την προσέγγιση κόμβων κατά μήκος κατατετμημένου άξονα που εστιάζει στη διαμόρφωση συγκεκριμένων σημείων-κόμβων ως πόλων έλξης-στάσης.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η μελέτη επικεντρώνεται στην ανάλυση συγκεκριμένων περιοχών που προσεγγίζονται ως σύνολα σημείων τα οποία επιχειρείται να συγκροτηθούν σε αφαιρετικά ενδεικτικά διαγράμματα, σε ιδεογράμματα, που κατευθύνουν τα εργαλεία και τις στρατηγικές διαχείρισης. Η διαπραγμάτευση του αστικού πεδίου προκύπτει μέσα από την ερμηνεία του ως αποτελούμενου από χωρικότητες συνόλων όμοιων ως προς συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Η κάθε περιοχή μελέτης προσεγγίζεται ως σύνολο σημείων που μπορούν να οργανωθούν βάσει των ιδιαίτερων χωρικών χαρακτηριστικών και του λανθάνοντος δομημένου ή αδόμητου δυναμικού σε γεωμετρικές θεωρήσεις όμοιων δομικών ποσοτήτων. Έτσι, κάθε περιοχή ως σύνολο σημείων οργανώνεται σε κόμβους-κέντρα κύκλων και άξονες που συνδέονται σε κάθε περίπτωση με διαφορετικό τρόπο. Κάθε κύκλος ή άξονας συγκροτεί όμοιες περιοχές ως προς τον χαρακτήρα των εισαγόμενων δραστηριοτήτων και τον τρόπο που λειτουργούν στο σύνολο. Με αυτόν τον τρόπο, μέσω της γεωμετρικής ερμηνείας της κάθε περιοχής παρατηρούμε ότι διαμορφώνεται ένα ενδεικτικό ιδεόγραμμα που αποτελείται από κόμβους και άξονες. Το ιδεόγραμμα που προκύπτει από την κάθε θεώρηση συνιστά έναν αναγνωριστικό σχηματισμό που σηματοδοτεί τις όμοιες ποσότητες της κάθε περιοχής, αλλά ακόμα περισσότερο σηματοδοτεί ομοιότητες στην οργάνωση και στα χαρακτηριστικά ανάμεσα σε διαφορετικές περιοχές-σύνολα. Με αυτόν τον τρόπο, το κάθε ιδεόγραμμα όχι μόνο συγκροτεί τη

16. Κοινά τόποι,
γεωμετρικές θεωρήσεις
των περιοχών



βασική κατεύθυνση και οργάνωση της κάθε πρότασης, αλλά αποτελεί το αναγνωριστικό της στοιχείο που την κατατάσσει σε μια ευρύτερη τυπολογία.

Σε αυτό το πλαίσιο θα μπορούσαμε να συσχετίσουμε τη διαμόρφωση ιδεογραμμάτων που σηματοδοτούν όμοιες περιοχές και μικρότερα σύνολα σημείων με την ταυτόχρονη συγκρότηση ενός **‘αναλογικού υποκειμένου’** που οργανώνει και ερμηνεύει τον κόσμο μέσω του εντοπισμού ποσοτήτων, συνόλων και δομών, που μεταξύ τους αναδεικνύονται συνάφειες, συγγένειες και ομοιότητες, και άρα μπορεί να τις χειριστεί και να τις διαπραγματευτεί με ανάλογες μεθόδους. Υπό αυτό το πρίσμα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση όλο το αστικό πεδίο μπορεί εν δυνάμει να συγκροτηθεί σε αντίστοιχες μικρο-ποσότητες - περιοχές, οι οποίες σημαίνονται ως προς τη γεωμετρική τους ερμηνεία και μέσω αναλογιών και παραλληλισμών ομοιάζουν ή διαφέρουν. Η αναγνώριση της ομοιότητας έγκειται στην γεωμετρική οργάνωση και δομή του λανθάνοντος αναξιοποίητου δομημένου ή αδόμητου δυναμικού της κάθε περιοχής, που προκύπτει σε συνδυασμό με τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά της. Σε αυτή την περίπτωση οι συναρτησιακές σχέσεις ανάμεσα στα στοιχεία ακολουθούν αναλογικούς κανόνες που ορίζουν και αναδεικνύουν όμοιες ποσότητες συναφείς ως προς τον επιδιωκόμενο χαρακτήρα και την γεωμετρική οργάνωση της παρέμβασης. Το βασικό ζήτημα σε αυτή την συγκρότηση

αποτελεί ο εντοπισμός και η αναγνώριση χωρικοτήτων όμοιων σημείων που οργανώνουν τον χαρακτήρα της παρέμβασης. Το ιδεόγραμμα με αυτόν τον τρόπο συνιστά απαραίτητο συγκροτητικό σχήμα καθώς σηματοδοτεί την ομοιότητα των περιοχών και ονοματίζει τα σύνολα σημείων προσδίδοντάς τους έτσι την αναγνωριστική τους ταυτότητα. Μέσω της διαμόρφωσής του είναι δυνατόν να προσδιοριστούν και να εντοπιστούν περιοχές όμοιες ως προς τη γεωμετρική ερμηνεία τους και να κατευθυνθούν οι παρεμβάσεις ώστε να αντιμετωπισθούν κατ' αναλογία. Οι τέσσερες προτάσεις με αυτόν τον τρόπο λειτουργούν με παραδειγματικό τρόπο για την ανάλυση και μελέτη άλλων περιοχών που ομοιάζουν ως προς τη γεωμετρική θεώρηση και είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν με ανάλογες κάθε φορά μεθόδους.

Α01 πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα

× Με τη συγκρότηση διαφορετικών συγκροτητικών σχημάτων φαίνεται να οργανώνει και να διαπραγματεύεται τη συγκρότηση των στοιχείων του αντικειμένου της η μελέτη «**Πολιτικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα**»⁴ που, όπως είδαμε, επιχειρεί τη διαμόρφωση ενός γενικού πλαισίου στρατηγικών για τη δικτύωση παρεμβάσεων που εκτείνεται στο συνολικό πεδίο της Νοτιοδυτικής Κεντρικότητας. Στόχο της μελέτης συνιστά η ανασυγκρότηση του αστικού πεδίου που θεωρείται διαμερισματοποιημένο σε μια λειτουργική δομή, όπου εξομαλύνονται κατά το δυνατόν οι έντονοι διαχωρισμοί και ρήξεις.

* οι φωτογραφίες και χάρτες που παρουσιάζονται αποτελούν μέρος της συγκεκριμένης μελέτης του ερευνητικού προγράμματος (βλ.σημ. 4)

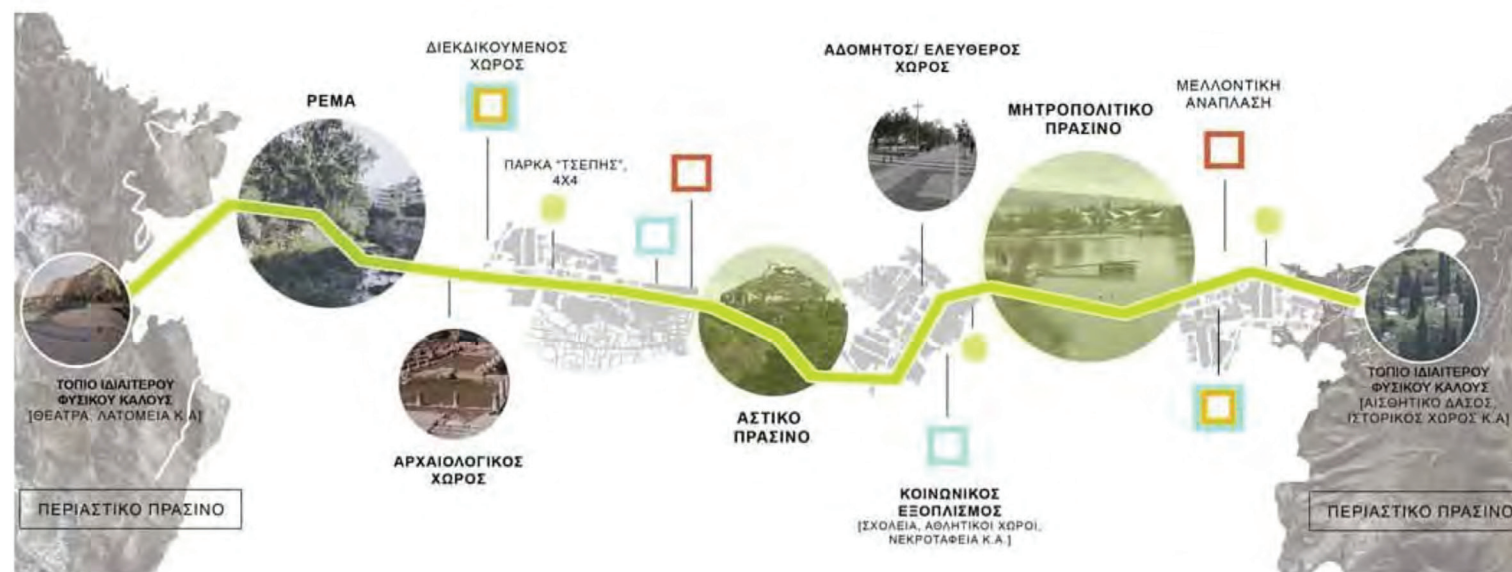
Τις βασικές έννοιες που προτείνονται και μελετώνται για αυτόν τον σκοπό συνιστούν, όπως είδαμε, οι Αστικές Λεωφόροι, οι Πράσινοι Διάδρομοι και οι Πολιτιστικοί Διάδρομοι, που εκτείνονται σαν ραχοκοκαλιές-νευρώνες στο Λεκανοπέδιο διασυνδέοντας επιλεγμένα σημεία παρεμβάσεων. Πιο αναλυτικά, οι Αστικές Λεωφόροι αφορούν στη μετατροπή των οδικών αξόνων

4 Ερευνητική Ομάδα: Πολύζος, Γ., Μπαλαμπανίδης Δ., Τριάντης, Λ., «**Πολιτικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα**», στο «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**», *op. cit.*, Φάση Β', σελ. 24-98.

ταχείας κυκλοφορίας σε άξονες ήπιας κυκλοφορίας με στόχο την ανάδειξή τους ως πολεοδομικοί άξονες που θα είναι φιλικόι στους πεζούς-ποδηλάτες και στο περιβάλλον, και θα ευνοούν στην αναζωογόνηση του παράπλευρου (και όχι μόνο) αστικού χώρου. Η συγκρότηση Πράσινων Διαδρομών αφορά στον εντοπισμό και σύνδεση πράσινων ελεύθερων χώρων, με στόχο την «αποκατάσταση της φυσικής συνέχειας μεταξύ θαλάσσιου μετώπου, ορεινών όγκων και σημαντικών τοπιακών χώρων» για την αναζωογόνηση της Αθήνας⁵. Οι διάδρομοι αυτοί επιχειρείται να ταυτίζονται στις περισσότερες φορές με τις κοίτες ανοιχτών ρεμάτων ενώ συνδέουν λόφους, μητροπολιτικά πάρκα, χώρους πρασίνου, αδόμητους κεντρικούς χώρους, άλλες κοινόχρηστες και κοινωφελείς αστικές εγκαταστάσεις και ανενεργές αστικές υποδομές. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνεται η διαμόρφωση ενός δικτύου επτά πράσινων διαδρομών, εκ των οποίων οι δυο έχουν κατεύθυνση από Ανατολή προς Δύση, οι δύο από Βορρά προς Νότο και οι τρεις εντοπίζονται σε επιμέρους μεγάλες γεωγραφικές ενότητες της πόλης. Παράλληλα με τους Πράσινους Διάδρομους μελετάται η διαμόρφωση Πολιτιστικών Διαδρόμων

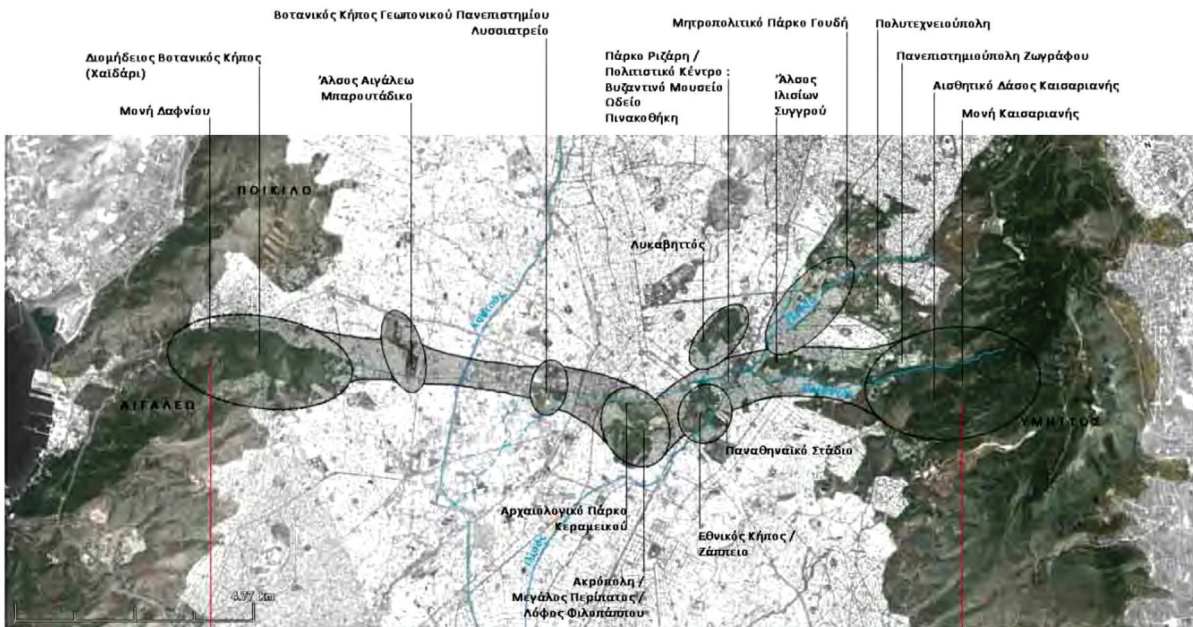
17. Λειτουργικό διάγραμμα ενός μητροπολιτικού πράσινου διαδρόμου

⁵ Ibid., σελ.54.



3.02>> ΤΙΙ_ ως προς την συγκρότηση εννοιολογικών σχημάτων οργάνωσης του πεδίου

- 18. Σχηματοποιήσεις -
- ενοποιήσεις του πεδίου.
- Πράσινος διάδρομος
- 1, χαρτογραφική
- τεκμηρίωση.



που επιχειρούν να αναδείξουν «τη διαχρονικότητα των σημαντικότερων τόπων και μνημείων που συναντάμε, τόσο στο εσωτερικό της όσο και στον εξωαστικό χώρο της Αττικής»⁶. Μέσω αυτών των διαδρομών ενώνονται και διασυνδέονται κεντρικοί αρχαιολογικοί και πολιτιστικοί χώροι με σημαντικά μνημεία, τοπία, πολιτιστικούς και αθλητικούς χώρους του περιαστικού πεδίου. Υπό αυτό το πρίσμα, προτείνεται ένα δίκτυο τεσσάρων νέων Πολιτιστικών Διαδρομών και η ολοκλήρωση ενός υφιστάμενου. Και οι τρεις παραπάνω έννοιες λειτουργούν μεταξύ τους όχι ανταγωνιστικά, αλλά πολλές φορές συμπληρωματικά και συνδυαστικά, χαρακτηρίζοντας κάποια τμήματα χωρικών διαδρομών ταυτόχρονα και ως αστικές λεωφόρους και ως πράσινους ή πολιτιστικούς διαδρόμους.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η συγκεκριμένη μελέτη επιχειρεί να συνενώσει σε γραμμικές ενότητες που διατρέχουν το Λεκανοπέδιο διακριτές μεταξύ τους και απομακρυσμένες χωρικότητες, που θα αποκαταστήσουν τη συνέχεια και συνεκτικότητα του αστικού ιστού. Για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο επιχειρείται η διάκριση ταυτόσημων χωρικών σημείων-ενοτήτων, η αναγνώριση και εντοπισμός δηλαδή τέτοιων χωρικοτήτων που έχουν την ίδια λειτουργική ταυτότητα, η οποία έχει προκύψει από μια βασική κατηγοριοποίηση. Μπορούμε με αυτόν τον τρόπο να δούμε ότι ως προς τον δείκτη-κανόνα *πράσινες χωρικότητες* εντοπίζονται φυσικοί ορεινοί όγκοι και λόφοι, πάρκα, αδόμητοι κεντρικοί χώροι εν δυνάμει αξιοποιήσιμοι, κοινόχρηστες και κοινωφελείς εγκαταστάσεις και αναξιοποίητες αστικές υποδομές (όπως παλιοί σταθμοί του ΟΣΕ) που εντάσσονται στην ευρύτερη κατηγορία ως προς την υφιστάμενη ή εν δυνάμει ταυτότητά τους. Αντίστοιχα, ως προς τον δείκτη-κανόνα *πολιτιστικές χωρικότητες* εντοπίζονται αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, μνημεία, περιαστικά τοπία, διαφόρων ειδών πολιτιστικές εγκαταστάσεις (π.χ. συναυλιακοί χώροι) και εκπαιδευτικές υποδομές που εντάσσονται στην αντίστοιχη κατηγορία. Οι παραπάνω ενότητες δεν αναδεικνύονται ως μεμονωμένα σημεία διάσπαρτα στο πεδίο, που διαμορφώνουν διακριτούς

⁶ *Ibid.*, σελ.54.

πόλους έλξης, αλλά επιχειρείται η ενοποίηση-σύνδεσή τους σε ευρείες ενότητες που συγκροτούνται μέσω αφαιρετικών σχηματοποιήσεων σε διακριτές διαδρομές λαμβάνοντας υπόψη τα τοπογραφικά-γεωγραφικά-γεωμετρικά χαρακτηριστικά του πεδίου. Έτσι, οι πράσινοι διάδρομοι που προκύπτουν από αυτές τις σχηματοποιήσεις συνενώνουν ταυτόσημα σημεία του πεδίου ως προς τον δείκτη πράσινες χωρικότητες, που ταυτόχρονα διακρίνονται από το υπόλοιπο πεδίο. Με αντίστοιχο τρόπο συγκροτούνται αυτά τα σημεία του πεδίου που διακρίνονται από τα άλλα ως προς τον δείκτη πολιτιστικές χωρικότητες και διαμορφώνουν μέσω αφαιρετικών σχηματοποιήσεων τους πολιτιστικούς διαδρόμους. Οι διαφορετικοί διάδρομοι συνιστούν τα συγκροτητικά σχήματα του αντικειμένου που συνδέουν και ενοποιούν το πεδίο αναδεικνύοντας ταυτόχρονα τα βασικά σημεία και άξονες των παρεμβάσεων.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω θα μπορούσαμε να συσχετίσουμε τη διαμόρφωση αφαιρετικών σχηματοποιήσεων που ενώνουν ταυτόσημες χωρικότητες με την ταυτόχρονη συγκρότηση ενός **‘αφαιρετικού υποκειμένου’** που αντιλαμβάνεται και οργανώνει τον κόσμο μέσω ενός δικτύου ταυτοτήτων και διαφορών που διαμορφώνουν κατηγορίες διαφορετικής τάξης. Όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο αυτός ο τρόπος συγκρότησης εννοιολογικών σχημάτων προυποθέτει μια αφαίρεση και την συγκεκριμένη ταυτοποίηση του κάθε στοιχείου που το εντάσσει στην αντίστοιχη σχηματική κατηγορία. Σε αυτό το πλαίσιο, μπορούμε στην συγκεκριμένη περίπτωση να δούμε το αστικό πεδίο να αποτελείται από διάσπαρτα σημεία-χωρικότητες τα οποία διακρίνονται μεταξύ τους βάσει της ταυτοποίησής τους ως προς συγκεκριμένους δείκτες λειτουργιών μέσω των οποίων οργανώνονται στις αντίστοιχες κατηγορίες. Οι συναρτησιακές σχέσεις ανάμεσα στα στοιχεία ακολουθούν κανόνες αφαίρεσης και σύγκρισης που οργανώνουν ένα δίκτυο ταυτοτήτων και διαφορών. Βασικό ζήτημα συνιστά ο ορισμός του κανόνα δείκτη που ορίζει την ταυτότητα του κάθε στοιχείου σε μια σειρά διαφορών και η παράθεση των ταυτόσημων χωρικότητων κοινών ιδιοτήτων. Σε αυτή την περίπτωση οι αφαιρετικές σχηματοποιήσεις συνιστούν βασικό συγκροτητικό εννοιολογικό σχήμα

καθώς ενώνουν σε διακριτούς άξονες αυτές τις χωρικότητες που ανήκουν στην ίδια κατηγορία λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα τοπογραφικά και χωρικά χαρακτηριστικά του πεδίου. Μέσω αυτών των συγκροτήσεων επιτελούνται και προγραμματίζονται οι στόχοι και οι παρεμβάσεις που διαμορφώνουν το αντικείμενο.

× Αντίθετα, μπορούμε να παρατηρήσουμε την ανάλυση και διαχείριση του αστικού πεδίου μέσα από διαφορετικά συγκροτητικά σχήματα στην μελέτη **«Τα κενά οικόπεδα, οι ακάλυπτοι χώροι και οι δρόμοι: κατευθύνσεις σχεδιασμού για έναν δημόσιο χώρο που θα ευνοεί τον γενόσημο σχεδιασμό»**⁷ που εντάσσεται στις ευρύτερες στρατηγικές αξιοποίησης κενών αστικών χώρων με στόχο την αξιοποίηση του λανθάνοντος αστικού δυναμικού και την ενεργοποίηση του αστικού χώρου. Η συγκεκριμένη μελέτη προσεγγίζει μέσω του γενόσημου σχεδιασμού το αστικό τοπίο ως 'γενόσημο χώρο', δηλαδή ως χώρο που δεν έχει συγκεκριμένη ή/και προκαθορισμένη ταυτότητα, αλλά περιγράφεται ως κοινό αγαθό που μεταλλάσσεται και ενσωματώνει με διαφορετικό τρόπο τις αντιθέσεις της σύγχρονης κοινωνίας⁸. Η μελέτη επικεντρώνεται στην αξιοποίηση των κενών οικοπέδων, των ακάλυπτων χώρων και των δρόμων που μελετώνται ως ένα σύνολο που μπορεί να παραλάβει άκτιστες χρήσεις στοχεύοντας στην ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των ετεροτήτων. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος οι αδόμητοι χώροι της περιοχής διασυνδέονται σε μια δικτυακή δυναμική συγκρότηση από όπου μέσω αλγοριθμικών διαδικαστικών μεθόδων προκύπτουν γενόσημοι τύποι χώρων που μπορούν

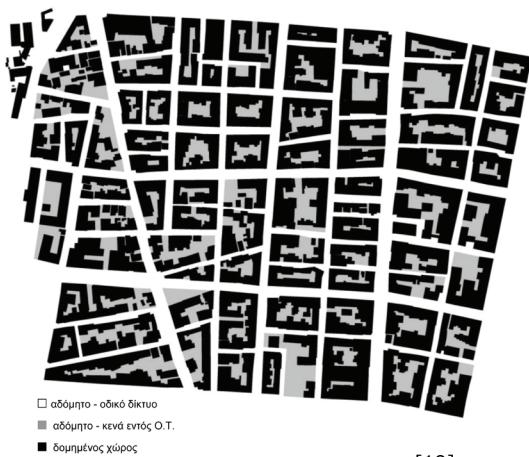
03 τα κενά οικόπεδα, οι ακάλυπτοι χώροι και οι δρόμοι: κατευθύνσεις για έναν δημόσιο χώρο που θα ευνοεί τον γενόσημο σχεδιασμό

* οι φωτογραφίες και χάρτες που παρουσιάζονται αποτελούν μέρος της συγκεκριμένης μελέτης του ερευνητικού προγράμματος (βλ. σημ. 7)

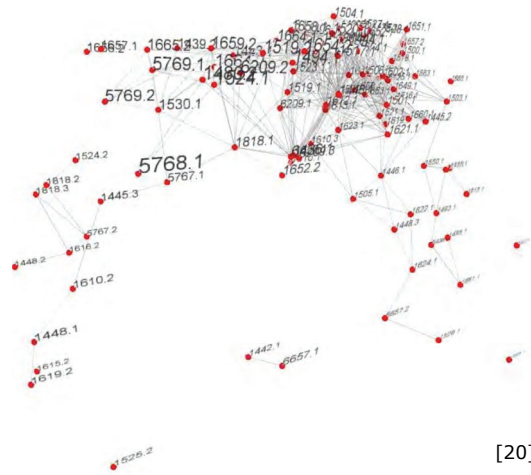
7 Ερευνητική Ομάδα: Γαλάτουλα, Τ., Λάσκαρη, Α., Longuepee, C., **«Τα κενά οικόπεδα, οι ακάλυπτοι χώροι και οι δρόμοι: κατευθύνσεις σχεδιασμού για έναν δημόσιο χώρο που θα απευθύνεται στην πολυπολιτισμικότητα της σύγχρονης κοινωνίας με διατυπώσεις προγραμμάτων που θα ευνοούν τον γενόσημο σχεδιασμό»**, στο *Διερεύνηση Στρατηγικών για τη δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο*, *op. cit.*, Φάση Β', σελ. 136-147.

8 *Ibid.*, σελ.136.

3.02>> TII_ ως προς την συγκρότηση εννοιολογικών σχημάτων οργάνωσης του πεδίου



[19]

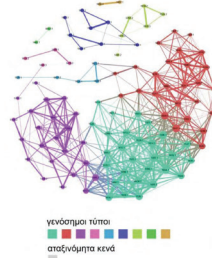


[20]

19. Δομημένοι - αδόμητοι χώροι του οικοδομικού τετραγώνου

20. Οργάνωση συστήματος που ενσωματώνει τη δυναμική των συσχετισμών των όρων πολλαπλών διαστάσεων

21. Αναπαράσταση του βαθμού συσχετισμού μεταξύ των αδόμητων χώρων με τη μορφή γράφου και χαρτογράφηση των γενόσημων χωρικών τύπων



[21]

στη συνέχεια να αντιστοιχηθούν σε ένα ευρύ φάσμα γενόσημων χρήσεων. Ως περιοχή μελέτης επιλέγεται η περιοχή των Πατησίων όπου το εργαλείο εφαρμόζεται πιλοτικά και επικεντρώνεται στην αξιοποίηση και ενεργοποίηση συγκεκριμένα των αδόμητων χώρων των οικοδομικών τετραγώνων.

Βασική υπόθεση της μελέτης συνιστά η συνθήκη ότι *«υπάρχουν ενδογενή χαρακτηριστικά της χωρικής δομής που μπορούν να μετρηθούν και από τον αλληλοσυσχετισμό των οποίων μπορούν να προκύψουν στοιχεία σχετικά με την ταυτότητα του χώρου»*⁹. Ωστόσο, οι κενοί αδόμητοι χώροι των οικοδομικών τετραγώνων, που μελετώνται στην συγκεκριμένη περίπτωση, προκύπτουν ως το αρνητικό του δομημένου χώρου και άρα δεν έχουν προκαθορισμένη ή σαφή ταυτότητα. Οι χωρικές μονάδες οι οποίες μελετώνται συνιστούν τυχαίες συνενώσεις υπολειπόμενων χώρων που σχηματίζουν *«νησίδες ενοποιημένων αδιαφοροποίητων ανοιχτών χώρων ανεξαρτήτως ιδιοκτησίας, χρήσης, χαρακτήρα»*¹⁰. Οι άτυποι σχηματισμοί που προκύπτουν είναι ετερογενείς ως προς την ταυτότητά τους και όχι απολύτως ή εύκολα περιγράψιμοι ως προς τα μετρήσιμα χαρακτηριστικά τους, γεγονός που τους καθιστά ως κατεξοχήν γενόσημους χώρους καθώς δύναται να παραμένουν ανοιχτοί σε πολλαπλές αναγνώσεις.

Για να καταστεί δυνατή η περιγραφή τους και τελικά η κατηγοριοποίησή τους σε διακριτούς τύπους, διαμορφώνεται ως σχήμα συγκρότησης ένα δικτυακό δυναμικό διάγραμμα που οπτικοποιεί και οργανώνει τις πολλαπλές διαστάσεις περιγραφής της κάθε χωρικής μονάδας και τους πολλαπλούς αλληλοσυσχετισμούς των χωρικών μονάδων μεταξύ τους. Με την ένταξη στο δικτυακό διάγραμμα κάθε χωρική μονάδα εκτός από τις πολλαπλές ιδιότητες της ανεξάρτητης χωρικής περιγραφής της αποκτά και νέες ιδιότητες που προκύπτουν από την σχετική της θέση στο σύστημα και αφορά στην πολλαπλότητα των διασυνδέσεων μεταξύ των όρων-χωρικών μονάδων. Μέσω της διασύνδεσης και ενσωμάτωσής στο δικτυακό

⁹ *Ibid.*,σελ.141.

¹⁰ *Ibid.*,σελ. 137.

διάγραμμα καθίσταται δυνατή η σύγκριση των χωρικών μονάδων και τελικά η ταυτοποίησή τους και οργάνωσή τους σε αφηρημένες ομαδοποιήσεις διακριτών τύπων. Οι γενόσημοι τύποι χώρων οι οποίοι προκύπτουν έχουν πολλαπλή ταυτότητα και παραμένουν *ανοιχτοί σε πολλαπλές ερμηνείες, προγραμματικές διατυπώσεις και χρήσεις*¹¹. Έτσι, βάσει πολλαπλών κριτηρίων κάθε τύπος δεν αντιστοιχίζεται με μια συγκεκριμένη χρήση, αλλά συσχετίζεται με ένα ευρύ φάσμα γενόσημων χρήσεων που αναδεικνύουν κάθε φορά διαφορετικές πτυχές της πολλαπλής ταυτότητάς του.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, παρατηρούμε ότι η συγκεκριμένη μελέτη επικεντρώνεται στην διαμόρφωση ενός διαδικαστικού σχήματος συγκρότησης των στοιχείων του αντικειμένου που θα επιτρέψει την οργάνωση, κατάταξη και περιγραφή των άτυπων σχηματισμών που διαμορφώνουν οι αδόμητοι χώροι σε διακριτούς τύπους. Το αστικό πεδίο στην συγκεκριμένη περίπτωση προσεγγίζεται ως ένα σύνολο γενόσημων χώρων που δεν θεωρείται ότι περιγράφονται ανεξάρτητα και βάσει μεμονωμένων κριτηρίων, αλλά προσεγγίζονται ως αλληλεξαρτώμενοι και ανοιχτοί σε ένα πλήθος ταυτόχρονων περιγραφών και οργανώσεων. Για την περιγραφή και την διαχείρισή τους διαμορφώνεται ένα δικτυακό διάγραμμα που οπτικοποιεί ένα σύστημα όπου συγκροτούνται οι ανεξάρτητες χωρικές μονάδες ως πολυδιάστατα διανύσματα. Με την εισαγωγή τους στο σύστημα οι ιδιότητές τους αυξάνονται καθώς πλέον καθορίζονται και από τους αφηρημένους συσχετισμούς συνδεσιμότητας μεταξύ των μονάδων. Η διαμόρφωση του δικτυακού διαγράμματος συνιστά ένα διαδικαστικό σχήμα συγκρότησης που επιτρέπει ταυτόχρονα την συγκρότηση των μονάδων και την δυναμική αλληλεπίδραση και αλληλοσυσχετισμό τους. Εντός του συστήματος που αναπαρίσταται και συγκροτείται με το δικτυακό διάγραμμα τόσο οι όροι όσο και οι μεταξύ τους σχέσεις αποκτούν κάθε φορά διαφορετικές περιγραφές και σημασίες βάσει πολλαπλών κριτηρίων. Το δικτυακό διάγραμμα ως σύστημα αναδεικνύει την πολλαπλή ταυτότητα των χωρικών μονάδων με την συγκρότησή τους σε ένα ενιαίο σύστημα διαχείρισης και σύγκρισης των

11 *Ibid.* ,σελ. 141.

σχετικών, μη περιγράψιμων εκτός αυτού ομοιοτήτων και διαφορών τους μέσω της οποίας προκύπτουν οι γενόσημοι τύποι.

Σε αυτό το πλαίσιο θα μπορούσαμε να συσχετίσουμε τη συγκρότηση δικτυακών διαγραμμάτων με την ταυτόχρονη συγκρότηση ενός **‘τοπολογικού υποκειμένου’** που οργανώνει τον κόσμο μέσω διαδικαστικών ορισμών (αλγοριθμικών προτάσεων) διαμόρφωσης δυναμικών συστημάτων, οι όροι των οποίων μετέχουν και καθορίζονται μέσω αυτών και ανασυντάσσονται με την μεταβολή τους. Έτσι, στην συγκεκριμένη περίπτωση παρατηρούμε το αστικό πεδίο να συγκροτείται από τέτοια στοιχεία-γενόσημες χωρικές μονάδες που μετέχουν και συγκροτούνται σε ένα δυναμικό σύστημα, όχι ενοποίησης, αλλά διαχείρισης και ορισμού τους. Η δικτύωση των διαφορετικών χωρικοτήτων-γενόσημων χώρων δεν αφορά στην χωρική ενοποίησή τους, αλλά στην αλληλεξάρτησης και διασυνδεσιμότητάς τους στο διάγραμμα, από την οποία αναδεικνύονται διαφορετικές ενδογενείς ιδιότητες των μονάδων. Οι χωρικές μονάδες όροι σε αυτή την περίπτωση πριν την εισαγωγή τους στο σύστημα έχουν απροσδιόριστη ταυτότητα και καθίστανται μη περιγράψιμοι, και άρα μη συγκρίσιμοι. Σε αυτή την περίπτωση, οι συναρτησιακές σχέσεις μεταξύ των όρων διαμορφώνονται από αλγοριθμικές προτάσεις που συγκροτούν τα στοιχεία σε μια εξαρτώμενη δικτυακή συγκρότηση. Το βασικό ζήτημα σε αυτή την περίπτωση συνιστά ο καθορισμός του διαδικαστικού ορισμού που θα συγκροτήσει το σύστημα των μη προκαθορισμένων στοιχείων, τα οποία εντός του συστήματος αποκτούν διαφορετικές και μεταβαλλόμενες ιδιότητες και ταυτότητες. Το δικτυακό διάγραμμα που διαμορφώνεται σε αυτή την περίπτωση συνιστά ένα διαδικαστικό συγκροτητικό σχήμα μέσω του οποίου γίνεται δυνατός ο αφηρημένος συσχετισμός των όρων-χωρικών μονάδων και διακρίνονται μεταξύ τους ομοιότητες και διαφορές. Μέσω αυτής της ανάγνωσης και διαχείρισης που επιτρέπει το διάγραμμα συγκροτούνται οι διαφορετικοί τύποι και η ταυτοποίηση και κατηγοριοποίηση των μονάδων σχετικά με αυτούς, γεγονός που στην συνέχεια επιτρέπει την αντιστοίχισή τους με ένα πλήθος γενόσημων χρήσεων. Και πάλι ωστόσο η ταυτότητα των χωρικών μονάδων παραμένει πολλαπλή εντός του συστήματος και συνίσταται ανοιχτή σε πολλαπλές ερμηνείες και αναγνώσεις.

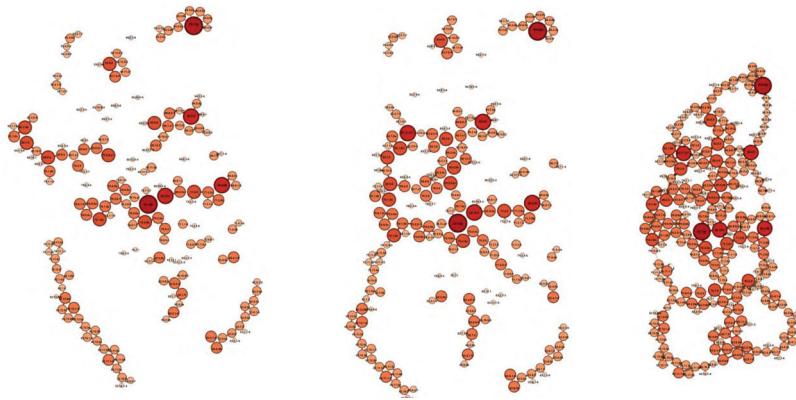
Α06 δικτυακές συγκροτήσεις του αστικού σώματος: η περιοχή των πατησίων

* οι φωτογραφίες και χάρτες που παρουσιάζονται αποτελούν μέρος της συγκεκριμένης μελέτης του ερευνητικού προγράμματος (βλ.σημ. 12)

× Μέσω αντίστοιχων εννοιολογικών σχημάτων παρατηρούμε να συγκροτείται το αστικό πεδίο και στην μελέτη **«Δικτυακές Συγκροτήσεις του Αστικού Σώματος: η περιοχή των Πατησίων»**¹², που και αυτή εντάσσεται στις ευρύτερες στρατηγικές και μεθοδολογίες επανακατοίκησης των αστικών κενών με στόχο την συνεκτικότητα του αστικού σώματος. Ως περιοχή μελέτης επιλέγονται τα Πατήσια, όπου παρατηρείται σαφής αποδιάρθρωση του αστικού σώματος λόγω της ύπαρξης πλήθους κελυφών κενών χρήσης. Στα πλαίσια μιας ευρύτερης μεθοδολογίας αποκατάστασης του ιστού μέσω των λιγότερων δυνατών παρεμβάσεων, η συγκεκριμένη μελέτη διαμορφώνει μια στρατηγική που επιτρέπει τον εντοπισμό αυτών των κενών κτιριακών κελυφών των οποίων η επανακατοίκηση καθίσταται πιο κρίσιμη και δραστική.

Σε αυτό το πλαίσιο, το αστικό πεδίο συγκροτείται και περιγράφεται ως μια δικτυακή συγκρότηση, που οπτικοποιεί τα στοιχεία που το συγκροτούν και τους μεταξύ αλληλοσυσχετισμούς τους. Στοιχεία της συγκρότησης συνιστούν τα κτιριακά κελύφη των οικοδομικών τετραγώνων που μελετώνται και οπτικοποιούνται ως προς τις αρχικές ιδιότητες που έχουν προκύψει από την καταγραφή της περιοχής (χρήσεις και τυπολογίες), αλλά και μέσω των μεταξύ αλληλοσυνδέσεων τους. Με στόχο την αποκατάσταση της συνεκτικότητας του αστικού ιστού, κάθε κόμβος του δικτύου συνιστά μια χρήση κτιριακού κελύφους, ενώ η βαρύτητα των μεταξύ τους συνδέσεων διαφοροποιείται ανάλογα με το αν συνδέουν μεταξύ τους κόμβους κενών χρήσεων ή όχι. Βασικό ζήτημα σε αυτή την περίπτωση είναι όχι μόνο η οπτικοποίηση των υφιστάμενων ιδιοτήτων, σε αυτή την περίπτωση των χρήσεων, αλλά η απόδοση νέων ιδιοτήτων στους κόμβους που προκύπτουν από τη σχετική θέση που αναλαμβάνουν στην δικτυακή συγκρότηση. Έτσι, βάσει αλγορίθμων μέτρησης ποιοτήτων του δικτύου που ποσοτικοποιούν τη συνδεσιμότητα και την ενδιάμεση κεντρικότητα του κάθε κόμβου, αποδίδονται στους όρους νέες ιδιότητες, οι οποίες μεταβάλλονται τη στιγμή

12 Ερευνητική Ομάδα: Ανδρουτσοπούλου, Ε., **«Εφαρμογή της Δικτυακής Συγκροτήσεως στην Περιοχή του Αγ. Παύλου στα Πατήσια»**, στο *Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο*, *op. cit.*, Φάση Β', σελ.443-452.



22. Η ανασυγκρότηση της δικτυακής συγκρότησης του αστικού σώματος με την σταδιακή επανακατοίκηση - εισαγωγή κενών κόμβων. Αύξηση του βαθμού συνδεσιμότητας για κάθε κόμβο.

που η δικτυακή κατασκευή αναδιαρθρώνεται. Με την σύγκριση αυτών των νέων ιδιοτήτων που ποσοτικοποιούν τη σημασία της σχετικής θέσης κάθε κόμβου στο δίκτυο καθίσταται δυνατός ο εντοπισμός αυτών των στοιχείων που είναι κρισιμότερα για τη συνεκτικότητα του αστικού ιστού.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι και αυτή η μελέτη συγκροτεί τα στοιχεία του αντικειμένου της μέσω της διαμόρφωσης ως βασικό συγκροτητικό σχήμα ενός διαγράμματος που οπτικοποιεί το αστικό πεδίο μέσω μιας δικτυακής συγκρότησης. Αντίστοιχα, και σε αυτή την περίπτωση θα μπορούσαμε να συσχετίσουμε τη διαμόρφωση του συγκεκριμένου συγκροτητικού σχήματος με την ταυτόχρονη συγκρότηση ενός **‘τοπολογικού υποκειμένου’** που επιχειρεί να συλλάβει και να οργανώσει τον κόσμο μέσω τοπολογικών συσχετισμών που εστιάζουν στις διαδικαστικές προτάσεις συγκρότησης και όχι στην μεμονωμένη ταυτότητα των όρων του συστήματος. Το αστικό πεδίο σε αυτή την περίπτωση περιγράφεται μέσα από στοιχεία (κτιριακά κελύφη) τα οποία αλληλοεξαρτώνται και τα οποία αποκτούν διαφορετικές ιδιότητες και ταυτότητες με τη συμμετοχή τους στη δικτυακή κατασκευή. Η συγκρότηση και οργάνωση των στοιχείων και σε αυτή την περίπτωση δεν γίνεται βάσει μιας προκαθορισμένης ιδιότητας/ταυτότητας. Αντίθετα, η βαρύτητα

δίνεται στη διαδικασία διαμόρφωσης της δικτυακής συγκρότησης μέσω της οποίας προκύπτουν οι χαρακτηριστικές ιδιότητες και ταυτότητες των στοιχείων, οι οποίες παραμένουν ανοιχτές και μεταβάλλονται με την κάθε φορά αναδιάρθρωση του συστήματος. Άρα, και σε αυτή την περίπτωση οι συναρτησιακές σχέσεις των στοιχείων ορίζονται με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο μέσω του καθορισμού ενός διαδικαστικού ορισμού που συγκροτεί το σύστημα. Το διάγραμμα το οποίο συγκροτεί τα στοιχεία του αστικού πεδίου και οπτικοποιεί τις μεταξύ τους σχέσεις αλληλοεξάρτησης, συνιστά ένα συγκροτητικό σχήμα το οποίο έχει τη δυνατότητα να ενσωματώνει την μεταβολή του συστήματος και βάσει αυτής να αναδιαρθρώνεται και να καθορίζει εκ νέου τα στοιχεία που το συγκροτούν. Με αυτόν τον τρόπο τα στοιχεία-κόμβοι μετέχουν σε ένα διαρκές μετωπιαίο παιχνίδι και αποκτούν διαφορετικές ταυτότητες και ιδιότητες βάσει της διαδικαστικής αλγοριθμικής πρότασης που συγκροτεί το σύστημα εξ αρχής.

*

Όπως είδαμε στο δεύτερο κεφάλαιο, ο δεύτερος άξονας αφορά στην διαδικασία διαμόρφωσης του υποκειμένου κατά τη στιγμή αντίληψης, πρόσληψης και οργάνωσης του κόσμου μέσω της κατασκευής εννοιολογικών συγκροτητικών σχημάτων. Τη στιγμή διαμόρφωσης και εκφοράς του υποκειμένου κατά τη διαδικασία ερμηνείας και οργάνωσης ενός εξωτερικού πλαισίου μέσω κανονιστικών λόγων που κωδικοποιούν και αποκωδικοποιούν το κάθε φορά πραγματικό, παρατηρούμε την κατασκευή διαφορετικών εννοιολογικών σχημάτων που διακρίνουν και συναρτούν τα στοιχεία του υπό διαπραγμάτευση αντικειμένου σε διαφορετικές συγκροτητικές οργανώσεις. Η αντίστοιχη λογική περιγραφής του αντικειμένου αναφέρεται στον εντοπισμό και διάκριση των στοιχείων που συνιστούν κάθε φορά το πεδίο ως διακριτό αντικείμενο και στον καθορισμό των διαφορετικών κανόνων και λογικών που συγκροτούν τις συναρτησιακές σχέσεις μεταξύ τους. Σε αυτή την φάση εντοπίζονται οι παράμετροι και τα δεδομένα σύμφωνα με τα οποία καθορίζονται οι βασικές χωρικές μονάδες, οι οποίες απεδαφκοποιούνται και ανασυγκροτούνται σε ένα διαφορετικό πλαίσιο, αναδιαμορφώνοντας ένα διακριτό αντικείμενο. Διακρίνουμε έτσι σε αυτή την διαδικασία την οργάνωση διαφορετικών εννοιολογικών συγκροτητικών σχημάτων που ερμηνεύουν και διαμορφώνουν διαφορετικές

σχέσεις, συναρθρώσεις και εξαρτήσεις μεταξύ των χωρικών μονάδων, των βασικών δηλαδή στοιχείων, που θεωρείται κάθε φορά ότι συνιστούν το αστικό πεδίο. Περιγράφουμε, συνεπώς, διαφορετικές σχηματικές συγκροτήσεις ερμηνείας, κανονικοποίησης και διαχείρισης του αστικού σώματος που αποτυπώνονται στα υπό διαμόρφωση αντικείμενα. Σε αυτή την περίπτωση επιχειρούμε να συσχετίσουμε τη διαμόρφωση διαφορετικών συγκροτητικών σχημάτων που οργανώνουν το αστικό πεδίο με την ταυτόχρονη εκφορά και διαμόρφωση του αντίστοιχου τύπου υποκειμένου.

Ανακεφαλαιώνοντας τα παραπάνω μπορούμε να αναφερθούμε σε μια δεύτερη τυπολογία διαμόρφωσης του υποκειμένου και την αντίστοιχη λογική περιγραφής του αντικειμένου, που αναδεικνύει τρεις τύπους ταυτοτήτων του υποκειμένου, το **'αναλογικό'**, το **'αφαιρετικό'** και το **'τοπολογικό'** υποκείμενο, τη στιγμή διαπραγμάτευσης του εξωτερικού πλαισίου μέσω της συγκρότησης εννοιολογικών συγκροτητικών σχημάτων. Ως πρώτος τύπος ορίζεται το **'αναλογικό'** υποκείμενο που συγκροτεί το αντικείμενο μέσω της ερμηνείας του πεδίου σε όμοιες ποσότητες μέσω αναλογικών σχέσεων. Το αστικό πεδίο σε αυτή την περίπτωση συνίσταται από χωρικές ποσότητες όμοιων σημείων ή δομών, που οργανώνονται και σηματοδοτούνται με τη διαμόρφωση ενός ιδεογράμματος. Το ιδεόγραμμα ως ερμηνευτικό και συγκροτητικό σχήμα ορίζει και κατευθύνει τις συναρτησιακές σχέσεις μεταξύ μονάδων όμοιων ποσοτήτων και οργανώνει το πεδίο μέσω ερμηνευτικών αναλογιών, παραλληλισμών και ομοιοτήτων. Σημασία δίνεται σε αυτή την περίπτωση στις γεωμετρικές θεωρήσεις των σχέσεων που αποτυπώνονται στο ιδεόγραμμα και ονοματίζουν με αναγνωριστικούς τρόπους τις μικροποσότητες οι οποίες απαρτίζουν το πεδίο. Ως δεύτερος τύπος υποκειμένου ορίζεται το **'αφαιρετικό'** υποκείμενο που οργανώνει το εξωτερικό πεδίο ακολουθώντας κανόνες-δείκτες ιδιοτήτων που ορίζουν και τακτοποιούν τα στοιχεία σε ένα σχήμα ταυτοτήτων και διαφορών. Σε αυτή την περίπτωση το αστικό πεδίο συγκροτείται από ταυτόσημες χωρικότητες που ενοποιούνται σε σχηματικές αφαιρετικές κατηγορίες και ταυτόχρονα διακρίνονται από τις υπόλοιπες χωρικότητες του πεδίου. Οι συναρτησιακές σχέσεις μεταξύ των στοιχείων συγκροτούνται μέσω αφαιρετικών σχηματοποιήσεων που ενοποιούν και κωδικοποιούν σε κοινές χωρικές ομάδες-κατηγορίες τα ταυτόσημα σημεία-χωρικότητες του πεδίου. Τέλος, ως τρίτος τύπος ορίζεται το **'τοπολογικό'** υποκείμενο που οργανώνει το αντικείμενο του μέσω δικτυακών διαγραμματικών συγκροτήσεων που διασυνδέουν και αλληλοσυσχετίζουν πολλαπλούς όρους. Το δικτυακό διάγραμμα ως συγκροτητικό σχήμα συνιστά ένα σύστημα πολλαπλών συσχετισμών μεταξύ πολλές φορές ετερόμορφων στοιχείων, και διαρθρώνει μεταξύ τους νέες και ανοιχτού τύπου σχέσεις. Μέσω τέτοιων συγκροτήσεων αναδεικνύεται το αστικό πεδίο ως ένα συστηματικό πεδίο συσχετισμών

μεταξύ όρων-μονάδων που αποκτούν πολλαπλές ταυτότητες με την δικτύωσή τους σε αυτό. Οι συναρτησιακές σχέσεις μεταξύ των στοιχείων καθορίζονται από διαδικαστικές αλγοριθμικές προτάσεις που σχηματίζουν ένα αλληλοεξαρτούμενο δικτυακό σύστημα που επιτρέπει τη μεταβολή και την αναδιάρθρωση των όρων του.

// / τυπολογία λογικών περιγραφής υποκειμένου - αντικειμένου ΙΙ

<p>διαμόρφωση ιδεογραμμμάτων</p>	<p>Ο02</p> <p>ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΚΕΝΩΝ: Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ</p>	<p>Χωρικότητες όμοιων σημείων που σηματοδοτούνται και οργανώνονται μέσω της διαμόρφωσης ιδεογραμμμάτων. Μέσω αναλογιών και παραλληλισμών όμοιες περιοχές προσεγγίζονται και οργανώνονται με αντίστοιχο τρόπο.</p>	<p>αναλογικό υποκείμενο</p>
<p>συγκρότηση σχηματοποιήσεων</p>	<p>Ο01</p> <p>ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΘΗΝΑ</p>	<p>Ταυτόσημες χωρικότητες ως προς συγκεκριμένους δείκτες-κανόνες (πράσινοι διάδρομοι, πολιτιστικοί διάδρομοι). Ενοποίησή τους σε ευρείες ενότητες που συγκροτούνται μέσω αφαιρετικών σχηματοποιήσεων.</p>	<p>αφαιρετικό υποκείμενο</p>
	<p>Ο05</p> <p>ΣΥΓΓΡΟΥ: ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΟ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΛΕΩΦΟΡΟ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ ΜΕΤΩΠΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ</p>	<p>Χωρικότητες που αποκτούν συγκεκριμένη ταυτότητα μέσω της εξέτασής τους ως προς συγκεκριμένους κάθε φορά δείκτες/κριτήρια, και οργανώνονται σε αφαιρετικές σχηματοποιήσεις, που εξυπηρετούν την ανάγνωση της στρωματογραφίας.</p>	
	<p>Ο07</p> <p>ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΟΔΟ</p>	<p>Ταυτόσημες χωρικότητες ως προς συγκεκριμένες παραμέτρους που οργανώνονται και επεξεργάζονται σε διαφορετικά επίπεδα (πράσινοι διάδρομοι, αστικές καλλιέργειες, πολιτιστικοί χώροι κ.α.). Προσπάθεια ενοποίησής τους σε αφαιρετικές σχηματοποιήσεις, οι οποίες στη συνέχεια διαμορφώνουν διαφορετικά δίκτυα.</p>	



οργάνωση δικτυακών διαγραμμάτων	Α03	Χωρικές μονάδες γενόσημων χώρων χωρίς προκαθορισμένη ταυτότητα που συγκροτούνται σε ένα δικτυακό διάγραμμα μέσω διαδικαστικών ορισμών. Οι χωρικότητες δεν ενοποιούνται χωρικά, αλλά μέσω της εισαγωγής τους στο διάγραμμα αλληλοσυσχετίζονται και αποκτούν πολλαπλές μη ανεξάρτητες ταυτότητες.	τοπολογικό υποκείμενο
	Α04	Μονάδες εντοπισμένων στον χώρο καινοτομιών και δραστηριοτήτων που διασυνδέονται μέσα από ψηφιακά δίκτυα, επαναπροσδιορίζοντας το ψηφιακό-φυσικό τοπίο της κάθε περιοχής.	
	Α06	Χωρικές μονάδες κενών αστικών κελυφών που συγκροτούνται σε ένα δικτυακό διάγραμμα μέσω αλγοριθμικών προτάσεων. Με την είσοδό τους στο διάγραμμα οι μονάδες αποκτούν διαφορετικές ταυτότητες μέσα από τον αλληλοσυσχετισμό τους, που μεταβάλλονται με την αναδιάρθρωση του συστήματος.	
	Α08	Διασυνδεδεμένες χωρικότητες ενεργειακού και οικολογικού δυναμικού ή ελλείματος με στόχο την συνολική ενεργειακή εξισορρόπηση.	
	<p style="text-align: center;">ΤΑ ΚΕΝΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ, ΟΙ ΑΚΑΛΥΠΤΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ: ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ ΠΟΥ ΘΑ ΕΥΝΟΕΙ ΤΟΝ ΓΕΝΟΣΗΜΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ</p> <p style="text-align: center;">ΑΣΤΙΚΑ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ</p> <p style="text-align: center;">ΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ: Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΠΑΤΗΣΙΩΝ</p> <p style="text-align: center;">ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ</p>		

***3.03 II τυπολογία λογικών περιγραφής υποκειμένου - αντικειμένου III _**

ως προς την συγκρότηση εργαλείων και μεθόδων διαπραγμάτευσης του πεδίου

Ο τρίτος άξονας αφορά στη διαμόρφωση διαφορετικών τύπων υποκειμένου κατά τη συγκρότηση τους ως εμφάνιση μιας γενόσημης διαδικασίας καθοριστικής για την αναδιαμόρφωση του παρόντος. Ουσιαστικά αναφερόμαστε στη διαμόρφωση του υποκειμένου ως εκφορά καθοριστικών διαδικαστικών λογικών που αναδιαμορφώνουν το παροντικό πεδίο, και που θεωρούμε ότι αποτυπώνονται στα εργαλεία και στις μεθοδολογίες του. Με αυτόν τον τρόπο συγκροτείται μια τρίτη τυπολογία διαμόρφωσης υποκειμένων, και αντίστοιχα μια τρίτη λογική περιγραφής του αντικειμένου που αφορά στην εμφάνιση διαφορετικών διαδικαστικών λογικών διαπραγμάτευσης, διαφορετικών εργαλείων και μεθοδολογιών διαχείρισης του αντικειμένου. Αναδεικνύονται ως προς την συγκεκριμένη τυπολογία ταυτότητας του *'αναλυτικό'*, το *'σχεδιαστικό'*, και το *'υβριδικό'* υποκείμενο.

Αντίστοιχα, μελετώντας εν προκειμένω το ερευνητικό πρόγραμμα **«Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών»** μπορούμε σε συσχέτισμό με το εννοιολογικό πλαίσιο που ήδη έχουμε διαμορφώσει να εντοπίσουμε τρεις διαφορετικές κατηγορίες διαδικαστικών μεθόδων και εργαλείων. Εντοπίζουμε σε αυτό το πλαίσιο, ένα σύνολο προτάσεων που διαμορφώνουν *αναλυτικά εργαλεία* τα οποία ποσοτικοποιούν συγκεκριμένες ιδιότητες και χαρακτηριστικά του πεδίου δίνοντας τη δυνατότητα εξαγωγής τεκμηριωμένων συμπερασμάτων. Τα εργαλεία αυτά αφορούν και επεξεργάζονται μέσω *κανονιστικών σχημάτων και μοντελοποιημένων μεθόδων* την λεπτομερή καταγραφή του πεδίου, και μέσω των συμπερασμάτων που προκύπτουν συστηνούν κατευθυντήριες προτάσεις και στρατηγικές για την κάθε περιοχή. Ένα δεύτερο σύνολο προτάσεων, παρατηρούμε ότι διαμορφώνει εργαλεία και μεθόδους που αναπτύσσονται

κατά τη διαδικασία του σχεδιασμού, και μέσω αυτών επιχειρείται η αποκωδικοποίηση και η διαχείριση του υπό διαμόρφωση πεδίου. Οι διαδικαστικές αυτοί μέθοδοι μπορούμε να δούμε ότι μεταβάλλονται διατηρώντας την ίδια λογική ανάλογα με την υπό εξέταση περιοχή μελέτης. Τέλος, μπορούμε να παρατηρήσουμε κάποιες προτάσεις που επιχειρούν μέσω υβριδικών μεθόδων την σύμπραξη δυο διαφορετικών ειδών εργαλείων. Έτσι, τα εργαλεία που διαμορφώνουν μπορεί να βασίζονται στην ποσοτικοποίηση και ακριβή μέτρηση διαφορετικών ιδιοτήτων και χαρακτηριστικών του πεδίου, αλλά έχουν ως αποτέλεσμα μέσω της επεξεργασίας τους την σχεδιαστική αναδιαμόρφωση του πεδίου μελέτης. Πρόκειται για διαδικαστικά σχεδιαστικά εργαλεία που μέσω της αναπαράστασης και οπτικοποίησης μετρήσιμων στοιχείων του πεδίου, και της μαθηματικοποιημένης μοντελοποιημένης επεξεργασίας τους, καταλήγουν σε τεκμηριωμένες προτάσεις που σχετίζονται άμεσα με τον σχεδιασμό της περιοχής.

× Πιο αναλυτικά, μπορούμε να δούμε τη διαμόρφωση εργαλείων και μεθόδων στο αντικείμενο που προσεγγίζει η μελέτη «**Προτάσεις και Στρατηγικές Βιώσιμου Σχεδιασμού στον Αστικό Χώρο**»¹ που αφορά στην διατύπωση στρατηγικών και κριτηρίων σχεδιασμού με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και των οικολογικών συνθηκών, και την εξοικονόμηση ενέργειας μέσω των συστημάτων ΑΕΠ στον αστικό ιστό. Η συγκεκριμένη μελέτη εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο στρατηγικών που αφορούν στη διαμόρφωση αστικών συστημάτων καινοτομίας και διατυπώνουν εργαλεία για τον επαναπροσδιορισμό των παραμέτρων του σχεδιασμού του αστικού χώρου στοχεύοντας στη βελτίωση της αποδοτικότητας των αστικών οικοσυστημάτων.

Α08 προτάσεις και στρατηγικές βιώσιμου σχεδιασμού στον αστικό χώρο

* οι φωτογραφίες και χάρτες που παρουσιάζονται αποτελούν μέρος της συγκεκριμένης μελέτης του ερευνητικού προγράμματος (βλ. σημ. 1)

1 Ερευνητική Ομάδα: Αλεξάνδρου, Ε., Κόρδος, Ν., «**Προτάσεις και Στρατηγικές Βιώσιμου Σχεδιασμού στον Αστικό Χώρο στα Πλαίσια των Προτεινόμενων Παρεμβάσεων του Προγράμματος**», στο **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**, *op. cit.*, Φάση Β' σελ. 222-229, φάση Α' σελ.284-289.

Αντικείμενο της συγκεκριμένης μελέτης συνιστά το αστικό πεδίο ως διαμορφούμενο από διασυνδεδεμένες χωρικές ενεργειακού και οικολογικού δυναμικού ή ελλείματος με στόχο τη βιωσιμότητα και εξοικονόμηση ενέργειας και πόρων για κάθε εξεταζόμενη περιοχή. Σε αυτό το πλαίσιο, διαμορφώνονται εργαλεία που διατυπώνουν βασικούς χειρισμούς σε επίπεδο αστικού σχεδιασμού, που σχετίζονται με τον χειρισμό πράσινων και ανοιχτών χώρων, τη διαμόρφωση σκίασης, τη διαχείριση πράσινων υδάτων και την υλικότητα. Ως βασικό, ωστόσο, πολεοδομικό εργαλείο σχεδιασμού συστήνεται το 'Σχέδιο Χρήσης Ενέργειας' που αφορά στην αποδοτική διαχείριση των πόρων αποσκοπώντας στην ενεργειακή αυτάρκεια των πολεοδομικών σχηματισμών. Συνιστά στην ουσία ένα εργαλείο συντονισμού του ενεργειακού σχεδιασμού που επιδιώκει τη σύνδεση των διακριτών επιπέδων πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού για την ανάδειξη της οικολογικής ταυτότητας της πόλης. Η διαμόρφωσή του γίνεται μέσω της σύστασης ενός συνόλου χαρτών, διαγραμμάτων και κειμένων που ύστερα από την κατάλληλη επεξεργασία παρέχουν συμπεράσματα αναγκαία για τις προτάσεις επεμβάσεων στον αστικό χώρο.

Για τη σύσταση των μελετών που απαρτίζουν το ΣΧΕ κρίνεται απαραίτητη και αναγκαία η συστηματική καταγραφή της περιοχής μελέτης και η επεξεργασία των στοιχείων της μέσα από μοντελοποιημένες μεθόδους, όπως από ειδικά προγράμματα εξομοίωσης, που εξάγουν τεκμηριωμένα συμπεράσματα για κάθε περιοχή. Στη συνέχεια, βάσει αυτών των μετρήσεων που προκύπτουν από τα διαφορετικά εργαλεία, διαμορφώνονται *ρεαλιστικά σενάρια* για την κάθε περιοχή που ελέγχονται μέσω σχεδίων εφαρμογής².

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η μεθοδολογία που αναδεικνύεται έχει αναλυτική στόχευση, καθώς επικεντρώνεται στην όσο το δυνατόν αντικειμενική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης ως προς συγκεκριμένους δείκτες μέτρησης που ποσοτικοποιούν το ενεργειακό αποτύπωμα της κάθε περιοχής τη δεδομένη χρονική στιγμή. Οι δείκτες αυτοί καθιστούν μετρήσιμα μέσω μοντελοποιημένων μεθόδων τα στοιχεία που

² *Ibid.*, σελ. 228.

έχουν προκύψει από την συστηματική καταγραφή της περιοχής. Συστείνονται με αυτόν τον τρόπο χάρτες, διαγράμματα και κείμενα που αποτυπώνουν τα συμπεράσματα αυτής της διαδικασίας, και αποτελούν τεκμηριωμένες καταγραφές και επεξηγήσεις του παροντικού πεδίου. Μπορούμε να πούμε ότι συνιστούν εργαλεία ελέγχου της υφιστάμενης κατάστασης, αναγκαία για τη διαμόρφωση του πλαισίου και για τον χειρισμό και διάρθρωση των αστικών και πολεοδομικών παρεμβάσεων. Η μεθοδολογία που αναπτύσσεται δίνει τη δυνατότητα καθολικού χειρισμού του πεδίου, που αναλύεται σε επιμέρους σύνολα ιδιοτήτων ή/και περιοχών. Τα εργαλεία που διαμορφώνονται και αποτυπώνονται σε μια σειρά διαφορετικών μέσων καταγραφής (χάρτες, διαγράμματα, κείμενα) μέσω τεκμηριωμένων μεθόδων αναλύουν το συνολικό πεδίο ως προς συγκεκριμένες παράμετρους ώστε να προκύψουν ακριβή συμπεράσματα επί των οποίων θα είναι δυνατόν να στηριχθούν οι ενδεχόμενες παρεμβάσεις ανά περιοχή.

Μπορούμε, έτσι, να συσχετίσουμε τη συγκρότηση της συγκεκριμένης μεθοδολογίας με ένα **‘αναλυτικό υποκείμενο’** που εμφανίζεται μέσω της συγκρότησης τεκμηριωμένων μεθόδων που αναδεικνύουν μαθηματικοποιημένες έννοιες ικανές να περιγράψουν αντικειμενικά την ολότητα ενός συνόλου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση οι έννοιες που αναδεικνύονται αφορούν στην περιγραφή και αποτίμηση του ενεργειακού αποθέματος κάθε περιοχής, και ποσοτικοποιούνται από τους αντίστοιχους δείκτες μέτρησης. Τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται μπορούν να χαρακτηριστούν από μια δεδομεινικότητα, καθώς αφορούν στην καταγραφή και είσοδο μετρήσιμων δεδομένων, όπου έπειτα από την μαθηματικοποιημένη επεξεργασία τους προκύπτουν τεκμηριωμένα συμπεράσματα, που έχουν κατά έναν τρόπο αξιωματική ισχύ. Καταλήγουν με αυτόν τον τρόπο σε τεκμηριωμένες περιγραφές της υφιστάμενης κατάστασης, που διαμορφώνει το συνολικό πλαίσιο επί του οποίου προτείνονται οι βασικές κατευθύνσεις και στρατηγικές που στην συνέχεια δύναται να εξειδικεύονται από επόμενα σχέδια εφαρμογής.

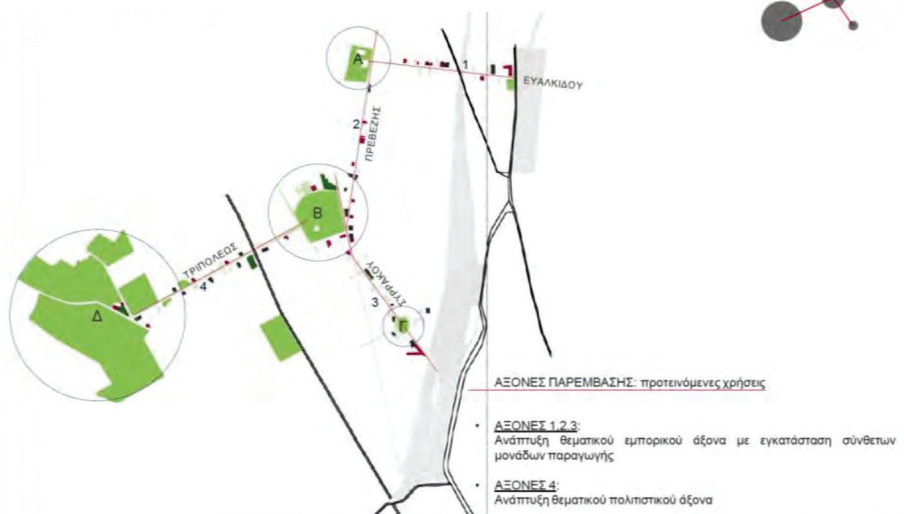
Α02 τα σημεία των κενών: ο προσδιορισμός των ανταποδοτικών χρήσεων

* οι φωτογραφίες και χάρτες που παρουσιάζονται αποτελούν μέρος της συγκεκριμένης μελέτης του ερευνητικού προγράμματος (βλ.σημ. 3)

× Τη συγκρότηση μιας διαφορετικής μεθοδολογίας είναι δυνατόν να παρατηρήσουμε στη μελέτη **«Τα σημεία των κενών: Ο προσδιορισμός των ανταποδοτικών χρήσεων»**³, που όπως είδαμε, επικεντρώνεται στην αξιοποίηση κενών αστικών κελυφών και ελεύθερων χώρων μέσω της εισαγωγής ανταποδοτικών χρήσεων. Η μελέτη επικεντρώνεται σε τέσσερις περιοχές μικρότερης κλίμακας, τις οποίες προσεγγίζει μέσω της διαφορετικής γεωμετρικής τους θεώρησης ως προς την εμφάνιση των υπό εξέταση κριτηρίων και ταυτόχρονα των κατευθύνσεων των σχεδιαζόμενων παρεμβάσεων. Οι περιοχές μελέτης προσεγγίζονται και επιλύονται με παραδειγματικό τρόπο με την διαμόρφωση ενός μεθοδολογικού εργαλείου που είναι δυνατόν να προσαρμόζεται και να εφαρμόζεται ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ανάγκες και προκλήσεις και σε άλλες περιοχές.

Βασική επιδίωξη της συγκεκριμένης μεθοδολογίας είναι η αναδιαμόρφωση του χαρακτήρα της κάθε περιοχής με επίκεντρο τους κατοίκους, την τοπική οικονομία, τον πολιτισμό και το αστικό περιβάλλον μέσω της εισαγωγής χρήσεων και δραστηριοτήτων ως φορείς δυναμικών νέων ιδιοτήτων σε κάθε σύνολο. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο διαμορφώνονται χάρτες καταγραφής χρήσεων ανά τομέα και ανά όροφο, κενών αστικών κελυφών, ισογείων και ανοιχτών-ελεύθερων χώρων, και πίνακες του αστικού κτιριακού δυναμικού ανά τυπολογία. Μέσω της ανάγνωσης αυτών των χαρτών προκύπτουν σημαντικά συμπεράσματα για το λανθάνον δυναμικό της κάθε περιοχής μελέτης και τη χωρική διασπορά του. Το βασικό εργαλείο συνίσταται στον σχεδιασμό της *γεωμετρικής θεώρησης* των στοιχείων που καταγράφονται στους χάρτες, από όπου προκύπτουν η κατεύθυνση και η διαχείριση των παρεμβάσεων. Έτσι, π.χ. στην περιοχή μελέτης των Πατησίων, με τον εντοπισμό και παρατήρηση αρκετών κενών κτιριακών κελυφών διάσπαρτων στο αστικό σύνολο σε συνδυασμό με την έλλειψη ή ανυπαρξία ελεύθερων δημόσιων χώρων, διαμορφώνεται

³ Ερευνητική Ομάδα: Μάρη Ι., **«Τα σημεία των κενών: Ο προσδιορισμός των ανταποδοτικών χρήσεων»**, στο *Διερεύνηση Στρατηγικών για τη δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο*, *op. cit.*, Φάση Β', σελ. 104-135, φάση Γ', σελ. 31.



22. Η περιοχή του Κολωνού. Προτεινόμενες παρεμβάσεις μέσα από την σχεδιαστική γεωμετρική θεώρηση της περιοχής.

η σχεδιαστική θεώρηση της περιοχής μέσω της σημειακής εισαγωγής χρήσεων-δραστηριοτήτων σε κενά κτίρια, που διαμορφώνουν πόλους ως κέντρα κύκλων μεγαλύτερης εμβέλειας (η θεώρηση των *τεμνόμενων κύκλων*)⁴. Οι γεωμετρικές αυτές θεωρήσεις της περιοχής αποτυπώνονται κάθε φορά, όπως είδαμε, σε ένα ιδεόγραμμα που συνιστά αναγνωριστικό και κατευθυντήριο εργαλείο που καθορίζει τον χαρακτήρα, την πυκνότητα, την οργάνωση και την διάρθρωση των παρεμβάσεων.

Επικεντρώνεται θα λέγαμε η μελέτη στην κατασκευή ενός μεθοδολογικού εργαλείου που προκύπτει τη στιγμή αναπαράστασης των θεωρήσεων οργάνωσης και σχεδιασμού της περιοχής σε κωδικοποιημένα διαγράμματα (ιδεογράμματα). Διαμορφώνεται με αυτόν τον τρόπο μια

⁴ *Ibid.*, σελ. 104.

μεθοδολογία που επιδιώκει την διαμόρφωση εργαλείων ελέγχου μέσω του σχεδιασμού της παρέμβασης, που κατατάσσουν και οργανώνουν τις περιοχές με βάση τις υπό διαμόρφωση τυπολογίες διαχείρισης. Ανάλογα με την κάθε περιοχή μελέτης, τα ειδικά τοπογραφικά και χωρικά χαρακτηριστικά της, τα σημαντικά τοπόσημα, και της βασικής στόχευσης μέσω της παρατήρησης και της προσπάθειας αναδιαμόρφωσης του υφιστάμενου χαρακτήρα, αλλάζει η γεωμετρική θεώρηση του συνόλου, και αντίστοιχα το ενδεικτικό ιδεόγραμμα, γίνεται δηλαδή η προσαρμογή του εργαλείου μέσω της εφαρμογής του. Η μεθοδολογία που αναπτύσσεται μπορούμε να πούμε ότι στηρίζεται σε σχεδιαστικά εργαλεία που αναπαριστούν διαφορετικές εκδοχές του πραγματικού όπως συλλαμβάνεται μέσω μετρήσεων και καταγραφών, αλλά και μέσω εμπειρικών παρατηρήσεων ποιοτικών μη μετρήσιμων χαρακτηριστικών. Αυτά τα χαρακτηριστικά και οι ιδιότητες, όπως ο χαρακτήρας της περιοχής μέσω της γεωμετρικής θεώρησης του δυναμικού της, επιχειρείται να κωδικοποιηθούν και να ελεγχθούν μέσω του σχεδιασμού, και πιο ειδικά στη συγκεκριμένη περίπτωση μέσω της διαμόρφωσης ενδεικτικών ιδεογραμμάτων.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, θα ήταν δυνατόν να συσχετίσουμε τη συγκεκριμένη μεθοδολογία προσέγγισης και διαχείρισης του αντικειμένου διαπραγμάτευσης με την ταυτόχρονη συγκρότηση ενός **‘σχεδιαστικού υποκειμένου’**. Σε αυτή την περίπτωση, βασική πρόθεση αποτελεί η αναπαράσταση των διαφορετικών εκδοχών του αναδιαμορφωμένου αστικού πεδίου βάσει της κατεύθυνσης της παρέμβασης. Αναδεικνύεται, έτσι, η διαφορετικότητα των περιπτώσεων μέσω της κάθε φορά προσαρμογής του εργαλείου στα συγκεκριμένα ειδικά χαρακτηριστικά και περιπτώσεις. Η μεθοδολογία που διαμορφώνεται συστήνει εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε διαφορετικές περιπτώσεις, αλλά δεν έχουν τη δυνατότητα καθολικής εποπτείας και διαχείρισης του ευρύτερου αστικού πεδίου. Ο εντοπισμός και εφαρμογή σε πολεοδομικούς σχηματισμούς μικρότερης κλίμακας, αντίθετα, δίνει τη δυνατότητα ‘μεγέθυνσης’ των υπό μελέτη παραμέτρων και στοιχείων που εξυπηρετούν στην εστιασμένη κατεύθυνση και σχεδιαστική οργάνωση. Η μεθοδολογία, σε αυτή την

περίπτωση, παρά τα σαφώς τεκμηριωμένα στοιχεία της, δε διατυπώνει καθολικές αξιωματικές προτάσεις, αλλά θεωρήσεις που μεταβάλλονται και προσαρμόζονται μέσω της σχεδιαστικής εφαρμογής.

× Διαφορετικού τύπου μεθοδολογία μπορούμε να διακρίνουμε κατά την διαμόρφωση του αντικειμένου της πρότασης «**Τα κενά οικόπεδα, οι ακάλυπτοι χώροι και οι δρόμοι: κατευθύνσεις σχεδιασμού για έναν δημόσιο χώρο που θα ευνοεί τον γενόσημο σχεδιασμό**»⁵ όπου όπως είδαμε, αφορά στην αξιοποίηση των ελεύθερων χώρων που προκύπτουν ως συνενώσεις των αδόμητων χώρων του οικοδομικού τετραγώνου, και εστιάζει στην περιοχή μελέτης των Πατησίων. Όπως είδαμε, η μελέτη επικεντρώνεται στη διαμόρφωση ενός διαδικαστικού αναπαραστατικού εργαλείου που έχει τη δυνατότητα να κατηγοριοποιήσει τις άτυπες σχηματοποιήσεις συνενώσεων ελεύθερων χώρων σε διακριτούς γενόσημους τύπους με στόχο την μετέπειτα αντιστοίχισή τους με διαφορετικούς γενόσημους τύπους χρήσεων.

Α03 τα κενά οικόπεδα, οι ακάλυπτοι χώροι και οι δρόμοι: κατευθύνσεις σχεδιασμού για έναν δημόσιο χώρο που θα ευνοεί τον γενόσημο σχεδιασμό

Η μεθοδολογία της εργασίας εστιάζει αρχικά στην καταγραφή και μέτρηση διαφορετικών δεδομένων που περιγράφουν τις διακριτές χωρικές μονάδες με στόχο τη συγκριτική τους ανάλυση μέσα από την ποσοτικοποίηση μετρήσιμων χαρακτηριστικών διαφορετικών τάξεων. Για αυτό τον λόγο χρησιμοποιούνται κυρίως μη ερμηνευτικές, αυτοματοποιημένες αλγοριθμικές μέθοδοι που κυρίως μέσα από τις κατόψεις των χώρων ποσοτικοποιούν σύνολα *μετρικών, γεωμετρικών και τοπολογικών χαρακτηριστικών των υπό ανάλυση χώρων*⁶. Ταυτόχρονα, διακρίνεται και μετράται με αντίστοιχες μεθόδους η κλίμακα των παραπάνω χαρακτηριστικών, είτε ως προς κάθε μονάδα

* οι φωτογραφίες και χάρτες που παρουσιάζονται αποτελούν μέρος της συγκεκριμένης μελέτης του ερευνητικού προγράμματος (βλ. σημ. 5)

5 Ερευνητική Ομάδα: Γαλάτουλα, Τ., Λάσκαρη, Α., Longuepee, C., «**Τα κενά οικόπεδα, οι ακάλυπτοι χώροι και οι δρόμοι: κατευθύνσεις σχεδιασμού για έναν δημόσιο χώρο που θα απευθύνεται στην πολυπολιτισμικότητα της σύγχρονης κοινωνίας με διατυπώσεις προγραμμάτων που θα ευνοούν τον γενόσημο σχεδιασμό**», στο *Διερεύνηση Στρατηγικών για τη δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο*, *op. cit.*, Φάση Β', σελ. 136-147.

6 *bid.*, σελ. 138.

ανεξάρτητα, είτε μέσω της συμμετοχής της στο δίκτυο της περιοχής, όπου πλέον μετράται ο βαθμός συνδεσιμότητας της κάθε μονάδας. Με το σύνολο αυτών των μετρήσεων κάθε χωρική δομή περιγράφεται ως πολυδιάστατο διάνυσμα πολλαπλών ιδιοτήτων, που μέσω αλγοριθμικών μεθόδων μείωσης διαστάσεων οπτικοποιείται με τρόπο αναγνώσιμο και εύληπτο. Επιτρέπεται με αυτόν τον τρόπο η σύγκριση και ο εντοπισμός ομοιότητας ή διαφοράς ανάμεσα στους υπό ανάλυση χώρους κι η ανάδειξη συγκεκριμένων τύπων σχηματισμών. Οι τύποι οι οποίοι προκύπτουν δεν αφορούν σε μορφολογικά ή χωρικά χαρακτηριστικά που διακρίνονται μεμονωμένα, αλλά στην ταυτόχρονη μελέτη όλων των χαρακτηριστικών ταυτόχρονα εντός ενός συστήματος πολλαπλών ιδιοτήτων και αφηρημένων συσχετισμών μεταξύ των στοιχείων, και άρα δεν θα μπορούσαν να περιγραφούν σαφώς μέσα από τις διακριτές παραμέτρους από τις οποίες συνίστανται. Στην συνέχεια, διαμορφώνεται ένα ευρύ φάσμα γενόσημων τύπων χρήσεων που μπορούν να ενσωματωθούν σε αντίστοιχους τύπους χώρων βάσει κριτηρίων. Στο τέλος της μελέτης διαμορφώνονται και σχεδιάζονται επιπλέον συγκεκριμένες σχεδιαστικές κατευθύνσεις για τον σχεδιασμό του αστικού εξοπλισμού για τους ελεύθερους χώρους που πρόκειται να αξιοποιηθούν.

Παρατηρούμε σε αυτή την περίπτωση ότι η μελέτη στηρίζεται στην διαμόρφωση ενός μεθοδολογικού εργαλείου διαδικαστικής αναπαράστασης μέσω της σχεδιαστικής διαχείρισης της παρέμβασης που οργανώνεται με τη διάκριση διαφορετικών γενόσημων χωρικών τύπων. Ταυτόχρονα, ωστόσο, το εργαλείο έχει αναλυτική ισχύ καθώς καταγράφει, ποσοτικοειεί και μετράει χωρικά χαρακτηριστικά τα οποία επεξεργάζεται μέσω μοντελοποιημένων αλγοριθμικών μεθόδων που καταλήγουν σε τεκμηριωμένα αδιαμφισβήτητα συμπεράσματα. Οι χωρικοί τύποι που διακρίνονται μέσω του εργαλείου δεν συνιστούν αποτελέσματα ερμηνείας ή παρατήρησης, αλλά δεδομένα που έχουν εξαχθεί μέσω της συνδυαστικής μέτρησης πολλαπλών ιδιοτήτων. Με αυτόν τον τρόπο, τα συμπεράσματα που προκύπτουν, δηλαδή η διάκριση των χωρικών τύπων, δεν αποτελούν μόνο σχεδιαστικές θεωρήσεις για την ανασυγκρότηση του πεδίου μέσω της παρέμβαση, αλλά και αξιωματικά δεδομένα περιγραφής της υφιστάμενης κατάστασης.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, μπορούμε να πούμε ότι η συγκεκριμένη μεθοδολογία επιχειρεί τη σύνδεση αναλυτικών αλλά και σχεδιαστικών διαδικασιών και είναι δυνατόν να τη συσχετίσουμε με την εμφάνιση ενός **‘υβριδικού υποκειμένου’** που επιχειρεί τη σύμπραξη μεταξύ διαφορετικών ειδών λογικών. Το κοινό αντικείμενο που προκύπτει από αυτή την σύμπραξη σε αυτή την περίπτωση είναι το ίδιο το εργαλείο διαδικαστικής ανάλυσης και αναπαράστασης για την διαχείριση της παρέμβασης. Η μεθοδολογία που αναπτύσσεται σε αυτή την μελέτη εφαρμόζεται πιλοτικά σε μια μικρότερη περιοχή εφαρμογής, αλλά θα ήταν δυνατή η εφαρμογή της σε μεγαλύτερα πεδία με την ίδια ασφάλεια και ακρίβεια εξαγωγής συμπερασμάτων. Σε αυτή την περίπτωση, η μεθοδολογία που αναπτύσσεται δεν επικεντρώνεται μόνο στην αναλυτική ή αναπαραστατική δυνατότητα των εργαλείων για την περιγραφή και απόδοση νοήματος μέσω αυτών στο πεδίο, αλλά εστιάζει στη διαμόρφωση υβριδικών εργαλείων που ασχολούνται ταυτόχρονα με την καταγραφή και τη σχεδιαστική διαχείριση των στοιχείων. Τα εργαλεία διαμορφώνονται μέσω της συμπερίληψης και ενσωμάτωσης διαφορετικών ειδών πληροφορίας και στην οπτικοποίηση και διαχείριση των απροσδόκητων τρόπων μέσω των οποίων ετερόμορφα στοιχεία και ιδιότητες του πεδίου σχετίζονται. Τα εργαλεία που αναπτύσσονται σε αυτή την περίπτωση έχουν επιπροσθέτως τη δυνατότητα να παραμένουν ανοιχτά, να δέχονται δηλαδή διαρκώς νέα δεδομένα και να παρακολουθούν και να διαχειρίζονται την μεταβολή και αναδιάρθρωση του πεδίου που αυτά προκαλούν.



Όπως είδαμε στο δεύτερο κεφάλαιο, ο τρίτος άξονας αφορά στην διαμόρφωση διαφορετικών τύπων ταυτοτήτων ερευνητικού υποκειμένου κατά την διαπραγμάτευση του εξωτερικού πλαισίου μέσω της ανάπτυξης διαφορετικών διαδικαστικών λογικών. Αναφερόμαστε ουσιαστικά σε γενόσημες διαδικασίες, δηλαδή σε καθοριστικές λογικές που ανασυγκροτούν το παρόν μέσω ρήξεων και μετατοπίσεων, και από τις οποίες προκύπτουν ως εμφάνιση και τοπικοποίησή τους διαφορετικοί τύποι υποκειμένων. Η αντίστοιχη λογική περιγραφής του αντικειμένου που σκιαγραφήσαμε επικεντρώνεται στην ανάδειξη και μελέτη διαφορετικών μεθοδολογιών και εργαλείων που αναπτύσσονται από τους ερευνητές για τη διαχείριση, τον έλεγχο και εν τέλει την ανασυγκρότηση του πεδίου μέσω της διαμόρφωσης διαφορετικών αντικειμένων. Το αντικείμενο που προκύπτει κάθε φορά μέσα από αυτή τη διαδικασία θεωρείται ως μια ρήξη, ως ένα συμβάν που ανασυγκροτεί το αστικό πεδίο μέσω συγκεκριμένων όρων και λογικών. Η διαδικαστική λογική μέσω της οποίας κάθε ερευνητικό υποκείμενο συμμετέχει στην ανασυγκρότηση του παροντικού πεδίου διαμορφώνει και οργανώνει τα εργαλεία και τη μεθοδολογία του με διαφορετικό τρόπο. Αναφερόμαστε σε αυτή την περίπτωση στα διαφορετικά εργαλεία που διαμορφώνονται σε κάθε πρόταση για την καταγραφή και περιγραφή του παροντικού πεδίου και για τη διαχείριση και τον ανασχεδιασμό του. Η συλλογή και καταγραφή δεδομένων, η ποσοτικοποίηση και η οπικοποίησή τους, η ανάπτυξη διαφορετικών μεθόδων επεξεργασίας τους, η διαχείριση της παρέμβασης μέσω αναπαραστατικών ή στρατηγικών(αξιωματικών) ορισμών θεωρούμε ότι συνιστούν εκφορές της γενόσημης διαδικαστικής λογικής που αναδεικνύει διαφορετικές μεθοδολογίες και αντίστοιχα υποκείμενα. Μπορούμε έτσι να δούμε συνδυαστικά την ανάδειξη μιας διαφορετικής κάθε φοράς διαδικαστικής μεθοδολογίας για τον χειρισμό του πεδίου και την εμφάνιση μέσω της εφαρμογής της διαφορετικών τύπων υποκειμένου.

Έτσι, ανακεφαλαιώνοντας τα παραπάνω μπορούμε να σκιαγραφήσουμε μια τρίτη τυπολογία διαμόρφωσης του υποκειμένου, που εκφέρεται ως **'αναλυτικό', 'σχεδιαστικό'** ή **'υβριδικό'**, και των αντίστοιχων λογικών περιγραφής του αντικειμένου τη στιγμή διαπραγμάτευσης ενός εξωτερικού πλαισίου μέσω της ανάδειξης διαφορετικών διαδικαστικών λογικών και μεθοδολογιών εργαλειακής διαχείρισης του πεδίου. Σε αυτό το πλαίσιο, ως πρώτος τύπος ορίζεται το **'αναλυτικό υποκείμενο'** που ανασυγκροτεί το παροντικό πεδίο μέσω μεθόδων ανάλυσής του σε επιμέρους συνιστώσες που ποσοτικοποιούνται και μελετώνται

από μοντελοποιημένα εργαλεία. Σε αυτή την περίπτωση, βασικό ρόλο αποκτά η αναλυτική καταγραφή διαφορετικών δεδομένων της παροντικής κατάστασης και η επεξεργασία τους μέσα από κανονιστικούς ορισμούς που καταλήγουν σε τεκμηριωμένα συμπεράσματα με καθολική ισχύ. Οι έννοιες και οι όροι που προκύπτουν ως συμπεράσματα περιγραφής των συνιστωσών του παροντικού πεδίου είναι κατά μια έννοια αντικειμενικές, καθώς έχουν υποβληθεί στην κυριολεκτική ισχύ τεκμηριωμένων συμπερασμάτων, και άρα έχουν απομακρυνθεί από την πολλαπλότητα των γλωσσών. Η λεπτομερής και αναλυτική περιγραφή διαφορετικών συνιστωσών του αστικού πεδίου, η επεξεργασία των δεδομένων καταγραφής μέσω μοντελοποιημένων εργαλείων, καταλήγουν στην διατύπωση στρατηγικών προτάσεων και κατευθύνσεων με σχεδόν 'αξιωματική' ισχύ για τη διαχείριση των ζητημάτων και προκλήσεων που έχουν αναδειχθεί. Οι μεθοδολογίες και τα εργαλεία που αναπτύσσονται σε αυτή την περίπτωση έχουν τη δυνατότητα συνολικής εποπτείας του αστικού πεδίου, ενώ στη συνέχεια εξειδικεύονται σε επιμέρους σημεία μέσω πιο ειδικών σχεδίων και εφαρμογών. Ως δεύτερος τύπος υποκειμένου εντοπίζεται το **'σχεδιαστικό υποκείμενο'** που διαπραγματεύεται το πεδίο χρησιμοποιώντας εργαλεία ελέγχου που αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού, κατά τη διαδικασία δηλαδή σχεδιαστικής εκφοράς του ανασυγκροτημένου παρόντος. Η μεθοδολογία που αναπτύσσεται σε αυτή την περίπτωση επικεντρώνεται στην διαμόρφωση εργαλείων που αναπαριστούν διαφορετικές εκφορές του αισθητού μέσα από οργανώσεις και συγκροτήσεις ποιοτικών χαρακτηριστικών του πεδίου, όχι απαραίτητα μετρήσιμων. Μέσω διαδικαστικών σχηματισμών και εργαλείων που στηρίζονται σε μετρήσεις και καταγραφές, αλλά και σε παρατηρήσεις ποιοτικών χωρικών χαρακτηριστικών, προκύπτουν διαφορετικές σχεδιαστικές θεωρήσεις του πεδίου με τη μορφή ενεργών υλοποιήσεων, που έχουν την δυνατότητα άμεσης ενημέρωσης του αστικού πεδίου. Σε αυτή την περίπτωση τα εργαλεία που αναπτύσσονται επικεντρώνονται σε επιμέρους σύνολα τα οποία διαχειρίζονται μέσω εποπτικών σχεδιαστικών μεθοδολογιών, αναδεικνύοντας την διαφορετικότητα των περιπτώσεων μέσα από την κάθε φορά εφαρμογή. Τέλος, ως τρίτος τύπος υποκειμένου εντοπίζεται το **'υβριδικό υποκείμενο'** που διαπραγματεύεται κάθε φορά το παροντικό πεδίο μέσω μεθοδολογιών και λογικών που ενσωματώνουν συμπράξεις ανάμεσα σε διαφορετικά είδη εργαλείων. Τα εργαλεία που αναπτύσσονται σε αυτή την περίπτωση στηρίζονται στις καταγραφές δεδομένων και χαρακτηριστικών όχι απαραίτητα μετρήσιμων ή περιγράψιμων, που ποσοτικοποιούνται και αλληλοσχετίζονται μέσω διαδικαστικών αναπαραστατικών μεθόδων. Μέσω συνδυαστικών μεθόδων που συμπεριλαμβάνουν διαφορετικών ειδών πληροφορίες και διαχειρίζονται το σύστημα αλληλοεξάρτησής τους, προκύπτουν σχεδιαστικές θεωρήσεις του αστικού πεδίου

που έχουν υποβληθεί στον έλεγχο αντικειμενικών συμπερασμάτων. Τα υβριδικά εργαλεία αυτά όπως παρατηρούμε έχουν τη δυνατότητα να περιγράφουν και να εντάσσουν την χρονική μεταβολή του αστικού πεδίου, παραμένοντας ανοιχτά σε νέα δεδομένα και αναδεικνύοντας νέες εναλλακτικές δυνατότητες. Μετατρέπονται με αυτόν τον τρόπο σε εργαλεία ανάλυσης και άμεσης ανασυγκρότησης του πεδίου που συστήνουν μια ανοιχτή διαδικασία σχεδιασμού του αστικού πεδίου μέσω της σύμπραξης διαφορετικών λογικών.

// / τυπολογία λογικών περιγραφής υποκειμένου - αντικειμένου ΙΙΙ

αναλυτικές μέθοδοι	Α01	Διαμόρφωση κυρίως αναλυτικών εργαλείων λεπτομερής καταγραφής της υφιστάμενης κατάστασης και των ισχυόντων θεσμικών πλαισίων και χρηματοδοτικών προγραμμάτων. Βάσει των τεκμηριωμένων αποτελεσμάτων που έχουν προκύψει από μοντελοποιημένες μεθόδους το παροντικό πεδίο διακρίνεται σε πέντε χωρικές ενότητες για τις οποίες διατυπώνονται βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις.	αναλυτικό υποκείμενο
	Α05	Διαμόρφωση κυρίως αναλυτικών εργαλείων ελέγχου και περιγραφής της υφιστάμενης κατάστασης. Λεπτομερής περιγραφή του παροντικού πεδίου μέσω της ανάλυσης σε διαφορετικά επίπεδα όπου τα υπό εξέταση στοιχεία ποσοτικοποιούνται σε χάρτες και διαγράμματα της υφιστάμενης κατάστασης ως προς συγκεκριμένες παραμέτρους. Η ταυτόχρονη ανάγνωση τους καταλήγει στην σπονδύλωση του έργου σε κόμβους και άξονες, και στη διαμόρφωση του γενικού πλαισίου των κατευθυντήριων στόχων.	
	Α08	Αναλυτικά εργαλεία μέτρησης για την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης. Προκύπτουν τεκμηριωμένα αποτελέσματα μέσω των οποίων κατευθύνεται ο αστικός σχεδιασμός. Συστηματική μελέτη και καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης μέσα από μοντελοποιημένες μεθόδους που διαμορφώνουν ρεαλιστικά σενάρια για την περιοχή, τα οποία στην συνέχεια ελέγχονται από σχέδια εφαρμογής.	
	ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΘΗΝΑ		
	ΣΥΓΓΡΟΥ: ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΔΡΟΜΟ ΣΤΗΝ ΑΣΤΙΚΗ ΛΕΩΦΟΡΟ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ ΜΕΤΩΠΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ		
	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ		



σχεδιαστικές μέθοδοι	<p>Α02</p> <p>ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΚΕΝΩΝ: Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ</p>	<p>Διαμόρφωση εργαλείων ελέγχου κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού μέσα από την γεωμετρική θεώρηση κάθε περιοχής. Βασικό εργαλείο η αναγνώριση και τυπολόγηση των περιοχών μέσα από τις γεωμετρικές θεωρήσεις των ειδικών χαρακτηριστικών της κάθε περιοχής. Διαφορετικές εκδοχές 'ς βάσει της κάθε εφαρμογής.</p>	σχεδιαστικό υποκείμενο
	<p>Α07</p> <p>ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΪΕΡΑ ΟΔΟ</p>	<p>Διαμόρφωση εργαλείων ελέγχου διαμέσω του σχεδιασμού της περιοχής μελέτης. Σχεδιαστικά εργαλεία που δίνουν έμφαση σε συσχετισμούς διαδικασιών και ποιοτήτων του τοπιακού υποβάθρου και καταλήγουν στην σχεδιαστική θεώρηση της περιοχής ως ένα σύνθετο πλέγμα διαφορετικών επιπέδων διαχείρισης που ενοποιούνται σε υβριδικές δομές.</p>	
σύμπραξη μεθόδων	<p>Α03</p> <p>ΤΑ ΚΕΝΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ, ΟΙ ΑΚΑΛΥΠΤΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ: ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ ΠΟΥ ΘΑ ΕΥΝΟΕΙ ΤΟΝ ΓΕΝΟΣΗΜΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ</p>	<p>Διαμόρφωση ενός διαδικαστικού αναπαραστατικού εργαλείου, που την ίδια στιγμή στοχεύει στην μέτρηση και ποσοτικοποίηση στοιχείων μέσα από μοντελοποιημένες διαδικασίες, αλλά καταλήγει σε τυπολογίες χώρων που διαμορφώνουν τη σχεδιαστική θεώρηση της περιοχής. Σύμπραξη και άμεση ενσωμάτωση σε ένα εργαλείων αναλυτικών και σχεδιαστικών μεθόδων.</p>	υβριδικό υποκείμενο
	<p>Α04</p> <p>ΑΣΤΙΚΑ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ</p>	<p>Διαμόρφωση διαδικαστικών υβριδικών εργαλείων, τα οποία συλλέγουν διαρκώς δεδομένα και συμβάλλουν άμεσα στην διαχείριση των περιοχών μελέτης. Σύμπραξη πολλών ειδών πληροφορίας από πολλαπλές πηγές (ερευνητές, χρήστες, αισθητήρες). Η καταγραφή και ποσοτικοποίηση των στοιχείων μετατρέπεται σε μια διαρκή διαδικασία σχεδιασμού που ανατροφοδοτεί και αναδιαμορφώνει το ψηφιακό αλλά και το φυσικό πεδίο της πόλης. Διαδικαστικά εργαλεία που έχουν τη δυνατότητα ελέγχου και ενσωμάτωσης της μεταβολής του πεδίου.</p>	
	<p>Α06</p> <p>ΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ: Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΠΑΤΗΣΙΩΝ</p>	<p>Διαμόρφωση διαδικαστικού εργαλείου αναπαράστασης της μεταβολής και αναδιάρθρωσης της συνεκτικότητας του αστικού σώματος. Εισαγωγή καταγραφών, ποσοτικοποίηση των ιδιοτήτων του αστικού σώματος, και έξοδος σχεδιαστικής αναθεώρησης του αστικού ιστού μετά από την επιλογή των κόμβων επανακατοίκισης.</p>	

4 συμπεράσματα >>

διαπραγματεύσεις του πεδίου της Αθήνας ως ανοιχτό αντικείμενο μέσα απο διαφορετικά υποκείμενα _



23. Χαρτογράφηση των προτεινόμενων ιεραρχημένων αστικών παρεμβάσεων στην Μητροπολιτική Αθήνα όπως αποτυπώνεται στο υπό μελέτη ερευνητικό πρόγραμμα

Στην συγκεκριμένη εργασία, επιχειρήσαμε να δούμε τις διαφορετικές εννοιοδοτήσεις και ως εκ τούτου ανακατασκευές του αστικού πεδίου της Αθήνας μέσα από διαφορετικούς τύπους ταυτοτήτων ερευνητικών/δημιουργικών υποκειμένων όπως εμφανίζονται μέσα από το ερευνητικό πρόγραμμα «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**». Το συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα, που ολοκληρώθηκε την περίοδο 2012-2014 από την Αρχιτεκτονική Σχολή Ε.Μ.Π. σε συνεργασία με την περιφέρεια Αττικής, όπως είδαμε ορίζει ένα ευρύ πλαίσιο στρατηγικών και μεθοδολογιών για την οργάνωση παρεμβάσεων στο μητροπολιτικό πεδίο της Αθήνας που διατυπώνονται από ένα πολυπληθές σύνολο ερευνητών. Το πλήθος των προσεγγίσεων, που διαμορφώνονται από μεμονωμένους ερευνητές ή μεγαλύτερες ομάδες, επεξεργάζονται το αστικό πεδίο με διαφορετικούς τρόπους συγκροτώντας διακριτά αντικείμενα που εμφανίζονται μέσα σε ανεξάρτητα και μη αναγώγιμα εννοιολογικά συστήματα. Η επιλογή του συγκεκριμένου ερευνητικού προγράμματος γίνεται καθώς μπορεί να θεωρηθεί ως ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα που ολοκληρώνεται από επίσημους ακαδημαϊκούς και κρατικούς φορείς, και άρα μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτυπώνει κυρίαρχες τάσεις και στρατηγικές προσέγγισης του (δημόσιου) αστικού χώρου.

Θεωρητική βάση της εργασίας μας αποτέλεσε η θεώρηση ότι το υποκείμενο και το αντικείμενο δεν ορίζονται ως ανεξάρτητες έννοιες-οντότητες, αλλά εμφανίζονται μέσα από αμοιβαίες διαδικασίες συγκρότησης σε ένα κοινό εννοιολογικό σύστημα που διαπερνάται από συγκεκριμένες λογικές. Αναφερόμαστε ουσιαστικά στην κάθε φορά συγκρότηση του υποκειμένου δημιουργού-ερευνητή, και στην διαμόρφωση των ταυτοτήτων που ορίζουν τον ερευνητικό/δημιουργικό εαυτό του, σε αμοιβαία σχέση με το αντικείμενο που διαμορφώνει κατά την διαδικασία διαπραγμάτευσης του πεδίου. Ως εκ τούτου, επικεντρωθήκαμε σε

θεωρήσεις διαμόρφωσης των ταυτοτήτων του υποκειμένου ως προς συγκεκριμένες διαδικασίες συγκρότησής του την στιγμή διαπραγμάτευσης ενός εξωτερικού πλαισίου, από όπου προέκυψαν τρεις βασικοί μεθοδολογικοί άξονες οργάνωσης για την περιγραφή του αντικειμένου της μελέτης μας. Έτσι, η μεθοδολογία μας εστίασε στην συγκρότηση διαφορετικών τυπολογιών ταυτοτήτων των ερευνητικών υποκειμένων που εμφανίζονται ως προς συγκεκριμένες κάθε φορά διαδικασίες και μέσω αυτών επιχειρήθηκε η μελέτη των διαφορετικών προτάσεων-αντικειμένων που διαμορφώνονται στο υπό εξέταση ερευνητικό πρόγραμμα. Θεωρούμε ότι με την βοήθεια της μεθοδολογίας που αναπτύχθηκε είναι δυνατόν μέσα από την μελέτη του ερευνητικού προγράμματος να καταλήξουμε σε καίρια συμπεράσματα που αφορούν στην εμφάνιση συγκεκριμένων τύπων ερευνητικών υποκειμένων, και κατ' επέκταση στην προσέγγιση και ανακατασκευή του αστικού χώρου σε παραδειγματικές στιγμές της αρχιτεκτονικής σκέψης την τελευταία χρονική περίοδο στον ελληνικό χώρο.

Α >> το αστικό πεδίο μέσα από ένα σύννεφο υποκειμένων _ τυπολογίες ταυτοτήτων ερευνητικών υποκειμένων

Πιο αναλυτικά, επιχειρώντας να περιγράψουμε με διαφορετικούς τρόπους τα αντικείμενα που εμφανίζονται στο ερευνητικό πρόγραμμα «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**», στην συγκεκριμένη εργασία εστίασαμε σε τρεις βασικές ενέργειες που αναδεικνύονται ως αλληλένδετες διαδικασίες διαμόρφωσης του υποκειμένου τη στιγμή της ταυτόχρονης συγκρότησης του αντικειμένου μέσω της διαπραγμάτευσης του αστικού πεδίου. Επικεντρωθήκαμε έτσι μέσω της ύστερης νεωτερικής σκέψης στην οργάνωση τριών αξόνων που αναφέρονται σε διαφορετικές διαδικασίες συγκρότησης του υποκειμένου την στιγμή διαπραγμάτευσης ενός εξωτερικού πεδίου. Οι τρεις αυτοί άξονες καταλήγουν στην διαμόρφωση τριών τυπολογιών λογικών αμοιβαίας περιγραφής του ερευνητικού υποκειμένου και αντικειμένου που μέσω

αυτών ανακατατάσσονται, αναδιαρθρώνονται και συσχετίζονται οι διακριτές προτάσεις που διατυπώνονται στο ερευνητικό πρόγραμμα.

Σε αυτό το πλαίσιο, η *πρώτη τυπολογία λογικών περιγραφής* που οργανώνουμε προκύπτει μέσω της διαδικασίας συγκρότησης του υποκειμένου την στιγμή ταυτοποίησης του με μια ενοποιημένη εικόνα σώματος, που συγκροτεί με αντίστοιχο τρόπο το σώμα του αντικείμενου που διαμορφώνει την στιγμή της αμοιβαίας διαπραγμάτευσής τους. Εξετάζουμε σε αυτή την περίπτωση τις διαφορετικές ταυτότητες υποκειμένων που εμφανίζονται μέσω της διαδικασίας ταυτοποίησης και διάρθρωσης των μερών και παραμέτρων που συγκροτούν το αντικείμενό τους σε μια βασική ενιαία δομή. Αναφερόμαστε, έτσι, σε διαφορετικές λογικές περιγραφής, που αναδεικνύουν διαφορετικές ταυτότητες υποκειμένων και που συγκροτούν και εννοιοδοτούν με διαφορετικούς τρόπους το αστικό πεδίο ως ένα ενοποιημένο διακριτό αντικείμενο. Παρατηρούμε, συνεπώς, μέσω της μελέτης του ερευνητικού προγράμματος την εμφάνιση ενός τύπου υποκειμένου που μπορεί να χαρακτηριστεί ως *‘οργανικό’* την στιγμή που συγκροτεί και εννοιοδοτεί τα διακριτά μέρη του αντικείμενου του σε μια συνεκτική ορθοπεδική



πρώτη τυπολογία
λογικών περιγραφής
υποκειμένου -
αντικείμενου

λειτουργική ενότητα. Ως δεύτερο τύπο ταυτότητας υποκειμένου ως προς την συγκεκριμένη διαδικασία-τυπολογία μπορούμε να εντοπίσουμε την ανάδειξη ενός υποκειμένου που μπορεί να χαρακτηριστεί ως 'κατακερματισμένο' καθώς διακρίνει τα εννοιολογικά μέρη του αντικειμένου του σε λειτουργικά επίπεδα που συγκροτούν μια πλούσια ενιαία συστρωμάτωση από την οποία αναδεικνύονται υβριδικές δομές, συσχετισμοί και χαρακτηριστικά. Τέλος, μπορούμε ως προς την συγκεκριμένη τυπολογία λογικών περιγραφής να εντοπίσουμε έναν τρίτο τύπου υποκειμένου που μπορεί να χαρακτηριστεί ως 'ανόργανο' και που την στιγμή διαπραγμάτευσης του πεδίου ενσωματώνει και τροφοδοτεί τα μέρη του αντικειμένου που διαμορφώνει σε ένα σύννεφο, σε ένα σώμα χωρίς όργανα, από όπου μπορούν να προκύψουν δυνητικά άπειρες συνδέσεις, εκφορές και οργανώσεις τους.

Η *δεύτερη τυπολογία λογικών περιγραφής* που οργανώνουμε διαμορφώνεται μέσω της διαδικασίας διαμόρφωσης του υποκειμένου την στιγμή συγκρότησης εννοιολογικών και ερμηνευτικών σχημάτων για την αντίληψη, κωδικοποίηση και αποκωδικοποίηση του εξωτερικού πλαισίου. Σε αυτή την περίπτωση, εξετάζουμε την διαμόρφωση διαφορετικών

δεύτερη τυπολογία
λογικών περιγραφής
υποκειμένου -
αντικειμένου

T II

ως προς την διαμόρφωση
συγκροτητικών σχημάτων
οργάνωσης του πεδίου



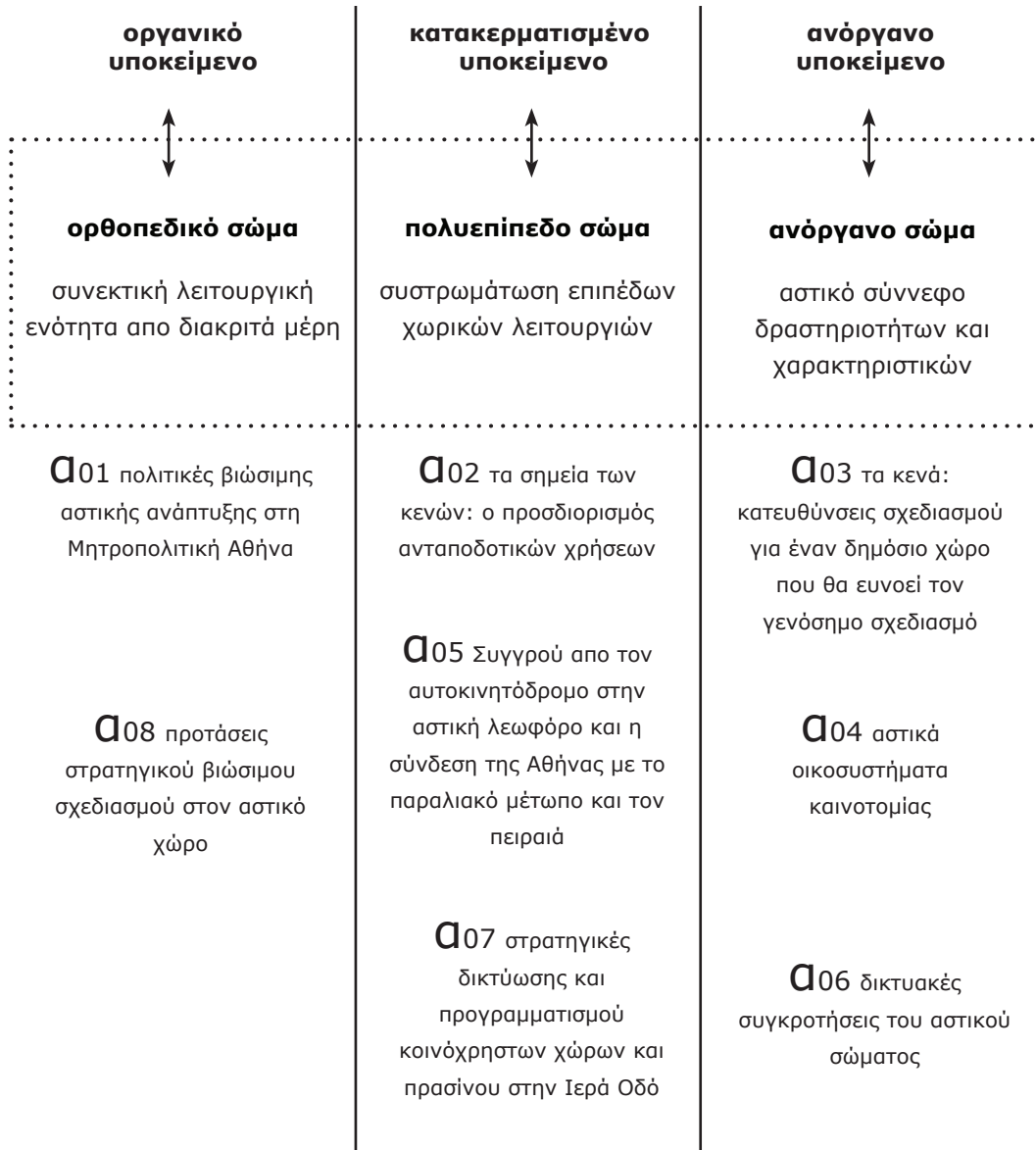
ταυτοτήτων που μπορούν να χαρακτηρίσουν τα υποκείμενα ως προς την ερμηνεία και οργάνωση του πεδίου μέσω κανονιστικών συναρτησιακών λόγων που συναρτούν τα στοιχεία του αντικειμένου σε διαφορετικές συγκροτητικές οργανώσεις. Εξετάζουμε μέσω αυτής της διαδικασίας την διαμόρφωση διαφορετικών εννοιολογικών συγκροτητικών σχημάτων που οργανώνουν και κατευθύνουν διαφορετικές συναρτησιακές σχέσεις μεταξύ των χωρικών μονάδων που θεωρείται κάθε φορά ότι συνιστούν το αστικό πεδίο. Σε συνάρτηση με την μελέτη του ερευνητικού προγράμματος, παρατηρούμε έτσι την εμφάνιση ενός τύπου υποκειμένου που μπορεί να χαρακτηριστεί ως *'αναλογικό'* καθώς κατά τη διάρκεια οργάνωσης του αστικού πεδίου εντοπίζει μέσω αναλογικών κανόνων και παραλληλισμών όμοιες ποσότητες που σηματοδοτούνται, οργανώνονται και συγκρίνονται με την διαμόρφωση ιδεογραμμάτων. Ως δεύτερο τύπο ταυτότητας υποκειμένου ως προς την συγκεκριμένη διαδικασία μπορούμε να εντοπίσουμε την εμφάνιση ενός *'αφαιρετικού'* υποκειμένου που συγκροτεί το αστικό πεδίο μέσω ταυτόσημων χωρικοτήτων που ορίζονται από κανόνες που αποδίδουν ιδιότητες διαμορφώνοντας σύνολα ταυτοτήτων και διαφορών, που ενοποιούνται ως κατηγορίες σε αφαιρετικές χωρικές σχηματοποιήσεις. Τέλος, ως τρίτο τύπο ταυτότητας ως προς την συγκεκριμένη διαδικασία μπορούμε να παρατηρήσουμε ένα *'τοπολογικό'* υποκείμενο που εμφανίζεται κατά τη διάρκεια συγκρότησης του αστικού πεδίου μέσω δικτυακών διαγραμματικών συγκροτήσεων που αλληλοσυσχετίζουν και εξαρτούν χωρικές μονάδες πολλαπλών μεταβαλλόμενων όρων και ιδιοτήτων.

Τέλος, η *τρίτη τυπολογία λογικών περιγραφής* που επιχειρούμε να οργανώσουμε σχετίζεται με την διαμόρφωση του υποκειμένου κατά την διαπραγμάτευση του εξωτερικού πλαισίου μέσω της ανάπτυξης διαφορετικών γενόσημων διαδικαστικών λογικών. Μέσω αυτής της τυπολογίας εξετάζουμε την διαμόρφωση διαφορετικών τύπων ταυτότητας του υποκειμένου που συλλαμβάνεται ως εντοπισμένη εμφάνιση καθοριστικών λογικών που ανασυγκροτούν το παρόν μέσω ρήξεων και μετατοπίσεων (συμβάντων). Εξετάζουμε, έτσι, σε αυτή την περίπτωση την ανάδειξη διαφορετικών ειδών μεθοδολογιών και εργαλείων που αναπτύσσονται για την περιγραφή, την διαχείριση και εν τέλει την ανασυγκρότηση του παροντικού πεδίου που καταλήγει στην διαπραγμάτευση διαφορετικών δημιουργικών/ερευνητικών αντικειμένων. Μέσα από την μελέτη του συγκεκριμένου ερευνητικού προγράμματος ως προς την συγκεκριμένη διαδικασία διαμόρφωσης ταυτοτήτων, είναι δυνατόν να διακρίνουμε την εμφάνιση ενός τύπου ταυτότητας υποκειμένου που μπορεί να χαρακτηριστεί ως *'αναλυτικό'* κατά τη διάρκεια ανασυγκρότησης του αστικού πεδίου μέσω της περιγραφής του σε αναλυτικές

Σύμφωνα με τα παραπάνω, μπορούμε να δούμε το ερευνητικό πρόγραμμα μέσω των διαφορετικών ερευνητικών υποκειμένων που διαμορφώνουν τα διακριτά του αντικείμενα. Έτσι, μέσα από αυτή την μελέτη είναι δυνατόν να παρατηρήσουμε ότι το ερευνητικό πρόγραμμα «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**» διαμορφώνεται από ένα σύννεφο ερευνητικών υποκειμένων που δεν οργανώνονται σε μια συγκροτημένη ενότητα παρά το ότι συμπράττουν σε μια κοινή έρευνα με κοινό στόχο τον εντοπισμό και διαμόρφωση προδιαγραφών παρέμβασης για την βελτίωση των συνθηκών κατοίκησης στο λεκανοπέδιο. Αναπτύσσουν, αντίθετα, διακριτές μεθοδολογίες, λογικές και εργαλεία που ενισχύουν τις ανεξάρτητες ταυτότητές του παρά την κοινή τους σύμπραξη-ενσωμάτωση σε μια κοινή έρευνα. Το σύννεφο αυτό των υποκειμένων είναι θεωρητικά απροσδιόριστο καθώς απαρτίζεται από μια πολυπληθή ομάδα ατόμων που αναπτύσσουν προτάσεις είτε μεμονωμένα, είτε συνεργαζόμενα σε διαφορετικές ομάδες, και θα μπορούσαμε μέσα σε αυτό να διακρίνουμε κάθε φορά διαφορετικές συγκροτήσεις. Στην συγκεκριμένη εργασία, επιχειρήσαμε να οργανώσουμε και να διακρίνουμε αυτό το σύννεφο υποκειμένων μέσα από τρεις τυπολογίες διαδικασιών διαμόρφωσης του συστήματος υποκειμένου-αντικειμένου, ως προς τις οποίες οι συγκροτήσεις ερευνητικών υποκειμένων που διακρίνουμε χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένες ταυτότητες. Μέσω της μεθοδολογίας που αναπτύξαμε κάθε τυπολογία λογικών περιγραφής αποδίδει στο ερευνητικό υποκείμενο μια διαφορετική ταυτότητα. Το κάθε ερευνητικό υποκείμενο με αυτόν τον τρόπο μπορεί να χαρακτηριστεί ταυτόχρονα από τρεις διαφορετικές ταυτότητες που αναφέρονται σε διαφορετικές διαδικασίες συγκρότησής του. Αναδεικνύεται με αυτόν τον τρόπο η πολλαπλότητα της ταυτότητας των υποκειμένων που μπορεί να ενσωματώσει διαφορετικούς πολλαπλούς συσχετισμούς, ενώ την ίδια στιγμή οργανώνεται το σύννεφο των υποκειμένων σε συγκεκριμένες συγκροτήσεις βάσει των διαδικασιών διαμόρφωσής τους.

Είναι δυνατόν με αυτόν τον τρόπο να δούμε πως μπορούν να χαρακτηριστούν τα ερευνητικά υποκείμενα που εμφανίζονται μέσω της δεδομένης παραδειγματικής στιγμής του ερευνητικού προγράμματος στην ελληνική αρχιτεκτονική σκέψη την περίοδο των τελευταίων ετών. Στους πίνακες που ακολουθούν είναι δυνατόν να παρατηρήσουμε εποπτικά πως χαρακτηρίζονται τα ερευνητικά συστήματα υποκειμένων-αντικειμένων που εμφανίζονται στο υπό εξέταση ερευνητικό πρόγραμμα και πως κατανέμονται οι ταυτότητές τους ως προς την κάθε τυπολογία λογικών περιγραφής υποκειμένου αντικειμένου.

Τ Ι ως προς την κατασκευή του σώματος _ εννοιοδότηση του πεδίου



T II

ως προς την διαμόρφωση συναρτησιακών λόγων _
 διαμόρφωση συγκροτητικών σχημάτων οργάνωσης του πεδίου

αναλογικό υποκείμενο	αφαιρετικό υποκείμενο	τοπολογικό υποκείμενο
↕	↕	↕
οργάνωση όμοιων ποσοτήτων μέσω αναλογιών	οργάνωση ταυτοτήτων και διαφορών μέσω κανόνων ιδιοτήτων	οργάνωση μετωνυμικών συστημάτων μέσω διαδικαστικών ορισμών
διαμόρφωση ιδεογραμμμάτων	συγκρότηση αφαιρετικών σχηματοποιήσεων	συγκρότηση δικτυακών διαγραμμάτων
A02 τα σημεία των κενών: ο προσδιορισμός ανταποδοτικών χρήσεων	A01 πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα A05 Συγγρού απο τον αυτοκινητόδρομο στην αστική λεωφόρο και η σύνδεση της Αθήνας με το παραλιακό μέτωπο και τον πειραιά A07 στρατηγικές δικτύωσης και προγραμματισμού κοινόχρηστων χώρων και πρασίνου στην Ιερά Οδό	A03 τα κενά: κατευθύνσεις σχεδιασμού για έναν δημόσιο χώρο που θα ευνοεί τον γενόσημο σχεδιασμό A04 αστικά οικοσυστήματα καινοτομίας A06 δικτυακές συγκροτήσεις του αστικού σώματος A08 προτάσεις στρατηγικού βιώσιμου σχεδιασμού στον αστικό χώρο

Τ ΙΙΙ

ως προς την εμφάνιση γενόσημων διαδικασιών _
 συγκρότηση εργαλείων και μεθόδων διαπραγμάτευσης
 του πεδίου

<p>αναλυτικό υποκείμενο</p>	<p>σχεδιαστικό υποκείμενο</p>	<p>υβριδικό υποκείμενο</p>
<p>↕</p> <p>θεωρητικά αποτελέσματα με κυριολεκτική ισχύ</p> <p>στρατηγικές κατευθύνσεις μέσω μοντελοποιημένων εργαλείων</p>	<p>↕</p> <p>διαφορετικές εφαρμογές ενημέρωσης του αισθητού</p> <p>σχεδιαστικές θεωρήσεις μέσω διαδικαστικών εργαλείων</p>	<p>↕</p> <p>αποτέλεσμα σύμπραξης διαφορετικών ειδών</p> <p>διαδικαστικές θεωρήσεις μέσω μοντελοποιημένων εργαλείων</p>
<p>Α01 πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα</p> <p>Α05 Συγγρού απο τον αυτοκινητόδρομο στην αστική λεωφόρο και η σύνδεση της Αθήνας με το παραλιακό μέτωπο και τον πειραιά</p> <p>Α08 προτάσεις στρατηγικού βιώσιμου σχεδιασμού στον αστικό χώρο</p>	<p>Α02 τα σημεία των κενών: ο προσδιορισμός ανταποδοτικών χρήσεων</p> <p>Α07 στρατηγικές δικτύωσης και προγραμματισμού κοινόχρηστων χώρων και πρασίνου στην Ιερά Οδό</p>	<p>Α03 τα κενά: κατευθύνσεις σχεδιασμού για έναν δημόσιο χώρο που θα ευνοεί τον γενόσημο σχεδιασμό</p> <p>Α04 αστικά οικοσυστήματα καινοτομίας</p> <p>Α06 δικτυακές συγκροτήσεις του αστικού σώματος</p>

β >> πολλαπλή διαπραγμάτευση του αστικού πεδίου με την συμπερίληψη διακριτών κόσμων

Αξιολογώντας τα παραπάνω μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι το υπό μελέτη ερευνητικό πρόγραμμα «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**» δεν προσπαθεί να συγκροτήσει όλες τις προτάσεις που διατυπώνονται από τα διαφορετικά ερευνητικά υποκείμενα ως ένα ενοποιημένο ερευνητικό αντικείμενο. Αντίθετα, χαρακτηρίζεται από μια προσπάθεια να συλλέξει και να συμπεριλάβει πολλαπλές λογικές για την προσέγγιση και νοηματοδότηση του αστικού πεδίου. Παρά το ότι οι διαφορετικές προσεγγίσεις των ερευνητικών υποκειμένων έχουν αναγνωρισμένη κοινή πρόθεση και συμπράττουν ώστε να εντοπισθούν και να προσδιοριστούν στρατηγικές και σημεία για την δικτύωση των αστικών παρεμβάσεων στην Αθήνα, ωστόσο αναπτύσσουν όπως είδαμε διαφορετικές λογικές και μεθοδολογίες. Έτσι, μπορούμε μέσα στο ερευνητικό πρόγραμμα να διακρίνουμε την ύπαρξη και συμπερίληψη διακρίσιμων αντικειμένων που διαμορφώνονται αμοιβαία από διαφορετικές συγκροτήσεις υποκειμένων που προσεγγίζουν με διακριτούς τρόπους το αστικό πεδίο. Αναδεικνύεται υπό αυτό το πρίσμα το υπό μελέτη ερευνητικό πρόγραμμα σε ένα πολυσυλεκτικό πλαίσιο στρατηγικών και εργαλείων πριμοδοτώντας την *ανοιχτότητα* μέσω της οποίας αναδεικνύεται η πληθωρικότητα των θεωρητικά άπειρων δυνατικών διαπραγματεύσεων του αστικού πεδίου. Μπορούμε να πούμε με αυτόν τον τρόπο ότι το συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα επιχειρεί την προδιαγραφή πολλαπλών συστημάτων πράξεων για την παρέμβαση στο αστικό πεδίο που προκύπτουν από διαφορετικά ερευνητικά υποκείμενα.

Σε αυτό το πλαίσιο, μπορούμε να θεωρήσουμε το ερευνητικό πρόγραμμα ως ένα σύνολο διακριτών *κόσμων*, διακριτών δηλαδή εννοιολογικών/γλωσσολογικών συστημάτων που διατρέχονται από διαφορετικές λογικές και κώδικες διαπραγμάτευσης του αστικού πεδίου. Δεν αναφερόμαστε, δηλαδή, σε διαφορετικές σχεδιαστικές λύσεις ή επεξεργασίες που έχουν προκύψει από την επίλυση με τους ίδιους όρους, αλλά σε διακριτές προσεγγίσεις που ανακατασκευάζουν το αστικό πεδίο μέσα από διαφορετικές εννοιοδοτήσεις, συγκροτήσεις στοιχείων και μεθόδους. Οι διακριτοί αυτοί *κόσμοι* συνίστανται, άρα, όχι ως πολλαπλά επίπεδα του ίδιου πεδίου, αλλά ως μη υπερθέσιμα και μη αναγώγιμα σε μια *μεταγλώσσα* συστήματα, που ως εκ τούτου δεν είναι δυνατόν να ενσωματωθούν ή να συσχετισθούν εντός ενός κοινού συστήματος, εντός ενός κοινού κόσμου.

Η μεθοδολογία που αναπτύχθηκε στην συγκεκριμένη εργασία επιχείρησε αφενός να αναγνωρίσει την πληθωρικότητα των διαφορετικών εννοιολογικών συστημάτων που αποτυπώνονται στο ερευνητικό πρόγραμμα, και αφετέρου να διαχειριστεί την πολυπλοκότητα τους μέσα από την οργάνωση συνεργειών συσχετισμών ως προς συγκεκριμένους άξονες λογικών περιγραφής κάθε φορά. Οργανώσαμε για αυτόν τον λόγο τρεις τυπολογίες λογικών περιγραφής των υποκειμένων, και αντίστοιχα των υπό διαμόρφωση αντικειμένων, που σχετίζονται, όπως είδαμε, με τρεις διαφορετικές διαδικασίες αμοιβαίας συγκρότησής τους. Μέσα από κάθε τυπολογία λογικών περιγραφής μπορούμε να αναγνωρίσουμε στους διακριτούς κόσμους κοινούς τύπους ερευνητικών υποκειμένων και αντίστοιχων ερευνητικών αντικειμένων, και με αυτόν τον τρόπο να προκύψουν κάποιοι συσχετισμοί και συγκρίσεις, κάποιες δίοδοι συνεργειών. Μέσω της μεθοδολογίας που αναπτύσσουμε δεν επιχειρούμε δηλαδή την αναγωγή όλων των διακρίσιμων εννοιολογικών συστημάτων σε έναν κοινό κώδικα μέσω του οποίου ανακατασκευάζονται και γίνονται συγκρίσιμα, αλλά επιχειρούμε την οργάνωση κάποιου είδους συνεργειών συσχετίσεων μεταξύ τους που υφίστανται και έχουν νόημα στιγμιαία μόνο εντός της κάθε τυπολογίας.

Συνεπώς, μπορούμε στους διακριτούς και μη αναγώγιμους κόσμους που εμφανίζονται στο ερευνητικό πρόγραμμα να βρούμε κοινούς τύπους λογικών περιγραφής του ερευνητικού υποκειμένου και αντικειμένου ως προς την αμοιβαία συγκρότησή τους σε σχέση: α) με την εννοιοδότηση και ταυτοποίηση των μερών σε μια εικόνα σώματος, β) με την διαμόρφωση συγκροτητικών σχημάτων ερμηνείας και διαχείρισης του πραγματικού, και γ) με την ανάδειξη γενόσημων διαδικασιών, καθοριστικών δηλαδή μεθόδων και εργαλείων. Εντός αυτών των τριών τυπολογιών λογικών περιγραφής του συστήματος υποκειμένου-αντικειμένου είναι δυνατός ο συσχετισμός των διακριτών κόσμων που αποτυπώνονται στο ερευνητικό πρόγραμμα, και ως προς αυτές μπορούμε κάθε φορά να εντοπίσουμε *κυρίαρχες τάσεις και λογικές παρέμβασης στο αστικό πεδίο*. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι ως προς αυτές τις διαδικασίες-τυπολογίες δεν εμφανίζονται 'άπειρα απροσδιόριστα' υποκείμενα και αντίστοιχα αντικείμενα, αλλά είναι δυνατόν να εντοπίσουμε συγκεκριμένους τύπους ως προς κάθε διαδικασία, και άρα να αναδείξουμε νέους συσχετισμούς και κατηγοριοποιήσεις. Ως εκ τούτου, μέσω της μεθοδολογικής διαμόρφωσης των τριών τυπολογιών λογικών περιγραφής που έχουν προκύψει σε σχέση με την αμοιβαία συγκρότηση του ερευνητικού υποκειμένου και αντικειμένου μας δίνεται η δυνατότητα να *διαχειριστούμε την πληθωρικότητα* της προδιαγραφής πολλαπλών πράξεων που διατυπώνεται στο υπό μελέτη ερευνητικό πρόγραμμα.

Τ Ι ως προς την διαδικασία κατασκευής του σώματος	οργανικό ↔ συνεκτική ενότητα

	κατακερματισμένο ↔ συστρωμάτωση επιπέδων
.....	
ανόργανο ↔ αστικό σύννεφο	
<hr/>	
Τ ΙΙ ως προς την διαμόρφωση συναρτησιακών λόγων	αναλογικό ↔ ιδεογράμματα

	αφαιρετικό ↔ αφαιρετικές σχηματοποιήσεις
.....	
τοπολογικό ↔ δικτυακά διαγράμματα	
<hr/>	
Τ ΙΙΙ ως προς την εμφάνιση γενόσημων διαδικασιών	αναλυτικό ↔ στρατηγικές κατευθύνσεις

	σχεδιαστικό ↔ σχεδιαστικές θεωρήσεις
.....	
υβριδικό ↔ σύμπραξη μεθόδων	



Συνοψίζοντας τα παραπάνω, στην συγκεκριμένη εργασία, μέσα από την μελέτη του ερευνητικού προγράμματος «**Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**» επιχειρήσαμε να δούμε την αποσταθεροποίηση και ανακατασκευή της προσέγγισης του αστικού πεδίου. Προσεγγίζοντας εκ νέου το αστικό πεδίο ως *ανοιχτό αντικείμενο* που συνίσταται και συμπεριλαμβάνει διακρίσιμα εννοιολογικά συστήματα, διακριτούς *κόσμους*, επιχειρήσαμε να δούμε τις κοινές λογικές και τάσεις που αποτυπώνονται ως προς διαφορετικές διαδικασίες διαπραγματεύσεώς του μέσα από την αναγνώριση συγκεκριμένων κάθε φορά τύπων ταυτοτήτων ερευνητικών υποκειμένων. Σε αυτό το πλαίσιο, η μεθοδολογία μας εστίασε στην ανάδειξη νέων κατηγοριών και συσχετισμών μέσω της τυπολόγησης των υποκειμένων που εμφανίζονται στο ερευνητικό πρόγραμμα και των αντίστοιχων υπό διαμόρφωση αντικειμένων ως προς συγκεκριμένες κάθε φορά διαδικασίες αμοιβαίας συγκρότησής τους. Μέσω αυτής της μεθοδολογικής επιλογής επιχειρήσαμε να δούμε πως διαμορφώνονται στην συγκεκριμένη ενδεικτική στιγμή που αποτυπώνεται στο ερευνητικό πρόγραμμα οι λογικές και οι τάσεις που εμφανίζονται να κυριαρχούν στην σύγχρονη ελληνική αρχιτεκτονική σκέψη όσον αφορά στην προσέγγιση του αστικού χώρου.

Ως εκτούτου, μέσω της μελέτης του ερευνητικού προγράμματος αναδεικνύεται η προσέγγιση του αστικού πεδίου μέσω της διαμόρφωσης και συμπερίληψης πολλαπλών διακριτών εννοιολογικών συστημάτων. Το αστικό πεδίο δεν συλλαμβάνεται πλέον ως ένα ενιαίο αντικείμενο, που εμφανίζεται εντός ενός οριοθετημένου και δεδομένου κλειστού συστήματος. Αντίθετα, προσεγγίζεται ως ένα *ανοιχτό αντικείμενο* που νοηματοδοτείται και ως εκ τούτου ανακατασκευάζεται διαρκώς μέσα από τις διαπραγματεύσεις διαφορετικών υποκειμένων. Όπως βλέπουμε να συμβαίνει στο υπό μελέτη ερευνητικό πρόγραμμα, μια τέτοια σύλληψη και ανοιχτή νοηματοδότηση του αστικού πεδίου απαιτεί την οργάνωση πολυσυλλεκτικών πλαισίων προδιαγραφής πολλαπλών συστημάτων πράξεων, που δεν είναι αναγώγιμα σε μια μεταγλώσσα, αλλά καθίστανται διαχειρίσιμα μέσω της ανάδειξης συγκεκριμένων συνεργειών. Αυτή η πληθωρικότητα και πολυφωνία χαρακτηρίζει την συγκεκριμένη ενδεικτική στιγμή της σύγχρονης ελληνικής αρχιτεκτονικής σκέψης, που συλλαμβάνει το αστικό πεδίο ως ανοιχτό αντικείμενο πολλαπλών συστημάτων που αναδιαμορφώνονται διαρκώς από διαφορετικά δημιουργικά υποκείμενα.

> >

5 βιβλιογραφία > >

Ερευνητικό πρόγραμμα: **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**, Φάση Α', Φάση Β', Φάση Γ', Περιφέρεια Αττικής – Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π., Αθήνα: 2012-2014.

πιο αναλυτικά περιγράφηκαν οι εξής ερευνητικές μελέτες:

_Πολύζος, Γ., Μπαλαμπανίδης Δ., Τριάντης, Λ., **«Πολιτικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα»**, ορ. cit., Φάση Β', σελ. 24-98.

_Τουρνικιώτης, Π. (υπεύθυνος), Βασενχόβεν, Μ., Βασιλειάδης, Β., Βασιλοπούλου, Χ, Καρύδη, Η., Καφαντάρης, Φ., Κίτσος, Β., Πατατούκα Ε., Μουζακίτης, Σ., **«Συγγρού: Από τον Αυτοκινητόδρομο στην Αστική Λεωφόρο και η Σύνδεση της Αθήνας με το Παραλιακό Μέτωπο και τον Πειραιά»**, ορ. cit., Φάση Β', σελ.233-396.

_Μάρδα, Ν. (Υπεύθυνη), Σταυρουλάκη, Γ., Καρύδη, Η., Κάλφα, Κ., Μουστάκας, Β., **«Εξειδικεύσεις Προδιαγραφών για τους Τύπους των Αστικών Παρεμβάσεων στην Περιοχή της Ιεράς Οδού»**, ορ. cit., Φάση Β', σελ. 453-509.

_Παπαλεξόπουλος, Δ., Μαυρομάτη, Σ., Χανή, Α., Αντωνοπούλου, Ε., Παπαλεξόπουλος, Β., Αδαμόπουλος Γ., **«Αστικά Οικοσυστήματα Καινοτομίας»**, ορ. cit., Φάση Γ', σελ.43.

_Μάρη Ι., **«Τα σημεία των κενών: Ο προσδιορισμός των ανταποδοτικών χρήσεων»**, ορ. cit., Φάση Β', σελ. 104-135, φάση Γ', σελ. 31.

_Γαλάτουλα, Τ., Λάσκαρη, Α., Longuepee, C., **«Τα κενά οικόπεδα, οι ακάλυπτοι χώροι και οι δρόμοι: κατευθύνσεις σχεδιασμού για έναν δημόσιο χώρο που θα απευθύνεται στην πολυπολιτισμικότητα της σύγχρονης κοινωνίας με διατυπώσεις προγραμμάτων που θα ευνοούν τον γενόσημο σχεδιασμό»**, ορ. cit., Φάση Β', σελ. 136-147.

_Ανδρουτσοπούλου, Ε., **«Εφαρμογή της Δικτυακής Συγκρότησης στην Περιοχή του Αγ. Παύλου στα Πατήσια»**, ορ. cit., Φάση Β', σελ.443-452.

_Αλεξάνδρου, Ε., Κόρδος, Ν., **«Προτάσεις και Στρατηγικές Βιώσιμου Σχεδιασμού στον Αστικό Χώρο στα Πλαίσια των Προτεινόμενων Παρεμβάσεων του Προγράμματος»**, ορ. cit., Φάση Β' σελ. 222-229, φάση Α' σελ.284-289.

Μακρυνιώτη, Δ., (επιμ.) **Τα όρια του Σώματος: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις**, Αθήνα: Νήσος, 2004.

Παπαλαμπρόπουλος, Λ., **Εμμονικά Μικροκοσμικά Περιβάλλοντα _ Η Πλαστική Διατύπωση της Ιδιωτικής Ουτοπίας**, Διδακτορική διατριβή, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π, Τομέας ΙΙΙ, Αθήνα: 2015.

Σιδέρης, Ν., **Αρχιτεκτονική και Ψυχανάλυση: Φαντασίωση και Κατασκευή**, Αθήνα: Futura, 2006.

Borges, J.-L., **Ο Δημιουργός**, Δενεργης, Τ., Εκδόσεις Ύψιλον: Αθήνας, 1985.

Badiou, A., **Being and Event**, trans. Feltham, O., London: Continuum, 2006.

Badiou, A., **Logics of Worlds**, trans. Toscano, A., London: Continuum, 2009.

Deleuze, G., Guattari, F., **Anti-oedipus, Capitalism and Schizophrenia**, University of Minnesota Press: Minneapolis, 1983.

Foucault, M., **Οι Λέξεις και τα Πράγματα, Μια Αρχαιολογία των Επιστημών του Ανθρώπου, (1966) Παπαγιώργης, Κ.**, Εκδόσεις Γνώση: Αθήνα, 1986.

Freud S., **Πολιτισμός Πηγή Δυστυχίας, μτφρ. Βαμβαλής Γ.**, Εκδόσεις Επίκουρος, Αθήνα 1994.

Grosz, E., **Space Time and Perversion**, London: Routledge, 1995.

Lacan, J., **Ecrits**, (1966), Fink, B., (transl.) Norton & Company: New York, 2006.

Pile, S., Thrift, N., **Introduction, «Mapping the Subject, Geographies of Cultural Transformation»**, Pile, S., Thrift, N., (edit.), London: Routledge, 1995.

Shepherdson, C., **Lacan and the Limits of Language**, New York: Fordham University Press.

6 πίνακας εικόνων > >

1. Το αστικό πεδίο της Αθήνας, επεξεργασμένος από την σπουδάστρια χάρτης [σελ. 2]
2. Αθηναϊκή κορυφογραμμή, επεξεργασμένη φωτογραφία [σελ. 4]
προσωπικό αρχείο Ε. Κρεμμύδα.
3. *Marlene Dumas, Black Drawings, 1991-1992* [σελ. 11]
πηγή: διαδικτυακός ιστότοπος.
4. Δικτύωση αστικών παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών [σελ. 34]
πηγή: Ερευνητικό πρόγραμμα: **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**, Φάση Α', Φάση Β', Φάση Γ', Περιφέρεια Αττικής – Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π., Αθήνα: 2012-2014.
5. Από Αιγάλεω στο Αισθητικό Δάσος Καισαριανής, Πράσινο διάδρομος 1: Φωτογραφική Τεκμηρίωση [σελ. 40-41]
πηγή: Πολύζος, Γ., Μπαλαμπανίδης Δ., Τριάντης, Λ., «**Πολιτικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα**», στο **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**, *op. cit.*, Φάση Β', σελ. 59.
6. Διαμερισματοποίηση του πεδίου λόγω κοινωνικό-επαγγελματικών ανισοτήτων, 2001 [σελ. 45]
πηγή: S.N. Spyrellis, "**Performance scolaire et dynamiques socio-economiques dan la metropole athenienne**", (poster scientifique), *Journee des jeunes chercheurs de l' Ecole doctorale de Geographie de Paris*, Paris, 11 Avril 2012 όπως έχει αναδημοσιευτεί στο *Ibid.*, Πολύζος, Γ., Μπαλαμπανίδης Δ., Τριάντης, Λ., «**Πολιτικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα**», στο **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**, *op. cit.*, Φάση Β', σελ.39.
7. Πέντε Χωρικές Ενότητες Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων στη Νοτιοδυτική Αθήνα [σελ. 45]
πηγή: *Ibid.*, σελ.73.
8. Ανάγνωση της στρωματογραφίας στην κατεύθυνση του προσδιορισμού στόχων [σελ. 50]
πηγή: Τουρνικιώτης, Π. (υπεύθυνος), Βασενχόβεν, Μ., Βασιλειάδης, Β., Βασιλοπούλου, Χ, Καρύδη, Η., Καφαντάρης, Φ., Κίτσος, Β., Πατατούκα Ε., Μουζακίτης, Σ., «**Συγγρού: Από τον Αυτοκινητόδρομο στην Αστική Λεωφόρο και η Σύνδεση της Αθήνας με το Παραλιακό Μέτωπο και τον Πειραιά**», στο **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**, *op. cit.*, Φάση Β',σελ 294.
9. Το νόμιμο και παράνομο δίκτυο ανακύκλωσης [σελ. 55]
πηγή: Ερευνητική Ομάδα: Μάρδα, Ν. (Υπεύθυνη), Σταυρουλάκη, Γ., Καρύδη, Η., Κάλφα, Κ., Μουστάκας, Β., «**Εξειδικεύσεις Προδιαγραφών για τους Τύπους των Αστικών Παρεμβάσεων στην Περιοχή της Ιεράς Οδού**», στο **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**, *op. cit.*, Φάση Β', σελ. 471.
10. Στοιβάδες οργάνωσης των 4 δικτύων και η σύνδεσή με την παραγωγή καινοτομίας [σελ. 55]
πηγή: *Ibid.*, σελ. 499.
11. Η διαμόρφωση του ψηφιακού τοπίου της Αθήνας από διαφορετικές δραστηριότητες [σελ. 57]
πηγή: Παπαλεξόπουλος, Δ., Μαυρομάτη, Σ., Χανή, Α., Αντωνοπούλου, Ε., Παπαλεξόπουλος, Β., Αδαμόπουλος Γ., «**Αστικά Οικοσυστήματα Καινοτομίας**», στο **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**, *op. cit.*, Φάση β', σελ. 218.
12. Κέντρα εφαρμογών Αστικών οικοσυστημάτων Καινοτομίας - Γραμμικές Αναπτύξεις Διασύνδεσης, Διαμόρφωση αστικού νέφους [σελ. 59]
πηγή: *Ibid.*, σελ. 192 .

- 13.** Η περιοχή των πατησιών, Καταγραφή κτιριακών κενών [σελ. 69]
πηγή: Ερευνητική Ομάδα: Μάρη Ι., «**Τα σημεία των κενών: Ο προσδιορισμός των ανταποδοτικών χρήσεων**», στο **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**, *op. cit.*, φάση Β', σελ. 111.
- 14.** Η περιοχή των πατησιών, Προτεινόμενες δικτυακές οργανώσεις [σελ. 69]
πηγή: *Ibid.*, σελ. 112.
- 15.** Η περιοχή των πατησιών, Η θεώρηση των τεμνόμενων κύκλων [σελ. 69]
πηγή: *Ibid.*, σελ. 104.
- 16.** Κοινοί τόποι, γεωμετρικές θεωρήσεις των περιοχών [σελ. 71]
πηγή: *Ibid.*, σελ. 109.
- 17.** Λειτουργικό διάγραμμα ενός μητροπολιτικού πράσινου διαδρόμου [σελ. 73]
πηγή: Πολύζος, Γ., Μπαλαμπανίδης Δ., Τριάντης, Λ., «**Πολιτικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στη Μητροπολιτική Αθήνα**», στο **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**, *op. cit.*, Φάση Β',
- 18.** Σχηματοποιήσεις - ενοποιήσεις του πεδίου. Πράσινος διάδρομος 1, χαρτογραφική τεκμηρίωση [σελ. 74]
πηγή: *Ibid.*, σελ. 60.
- 19.** Δομημένοι - αδόμητοι χώροι του οικοδομικού τετραγώνου [σελ. 78]
πηγή: Γαλάτουλα, Τ., Λάσκαρη, Α., Longuepee, C., «**Τα κενά οικοπέδα, οι ακάλυπτοι χώροι και οι δρόμοι: κατευθύνσεις σχεδιασμού για έναν δημόσιο χώρο που θα ευνοεί την πολυπολιτισμικότητα της σύγχρονης κοινωνίας με διατυπώσεις προγραμμάτων που θα ευνοούν τον γενόσημο σχεδιασμό**», στο **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**, *op. cit.*, Φάση Β', σελ. 137.
- 20.** Οργάνωση συστήματος που ενσωματώνει τη δυναμική των συσχετισμών των όρων πολλαπλών διαστάσεων [σελ. 78]
πηγή: *Ibid.*, σελ. 138.
- 21.** Αναπαράσταση του βαθμού συσχετισμού μεταξύ των αδόμητων χώρων με τη μορφή γράφου και χαρτογράφηση των γενόσημων χωρικών τύπων [σελ. 78]
πηγή: *Ibid.*, σελ. 140.
- 22.** Η περιοχή του Κολωνού. Προτεινόμενες παρεμβάσεις μέσα από την σχεδιαστική γεωμετρική θεώρηση της περιοχής [σελ. 78]
πηγή: Μάρη Ι., «**Τα σημεία των κενών: Ο προσδιορισμός των ανταποδοτικών χρήσεων**», στο **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο**, *op. cit.*, φάση Β', σελ. 120.
- 23.** Χαρτογράφηση των προτεινόμενων ιεραρχημένων αστικών παρεμβάσεων όπως αποτυπώνεται στο υπό μελέτη ερευνητικό πρόγραμμα [σελ. 102]
πηγή: Ερευνητικό πρόγραμμα: **Διερεύνηση Στρατηγικών για τη Δικτύωση των Αστικών Παρεμβάσεων στο Μητροπολιτικό Κέντρο Αθηνών**, *op. cit.*, Φάση Β', σελ.12.